

Maksātspējas
kontroles dienests

**MAKSĀTNESPĒJAS
KONTROLES DIENESTA
SKAIDROJUMI UN ATZIŅAS**

2021.07. - 2021.11.

RĪGĀ

SATURS

SAĪSINĀJUMI.....	4
1. AR ADMINISTRATORA DARBĪBU SAISTĪTIE JAUTĀJUMI MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ.....	5
<i>Par administratora tiesībām juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>5</i>
<i>Par administratora tiesībām izsniegt dokumentus</i>	<i>9</i>
<i>Par tiesiskā pienākuma izpildi un administratora pienākumu pildīšanu</i>	<i>12</i>
<i>Par administratora maiņu</i>	<i>14</i>
<i>Par pases kopijas iesniegšanu administratoram</i>	<i>16</i>
2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS.....	18
<i>Par ieskaitu TAP</i>	<i>18</i>
<i>Par darbiniekam neizmaksāto darba samaksu un TAP uzraugošo personu</i>	<i>21</i>
3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS.....	23
<i>Par neizmaksāto darba samaksu</i>	<i>23</i>
<i>Par piespriesto tiesas izdevumu atmaksu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>24</i>
<i>Par juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem</i>	<i>26</i>
<i>Par maksātnespējas procesa izbeigšanu, ja ir uzsākts kriminālprocess</i>	<i>27</i>
<i>Par uzņēmuma likvidāciju un nesaņemto darba samaksu</i>	<i>29</i>
<i>Par kreditora prasījuma papildinājumu noilgumu</i>	<i>30</i>
<i>Par dokumentu statusu, kuri attiecināmi uz iekļāto nekustamo īpašumu</i>	<i>32</i>
4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	34
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu</i>	<i>34</i>
<i>Par VID kreditora prasījumu.....</i>	<i>37</i>
<i>Par dāvinājumu fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>38</i>
<i>Par uzturlīdzekļu parādiem fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>39</i>
<i>Par solidārām parādsaistībām ģimenes maksātnespējas procesā</i>	<i>44</i>
<i>Par parādnieka maksājumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>45</i>
<i>Par administratora atlīdzības segšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>47</i>
<i>Par komandējuma naudas novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>48</i>
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesu</i>	<i>49</i>
<i>Par depozīta iemaksu un maksātnespējas procesa administratora iecelšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>53</i>
<i>Par Maksātnespējas likuma 139. panta 7. punktu interpretāciju</i>	<i>54</i>
<i>Par slimības pabalsta novirzīšanu prasījumu segšanai fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>55</i>
<i>Par nepamatoti izmaksātajām uzturlīdzekļu summām fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>56</i>

<i>Par darījuma apstrīdēšanu fiziskās personas maksātspējas procesā.....</i>	<i>57</i>
5. PARĀDNIKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ	59
<i>Par mantas atsavināšanu fiziskās personas maksātspējas procesā saistību dzēšanas procedūrā</i>	<i>59</i>
<i>Par zemesgrāmatā neierakstītu nekustāmo īpašumu ierakstīšanu zemesgrāmatā</i>	<i>60</i>
<i>Par transportlīdzekļa norakstīšanu fiziskās personas maksātspējas procesā</i>	<i>62</i>
6. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI	64
<i>Par dokumentu nodošanu pēc juridiskās personas maksātspējas procesa pabeigšanas</i>	<i>64</i>
<i>Par mantas statusu pēc juridiskās personas maksātspējas procesa pabeigšanas</i>	<i>65</i>
<i>Par parādnieka tiesībām pēc fiziskās personas maksātspējas procesa pabeigšanas</i>	<i>67</i>

SAĪSINĀJUMI

Administrators – maksātspējas procesa administrators;

AS – akciju sabiedrība;

CSDD – VAS "Ceļu satiksmes drošības direkcija";

Fonds – Uzturlīdzekļu garantijas fonda administrācija;

MK noteikumi Nr. 761 – Ministru kabineta 2018. gada 4. decembra noteikumi Nr. 761 "Elektroniskās maksātspējas uzskaites sistēmas noteikumi";

NILLTPFNL – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums;

Regula (ES) 2016/679 – Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regula (ES) 2016/679;

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību;

TAP – tiesiskās aizsardzības process;

TIS – Tiesu informatīvā sistēmā;

VID – Valsts ieņēmumu dienests;

Vispārīgā datu aizsardzības regula – Eiropas parlamenta un padomes Direktīva 95/46/EK "Par personas aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un to brīvu apriti" (1995. gada 24. oktobris);

ZS – zemnieku saimniecība.

1. AR ADMINISTRATORA DARBĪBU SAISTĪTIE JAUTĀJUMI MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par administratora tiesībām juridiskās personas maksātnespējas procesā¹

Iesniegumā norādīts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā administrators cēla prasību pret parādnieka valdes locekli, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 72¹. pantu un Komerclikuma 169. un 333. pantu. Pēc prasības celšanas ar tiesas lēmumu administrators tika atcelts un tika iecelts jauns administrators.

Jaunieceltajam administratoram parādnieka pārstāvis nodeva Parādnieka dokumentāciju, paziņojot, ka iepriekšējais administrators atteicās pārņemt šo dokumentāciju. Par dokumentu nodošanu administrators paziņoja tiesai, kurā bija ierosināta tiesvedībā sakarā ar celto prasību.

Izskatot lietu pēc būtības, tiesa administratora prasību noraidīja pilnā apmērā.

Ņemot vērā Maksātnespējas likuma 81. pantu, administrators paziņoja kreditoriem par savu nodomu neiesniegt par tiesas spriedumu apelācijas sūdzību un atteikties no prasījumiem (kas bija pieteikti tiesvedības ietvaros) pret bijušo valdes locekli.

Pēc augstāk minētā paziņojuma saņemšanas kreditori (kuru pārstāv viens pārstāvis) iesniedza iebildumus, kuros tika norādīts, ka kreditori iebilst pret tiesas sprieduma nepārsūdzēšanu un par atteikšanos no prasībā norādītajiem prasījumiem pret valdes locekli. Administrators nepiekrīt kreditoru augstāk minētajiem iebildumiem.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli par sekojošiem jautājumiem:

1) vai administratoram, ņemot vērā kreditoru iebildumus, ir pienākums pārsūdzēt spriedumu apelācijas kārtībā (īpaši gadījumā, ja administrators uzskata spriedumu par pamatotu, bet maksātnespējas procesu administrators finansē no saviem līdzekļiem);

2) vai administratoram ir pienākums pārsūdzēt spriedumu apelācijas kārtībā, vai prasības noraidīšanas gadījumā ar spriedumu piespriedie par labu atbildētajam tiesāšanas izdevumi ir iekļaujami parādnieka maksātnespējas procesa izmaksās; ja parādniekam nav līdzekļu dzēst minētās izmaksas, vai administratoram ir pienākums maksātnespējīgā parādnieka vietā dzēst minētās izmaksas no saviem līdzekļiem; ja minētās izmaksas tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, vai kreditoriem ir tiesības Maksātnespējas likuma 30. pantā noteiktajā kārtībā celt prasību pret administratoru par zaudējumu nodarīšanu;

3) gadījumā, ja administratoram nav pienākuma pārsūdzēt spriedumu apelācijas kārtībā, vai tāda rīcība var būt atzīstama par Maksātnespējas likuma pārkāpumu un vai kreditori šajā sakarā ir tiesīgi celt pret administratoru prasību, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 30. pantu;

4) kā pareizi rīkoties administratoram augstāk aprakstītajā situācijā, lai izslēgtu iespēju, ka Maksātnespējas kontroles dienests šajā sakarā atzītu administratora pārkāpumu un nenodarītu maksātnespējīgajam parādniekam zaudējumus (piemērām, kas saistīti ar prasības noraidīšanu)?

[1] Maksātnespējas likuma 65. pants uzliek administratoram virkni pienākumus, tai skaitā atgūt debitoru parādus un veikt tiesiskas darbības citas parādnieka mantas atgūšanai; izvērtēt un

¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 29. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2021/69.

celt tiesā prasības pret juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem un kapitālsabiedrības dalībniekiem (akcionāriem) par viņu nodarīto zaudējumu atlīdzību, kā arī pret personālsabiedrības personiski atbildīgajiem biedriem sakarā ar viņu pienākumu ar savu mantu atbildēt par personālsabiedrības saistībām; pieprasīt, lai parādnieka dalībnieki (akcionāri) izpilda savas saistības attiecībā uz parādnieka pamatkapitālu vai citu mantu, un iesniegt tiesai prasības par šādu saistību izpildi. Savukārt Maksātnespējas likuma XVII nodaļa uzliek administratoram pienākumu izvērtēt parādnieka darījumus un celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu.

Kā norādīts judikatūrā, tad prasībai, ko administrators ceļ maksātnespējīgā uzņēmuma labā ir legītīms mērķis, ja tā vērsta uz līdzekļu iegūšanu, kas nepieciešami kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai.²

Secināms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likumu administratoram tiek noteikti arī tādi pienākumi, kas saistīti ar tiesvedības vešanu, lai panāktu, ka parādnieka uzņemtās saistības pret kreditoriem tiktu izpildītas lielākā apmērā. Administratora ekskluzīvā kompetencē ir vērtēt to, vai ir pamats celt prasību tiesā parādnieka interešu aizstāvībai, kā arī to, vai ir pamats veikt tiesas nolēmumu pārsūdzību.

Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 6. punkts noteic, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa efektīvas un likumīgas gaitas nodrošināšanai administrators šajā likumā noteiktajā kārtībā ziņo kreditoriem par nodomu atteikties no prasījumiem. Savukārt Maksātnespējas likuma 82. pants noteic, ja kreditoriem ir iebildumi par šā likuma 81. pantā minētajām ziņām, viņiem ir pienākums par to ziņot administratoram piecu dienu laikā pēc šo ziņu saņemšanas, ja šajā likumā nav noteikts citādi.

Administratoram, saņemot kreditoru iebildumus, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 83. panta noteikumiem ir pienākums vai nu iebildumus ņemt vērā un veikt atbilstošas izmaiņas un paziņot par tām visiem kreditoriem, vai sniegt kreditoram motivētu atbildi, ja iebildumi netiek ņemti vērā.

Maksātnespējas likums neuzliek administratoram par pienākumu automātiski ņemt vērā visus kreditoru iebildumus. Administratoram ir pienākums izvērtēt kreditoru iebildumu pamatotību un izlemt, vai šos iebildumus ņem vērā un veic nepieciešamās darbības, par ko informē visus parādnieka kreditorus, vai noraida kreditoru iebildumus kā nepamatotus un sniedz motivētu atbildi uz kreditora celtajiem iebildumiem.

Maksātnespējas procesa normatīvais regulējums neparedz, ka Maksātnespējas likuma 83. pantā noteiktā administratora pienākuma izpilde ir atkarīga no tā, kāds ir maksātnespējas procesa izmaksu finansēšanas avots. Proti, maksātnespējas procesu izmaksu finansēšanas avots neietekmē un neatceļ ar Maksātnespējas likumu uzliktos administratora pienākumus.

[2] Lai nodrošinātu maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanu, Maksātnespējas likums piešķir administratoram ekskluzīvu kompetenci parādnieka labā celt tiesā prasības, kas vērstas uz līdzekļu iegūšanu, kas nepieciešami kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai.

Maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi (Maksātnespējas likuma 11. pants). No Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 4. punkta izriet administratora pienākums ziņot kreditoriem par maksātnespējas procesa izdevumiem.

² Civillietu departamenta 2018. gada 23. novembra spriedums lietā Nr. SKC-291/2018 (C26097912) ECLI:LV:AT:2018:1123.C26097912.1.S

Maksātnespējas likuma 170. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteikts, ka ar juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie šā procesa izdevumi, izņemot izdevumus, kas saistīti ar mantu, kura kalpo par nodrošinājumu, kā arī parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanas pilnā vai ierobežotā apmērā nodrošināšanu, ja kreditoru sapulce tos nav atzinusi par pamatotiem, nedrīkst pārsniegt: 1) piecu procentu apmēru no mantas novērtējuma, ja ir sastādīts mantas pārdošanas plāns; 2) juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta apmēru, ja ir sastādīts ziņojums par mantas neesamību. Savukārt Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos iekļauj izdevumus, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, izdevumi, kas radušies parādnieka maksātnespējas procesā gaitā notiekošajās tiesvedībās, atbilst Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktā noteiktajiem juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem.

No Maksātnespējas likuma 168. panta pirmās daļas secināms, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas sedz no parādnieka mantas. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118. panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām ir prioritāte pār citiem maksājumiem no parādnieka mantas.

Maksātnespējas likuma regulējums neuzliek administratoram par pienākumu segt maksātnespējas procesa izmaksas no saviem līdzekļiem. Likumdevējs ir paredzējis, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas var finansēt arī no parādnieka pārstāvja, administratora, kreditora, kreditoru grupas vai citu fizisko vai juridisko personu naudas līdzekļiem un pēc to iniciatīvas, minētajām personām par to rakstveidā vienojoties ar administratoru, ja šāda vienošanās atbilst kreditoru interesēm (Maksātnespējas likuma 168. panta trešā daļa).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 29. panta pirmo daļu administrators atbild par zaudējumiem, kas viņa vai pilnvarnieka vainas dēļ nodarīti valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām personām. Savukārt Maksātnespējas likuma 30. panta trešajā daļā noteikts, ka kreditors vai kreditori, kuri pārstāv vismaz 10 procentus no kopējās atzītās nenodrošināto kreditoru pamatparāda summas, var celt prasību pret administratoru visu kreditoru labā, ja administrators ar savu rīcību ir nodarījis parādniekam zaudējumus.

Zaudējumu definīcija, lakoniski paredzot, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums, dota Civillikuma 1770. pantā. Tiesību doktrīnā, atklājot minētās tiesību normas saturu, atzīts, ka mūsdienu valodā ar jēdzienu "zaudējums" jāsaprot jebkādu mantas samazinājumu, zudumu vai bojājumu, kā arī peļņas atrāvumu, papildu izdevumus vai citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas.³ Līdz ar to jebkurš civiltiesiskā pārkāpuma rezultātā radies mantiski novērtējams zudums ir uzskatāms par zaudējumu Civillikuma 1770. panta izpratnē.

Atbilstoši Civillikuma 1779. pantam katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Kā atzīts tiesību doktrīnā un to apstiprinājusi judikatūra, zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaikus pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vairojamības viedokļa; 2) zaudējumu esība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību.⁴

³ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 267. lpp.

⁴ K. Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 209. lpp., kā arī, piemēram, Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008. gada 2. aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-143/2008 (C29369004); 2011. gada 23. marta sprieduma lietā Nr. SKC-111/2011 (C32289303) 12.1. punktu; 2011. gada

Secināms, ka gadījumā, ja administratora neattaisnojamas darbības vai bezdarbības rezultātā parādniekam tiek nodarīti zaudējumi, tad kreditoriem ir tiesības Maksātnespējas likuma 30. panta noteiktajā kārtībā celt prasību pret administratoru par zaudējumu piedziņu.

[3] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 1., 4., un 6. pantam administratoram ir pienākums administrēt maksātnespējas procesu tā, lai pēc iespējas pilnīgāk tiktu ievērotas kreditoru kopuma intereses. Tajā pašā laikā administratora darbībām ir jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajam.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Tādējādi administratoram administrējot juridiskās personas maksātnespējas procesu ir jārikojas kā krietnam un rūpīgam saimniekam.

Maksātnespējas likums administratoram nosaka arī tādus pienākumu, kas saistīti ar tiesvedības vešanu, lai panāktu, ka parādnieka uzņemtās saistības pret kreditoriem tiktu izpildītas lielākā apmērā (Maksātnespējas likuma 65. pants un XVII nodaļa). Administratora ekskluzīvajā kompetencē ir vērtēt, vai ir pamats celt prasību tiesā parādnieka interešu aizstāvībai, kā arī, vai ir pamats veikt tiesas nolēmumu pārsūdzību. Jebkura darbība vai bezdarbība, kas nav vērsta uz maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanu, ievērojot maksātnespējas procesa principus un iesaistīto pušu tiesības un pienākumus, ir vērtējama kā pretēja Maksātnespējas likuma mērķim. Maksātnespējas likumam neatbilstoša darbība vai bezdarbība var radīt arī zaudējumus, kuru atlīdzināšanas kārtību paredz Maksātnespējas likuma 30. pants.

[4] Maksātnespējas likuma 9. panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators ir fiziskā persona, kura ir iecelta administratora amatā un kurai ir Maksātnespējas likumā noteiktās tiesības un pienākumi. Amata darbībā administratori ir pielīdzināti valsts amatpersonām.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Augstākās tiesas Senāts 2018. gada 24. maija lēmumā lietā Nr. SKC - 618/2018 norādījis, ka šī "norma nav tukša deklarācija. Tā uzliek administratoram pienākumu stādīt maksātnespējas procesa likumību un efektivitāti pirmajā vietā, respektīvi, būt lojālam primāri pret likumu. Lai arī administratoram ir arī lojalitātes pienākums pret kreditoriem un arī parādnieku, tomēr šī lojalitāte nevar būt pārāka pār lojalitāti pret procesa likumību.". Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Papildus administratoram ir jāievēro maksātnespējas procesa regulējošās tiesību normas, tostarp Maksātnespējas likuma 6. pantā minētie principi.

Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā ir definēts labticības princips, kurš nosaka, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā.

7. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-289/2011 (C06067006) 19. punktu; Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 14. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-297/2017 (ECLI:LV:AT:2017:1214.C29639610.1.S) 6.7 .punktu; 2018. gada 31. maija sprieduma lietā Nr. SKC-231/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0531.C15133815.1.S) 10.2. punktu.

Norādāms, ka judikatūrā un arī tiesību doktrīnā pastāv stabils uzskats, ka laba ticība nav paša subjekta subjektīvs vērtējums, bet gan objektīvā kategorija, ko precīzi raksturo termins "godprātīgi".⁵

Vēršama uzmanība, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Par administratora tiesībām izsniegt dokumentus⁶

Iesniegumā norādīts, ka SIA "/Nosaukums/" (turpmāk šajā skaidrojumā– Parādnieks) maksātnespējas procesā kreditoru pārstāve lūdza izsniegt sekojošus dokumentus:

- dokumentu pieņemšanas - nodošanas akta kopiju, kas pierāda, ka parādnieka pārstāvis ir Jums nodevis Parādnieka grāmatvedības dokumentus;

- Parādnieka grāmatvedības reģistrus par 2018. gadu un 2019. gadu līdz Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanai (elektroniski vai papīra formātā);

- attaisnojuma dokumentus par pamatlīdzekļa (nekustamo īpašumu) atsavināšanu 2016. gadā;

- attaisnojuma dokumentus par dividenžu izmaksu Parādnieka dalībniekiem 2016. gadā un 2017. gadā;

- attaisnojuma dokumentus par maksājumiem Parādnieka darījuma partneriem;

- aizdevuma līgumus ar saistītajām personām;

- attaisnojuma dokumentus par Parādnieka pamatlīdzekļu pārdošanu 2018. gadā un 2019. gadā.

Maksātnespējas likums nosaka, kādus dokumentus administratoram ir pienākums nosūtīt parādnieka kreditoriem, kā arī, ar kādiem dokumentiem kreditori var iepazīties (piemēram, ar kreditoru prasījumiem). Tomēr Maksātnespējas likums nenosaka kreditoru tiesības iepazīties ar iepriekš uzskaitītajiem dokumentiem, kā arī administratora pienākumu šādus dokumentus izsniegt kreditoriem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, lai nodrošinātu Parādnieka maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu gaitu, lūgts sniegt viedokli uz šādiem jautājumiem:

1) vai administratoram ir pienākums vai tiesības izsniegt kreditoram Iesniegumā uzskaitītos dokumentus vai to kopijas (īpaši ņemot vērā, ka dokumenti var saturēt personu datus)?

2) vai administratoram ir pienākums sagatavot un izsniegt kreditoram Iesniegumā uzskaitīto dokumentu kopijas, kā arī, lai nepalielinātu maksātnespējas procesa izmaksas, vai administrators drīkst uzaicināt kreditoru iepazīties ar minētajiem dokumentiem administratora prakses vietā? Gadījumā, ja administratoram ir pienākums sagatavot minēto dokumentu kopijas, kam ir pienākums segt izmaksas, kas saistītas ar kopiju sagatavošanu un nosūtīšanu kreditoram?

⁵ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2015. gada 25. jūnija spriedums lietā Nr. C32312414.

Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2009, 209. -210. lpp.

⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 30. augusta vēstule Nr. 1-57n/2021/818.

3) *gadījumā, ja kreditoram ir tiesības iepazīties ar atsevišķiem dokumentiem, lūgts norādīt, ar kādiem Iesniegumā uzskaitītajiem dokumentiem kreditors ir tiesīgs iepazīties, bet ar kādiem nav tiesīgs?*

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktam maksātnespējas procesos ir piemērojams atklātības princips. Lai nodrošinātu uzticamību, informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu. Izņēmums ir informācija, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta trešās daļas 2. punktu administratoram ir pienākums sniegt informāciju par juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi tiesai, kreditoriem, Maksātnespējas kontroles dienestam un citām normatīvajos aktos noteiktajām personām un institūcijām.

Maksātnespējas likuma 81. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa efektīvas un likumīgas gaitas nodrošināšanai administrators Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā ziņo kreditoriem šā panta pirmajā daļā noteiktās ziņas. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 81. panta otro daļu administrators ziņo kreditoriem par citiem jautājumiem, kuriem ir nozīme juridiskās personas maksātnespējas procesa norisē. Tas nozīmē, ka minētā tiesību norma paplašina šī panta pirmajā daļā ietverto jautājumu loku, proti, ka kreditoram ir tiesības iepazīties arī ar cita veida informāciju.

Attiecīgi tiesības uz informāciju ir jebkuram kreditoram, ja informācija ir nepieciešama, lai pārliecinātos par attiecīgā kreditora interešu ievērošanu.

Tai pat laikā, atbilstoši Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā norādītajam, atklātības princips nevar būt absolūts un tas nenosaka obligātu pienākumu administratoram maksātnespējas procesa ietvaros padarīt pieejamu jebkura veida informāciju. Proti, administratoram ir jāparedz tiesības, saņemot konkrētu informācijas pieprasījumu, izvērtēt šādas informācijas sniegšanas tiesiskumu un pieļaujamību attiecībā uz tādu informāciju, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm.

Minēto vienlaikus apstiprina tiesu praksē atzītais, ka kreditoram, nekavējot maksātnespējas procesu, ir tiesības saņemt no administratora informāciju par sabiedrības darbību un iepazīties ar visiem sabiedrības dokumentiem, kas attiecas uz konkrētā kreditora interesēm un konkrētu interešu aizsardzību. Šīs tiesības nevar tikt balstītas uz "kreditora aizdomām vispār" vai kreditora vēlmi apzināt nekonkrētus apstākļus. Savukārt administratoram savas kompetences robežās, neaizskarot citu kreditoru intereses, lieki nekavējot un nesadārdzinot maksātnespējas procesu, jānodrošina minēto tiesību ievērošana, sniedzot pamatotu rakstveida atbildi vai arī iepazīstinot kreditoru ar konkrētiem, kreditora intereses saturošiem, administratora rīcībā esošiem materiāliem.⁷

Līdz ar to, ja administrators ir saņēmis kreditora lūgumu izsniegt konkrētus parādnieka dokumentus, tad šādu lūgumu var apmierināt tikai tādā gadījumā, ja tas ir pamatots un satur būtisku informāciju, kas nepieciešama kreditoru interešu aizsardzības ievērošanas nodrošināšanai.

Savukārt informācijas izsniegšanas izvērtēšana ir administratora ekskluzīvā kompetence. Administratoram, saņemot pieprasījumu no kreditora par informācijas sniegšanu, ir jāizvērtē pieprasījuma sniegšanas tiesiskumu un pieļaujamību attiecībā uz tādu informāciju, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm. Turklāt

⁷ Kuldīgas rajona tiesas 2009. gada 9. decembra lēmums lietā Nr. 19052909.

gadījumā, ja administrators, izvērtējot informācijas pieprasījumu konstatē, ka konkrēta informācija nav izsniedzama tā iemesla dēļ, ka tā var kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm, tad atteikumam ir jābūt attiecīgi pamatotam.

Tāpat administratoram, vērtējot pieprasījuma pamatotību, ir jāizvērtē, vai pieprasītā informācija nesatur fizisko personu datus atbilstoši Regulai (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK.

Savukārt, kas attiecas uz informāciju, kura satur personas datus, tad būtiski ņemt vērā, ka par personas datu apstrādes atbilstību Regulai (ES) 2016/679 ir atbildīgs pārzinis – fiziska vai juridiska persona, publiska iestāde, aģentūra vai cita struktūra, kas viena pati vai kopīgi ar citām nosaka personas datu apstrādes nolūkus un līdzekļus⁸ (tātad, konkrētajā maksātnespējas procesā ieceltais administrators). No minētā izriet, ka visa informācija par esošo personas datu apstrādi (tai skaitā par personas datu apstrādes tiesisko pamatu, mērķi un apjomu) ir pārziņa rīcībā un tikai pārzinis var izvērtēt attiecīgos personas datu apstrādes aspektus. Administrators konkrētā maksātnespējas procesā ir datu pārzinis ar visiem no Regulas (ES) 2016/679 izrietošajiem pārziņa pienākumiem un atbildību, tajā skaitā nodrošinot datu apstrādes pārredzamības, pārskatatbildības u.c., principus atbilstoši Regulas (ES) 2016/679 noteikumiem.

Gadījumā, ja administrators nav konstatējis tiesiskus šķēršļus izsniegt informāciju kreditoram, tad administratoram ir jānodrošina iespēja iepazīties ar pieprasīto informāciju, tajā skaitā, arī izsniegt dokumentu kopijas. Savukārt, ja informācijas sniegšana ir nepieciešama tādā veidā, kas rada izdevumus, tad šie izdevumi būtu iekļaujami konkrētā maksātnespējas procesa izdevumos un sedzami Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā, jo kreditoram, kurš ir maksātnespējas procesā iesaistītā persona un kurai ir tiesības saņemt informāciju savu interešu aizstāvības nolūkā, nav jāsedz iepriekš minētie izdevumi.

Saistībā ar minēto būtiski uzsvērt, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 81. panta trešo daļu, ja šajā likumā nav noteikts citādi, administrators informāciju kreditoriem sniedz elektroniski, noformējot dokumentu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām elektronisko dokumentu noformēšanas prasībām. Līdz ar to administratoram ir iespēja personas pieprasīto informāciju un dokumentu kopijas nosūtīt arī elektroniski, tādējādi nodrošinot iespēju iepazīties ar informāciju un dokumentiem.

Savukārt attiecībā uz dokumentu izsniegšanas veidu norādāms, ka administratoram ir tiesības izvēlēties veidu, kādā ļaut personai iepazīties ar tai interesējošiem dokumentiem, tajā skaitā administratoram ir tiesības aicināt personu iepazīties ar dokumentiem klātienē. Proti, gadījumos, ja kreditora informācijas pieprasījums ir nesamērīgi apjomīgs vai informācijas izsniegšana ārpus administratora prakses vietas nav iespējama informācijas uzglabāšanas nosacījumu dēļ, tad administrators un kreditors var vienoties par abpusēji pieņemamu laiku, lai nodrošinātu kreditoram iespēju iepazīties ar informāciju administratora prakses vietā klātienē, vienlaikus ņemot vērā Covid -19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma un Epidemioloģiskās drošības likuma noteikumus.

⁸ Regulas (ES) 2016/679 4. panta 7. apakšpunkts.

Par tiesiskā pienākuma izpildi un administratora pienākumu pildīšanu⁹

Iesniegumā norādīts, ka dažādiem administratora pienākumiem Maksātnespējas likums paredz termiņus, kādā administratoram jāpilda minētie pienākumi (piemēram – mantas un dokumentācijas inventarizācijas un pārņemšanas termiņš, Maksātnespējas likumā paredzēto dokumentu sagatavošanas un nosūtīšanas termiņš, pieteikumu iesniegšanas termiņš utt.). Tomēr dažādu pienākumu izpildīšanas termiņš Maksātnespējas likumā nav noteikts.

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu, vai administrators ir tiesīgs izpildīt Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus (kuru izpildei nav noteikts termiņš) jebkurā brīdī līdz maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru segšanas plāna sagatavošanai juridiskās personas maksātnespējas procesā vai paziņojuma par bankrota procedūras pabeigšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā, kā arī lūgts sniegt interpretāciju jēdzienam "aktīvas darbības".

[1] Ar Lēmumu Administratoram uzlikts tiesiskais pienākums "nekavējoties, bet ne vēlāk kā līdz 2021. gada 28. jūlijam veikt nepieciešamās darbības, kas vērstas uz SIA "/Nosaukums/", reģistrācijas Nr. /numurs/, naudas līdzekļu atgūšanu no iepriekšējā administratora /Persona A/.

Administratora sūdzība par Lēmumu ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 27. augusta lēmumu civillietā noraidīta, Lēmums stājies likumīgā spēkā 2021. gada 27. augustā.

Ņemot vērā to, ka administrators ir centrālā persona maksātnespējas procesā un viņam ir pieejama vispilnīgākā informācija par procesa norisi, tad administratora pienākums ir patstāvīgi izvērtēt lēmumu pamatojošos faktiskos un tiesiskos apstākļus un pieņemt procesa efektivitātes principam atbilstošu lēmumu. Proti, administratora kompetencē ir lemt jautājumu, kāda Maksātnespējas likumā noteiktā tiesiskā instrumenta piemērošana konkrētajā situācijā sekmēs maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanu.

Lai sasniegtu maksātnespējas procesa mērķi, administratoram jāievēro saistību izpildes princips, kas *expressis verbis* nostiprināts Maksātnespējas likuma 6. panta 4. punktā un paredz, ka procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmies parādnieks, izpildīt lielākā apmērā.

Konstatējot parādnieka prasījuma tiesības pret trešajām personām administratoram ir tiesības lūgt trešo personu labprātīgi izpildīt saistības. Gadījumā, ja trešā persona atsakās tās izpildīt, tad Maksātnespējas likuma 67. panta 3. punkts paredz administratoram tiesības nodot tiesai izskatīšanai jebkuru parādnieka prasījumu. Administratora ekskluzīvā kompetencē ir vērtēt to, vai ir pamats celt prasību tiesā parādnieka interešu aizstāvībai. Kā norādīts judikatūrā, tad prasībai, ko administrators ceļ maksātnespējīgā uzņēmuma labā ir leģitīms mērķis, ja tā vērsta uz līdzekļu iegūšanu, kas nepieciešami kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai.¹⁰

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 105. pantam administrators var cedēt parādnieka prasījumus pret trešajām personām, ja parāda piedziņa varētu būt apgrūtināta vai ilgstoša. No

⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 9. septembra vēstule Nr. 1-49n/2021/77.

¹⁰ Civillietu departamenta 2018. gada 23. novembra spriedums lietā Nr. SKC-291/2018 (C26097912) ECLI:LV:AT:2018:1123.C26097912.1.S.

minētās tiesību normas izriet, ka cesija pieļaujama izņēmuma gadījumos, pastāvot ilgstošam vai apgrūtinotam parāda piedziņas procesam.

Maksātnespējas likuma 67. panta 9. punkts noteic, ka administrators ir tiesīgs atteikties no jebkura prasījuma vai slēgt jebkuru izlīgumu parādnieka vārdā attiecībā uz parādnieka prasījumiem pret trešajām personām. Atbilstoši Civillikuma 1881. pantam izlīgums ir līgums, ar kuru tā dalībnieki kādu apstrīdamu vai kā citādi apšaubāmu savstarpēju tiesisku attiecību, savstarpēji piekāpdamies, pārvērš par neapstrīdamu un neapšaubāmu.

Juridiskās personas maksātnespējas procesa efektīvas un likumīgas gaitas nodrošināšanai administrators Maksātnespējas likuma 81. pantā noteiktajā kārtībā ziņo kreditoriem par nodomu atteikties no prasījumiem, noslēgt izlīgumu vai veikt prasījuma tiesību cesiju, kā arī par citiem jautājumiem, kuriem ir nozīme juridiskās personas maksātnespējas procesa norisē. Savukārt Maksātnespējas likuma 82. pants noteic, ja kreditoriem ir iebildumi par šā likuma 81. pantā minētajām ziņām, viņiem ir pienākums par to ziņot administratoram piecu dienu laikā pēc šo ziņu saņemšanas, ja šajā likumā nav noteikts citādi.

Administratoram, saņemot kreditoru iebildumus, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 83. panta noteikumiem ir pienākums vai nu iebildumus ņemt vērā un veikt atbilstošas izmaiņas un paziņot par tām visiem kreditoriem, vai sniegt kreditoram motivētu atbildi, ja iebildumi netiek ņemti vērā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka Maksātnespējas likuma regulējums paredz, ka maksātnespējas procesā konstatētās parādnieka prasījuma tiesības pret trešajām personām var tikt apmierinātas labprātīgi vai piespiedu kārtā (ceļot attiecīgu prasību tiesā), administrators var atteikties no prasījuma, cedēt vai noslēgt izlīgumu. Vēršama uzmanība, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par Maksātnespējas likumam atbilstošu rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

[2] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām.

Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā ir definēts maksātnespējas procesa efektivitātes princips, kurš noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētā izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas procesam ir jānotiek efektīvi un atbilstoši likumam. Neviena maksātnespējas procesā iesaistītā persona nav tiesīga apzināti novilcināt maksātnespējas procesa norisi.¹¹ Administratoram ir jādarbojas aktīvi, patstāvīgi un jānodrošina efektīva un likumīga maksātnespējas procesa norise, kas vērsta uz maksātnespējas procesa mērķu sasniegšanu.¹²

¹¹ Bērziņš G., Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 33. lpp.

¹² Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018. gada 7. maija lēmums lietā Nr. C29312218.

Administratoram ir saistoši Maksātnespējas likumā noteiktie termiņi, kas noteikti ar mērķi nodrošināt savlaicīgu maksātnespējas procesa norisi. Tāpat, pildot Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus, kuru izpildei nav noteikts termiņš, veiktajām darbībām vienlaikus jāatbilst tostarp efektivitātes principam un likuma normām. Administratoram katrā konkrētā gadījumā ir jāizvērtē un jāizvēlas maksātnespējas procesa kārtībai visatbilstošākais risinājums, lai netiktu kavēta savlaicīga maksātnespējas procesa norise un tā atbilstība Maksātnespējas likuma 6. pantā definētajiem principiem. Administratora rīcība, aktīvi vai ilgstoši neveicot nekādas darbības parādnieka maksātnespējas procesā, nav atbilstoša Maksātnespējas likuma normām, šāda rīcība nenodrošina maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi.

Lai arī Maksātnespējas likumā nav tieši konstatējama "aktīvas darbības" definīcija, tā izriet no vairākām Maksātnespējas likumā iekļautajām normām. Termins "aktīvs" nozīmē tāds, kas izpaužas, atklājas (enerģiskā) darbībā, rīcībā, kustībā.¹³ Savukārt termins "darbība" tiek skaidrots kā juridisks fakts, kura pamatā ir cilvēku griba, respektīvi, viņu gribas izpausme.¹⁴

No Maksātnespējas likumā noteiktajiem administratora pienākumiem izriet, ka administratoram, lai sasniegtu maksātnespējas procesa mērķi, ir jāveic daudz un dažādas aktīvas darbības – ir jāapzina parādnieka manta, jāizvērtē parādnieka veiktie darījumi, jāveic pilna dokumentu inventarizācija, tostarp, lai pārliecinātos, kādas darbības vēl nepieciešams veikt, lai maksimāli apmierinātu pieteikto kreditoru prasījumus, tādējādi veicinot parādnieka saistību izpildi.¹⁵ Tāpat veicamās aktīvās darbības ir, piemēram, veikt nekavējošu parādnieka dokumentu un mantas inventarizāciju, sastādīt ziņojumu par mantas neesamību, vērsties tiesā par naudas līdzekļu piedziņu, celt prasību tiesā pret parādnieka pārstāvi par neiemaksātā pamatkapitāla parāda piedziņu u.c.

Par administratora maiņu¹⁶

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas rajona tiesas 2020. gada 14. decembra spriedumu pasludināts SIA "/Nosaukums/", reģistrācijas Nr. /numurs/, (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks), juridiskās personas maksātnespējas process, un par administratoru Parādnieka maksātnespējas procesā tika iecelta Administratore.

Ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 30. septembra lēmumu Administratore atcelta no administratora amata pienākumu pildīšanas Parādnieka maksātnespējas procesā, un ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 4. oktobra lēmumu nolemts iecelt administratori /Persona A/.

Iesniegumā norādīts, ka Administratore saņēmusi administratora /Persona A/ pieprasījumu par dokumentu un mantas nodošanu Parādnieka maksātnespējas procesā, kā arī administratore /Persona A/ tika informēta, ka ir iesniegta blakus sūdzība, kura ir pieņemta, līdz ar to dokumenti un manta tiks nodoti pēc blakus sūdzības izskatīšanas, kad lēmums stāsies spēkā.

Lūgts sniegt viedokli par sekojošiem jautājumiem:

1) vai gadījumā, ja Rīgas rajona tiesas 2021. gada 30. septembra lēmums tiks atcelts, Parādnieka maksātnespējas process būtu jāturpina abiem administratoriem?

¹³ Skaidrojošā un sinonīmu vārdnīca Tezaurs. Pieejams: <https://tezaurs.lv/akt%C4%ABvs> [aplūkots:03.09. 2021.]

¹⁴ Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Birznieka SIA "Kamene", 2002., 37. lpp.

¹⁵ Rīgas rajona Latgales priekšpilsētas tiesas 2019. gada 20. novembra lēmums lietā Nr. 29489219.

¹⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 19. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2021/992.

2) vai pamatoti tiek norādīts, ka neskatoties uz Rīgas apgabaltiesas pieņemto lēmumu, Parādnieka maksātnespējas procesu turpinātu administrēt jaunieceltais administrators?

3) vai iepriekš ir bijušas šādas situācijas? Ja, jā, lūgums norādīt tiesas nolēmumus un to argumentāciju.

Civilprocesa likuma 363.¹⁴ panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas tiesa, pamatojoties uz attiecīgu pieteikumu, lemj par administratora atcelšanu Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos, nosakot termiņu dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas akta sastādīšanai un dokumentu un mantas nodošanai citam administratoram, kā arī par jauna administratora amata kandidāta iecelšanu par administratoru, ja iepriekšējais administrators atcelts no attiecīgā maksātnespējas procesa.

Civilprocesa likuma 363.¹⁴ panta trešajā daļā un 363.²⁸ panta trešajā daļā noteikts, ja pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas tiesa ir pieņēmusi lēmumu par administratora atcelšanu, pēc tā pieņemšanas tiesa ieceļ administratora amata kandidātu, ko izvēlas no pretendentu saraksta, izmantojot TIS nodrošinātu automatizētu atlasī, par administratoru.

Maksātnespējas likuma 24. panta otrā daļa noteic, ja iepriekšējais administrators atkāpjas vai tiek atcelts no juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa, tiesas noteiktajā termiņā, kas nedrīkst būt ilgāks par 10 dienām, iepriekšējais administrators sastāda dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktu, ko paraksta iepriekšējais administrators un jaunais administrators.

Savukārt atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹⁴ panta 12. daļai, kas nosaka kārtību jautājumu izlemšanai pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, apelācijas instances kompetencē ietilpst tiesas lēmuma par administratora atcelšanu uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4. vai 7. punkta pamata pārskatīšana daļā par konstatēto normatīvo aktu prasību piemērošanu.¹⁷

Minētās normas paredz, ka tiesas lēmums par administratora atcelšanu uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4. vai 7. punkta pamata ir pārsūdzams daļā par konstatēto normatīvo aktu prasību neievērošanu vai tiesas nolēmuma nepildīšanu, iesniedzot blakus sūdzību. Līdz ar to secināms, ka normatīvie akti neparedz iespēju pārskatīt pašu administratora atcelšanas faktu un atceltais administrators netiks atjaunots amatā konkrētajā procesā.

Ņemot vērā minēto, norādāms, ka spēkā esošais Civilprocesa likuma regulējums nosaka to, ka tiesai, apmierinot pieteikumu par administratora atcelšanu, uzreiz attiecīgajā procesā ir jāieceļ jauns administrators, kas turpina administrēt konkrēto maksātnespējas procesu.

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 24. panta trešo daļu pēc jaunā administratora iecelšanas iepriekšējais administrators likumā noteiktajā kārtībā ir atbildīgs par parādnieka dokumentu un mantas nodošanu jaunajam administratoram saskaņā ar dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktu, proti administratoram ir pienākums nodot parādnieka dokumentus un mantu jaunajam administratoram.

Attiecībā uz lūgumu sniegt informāciju par tiesas nolēmumiem, norādāms, ka praksē ir sastopami šādi gadījumi. Maksātnespējas kontroles dienests neapkopo tiesu praksi (tostarp, judikatūru) maksātnespējas jomā.

¹⁷ Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 27. septembra lēmums Nr. CA-2972-19/20.

Par pases kopijas iesniegšanu administratoram¹⁸

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai administratoram ir tiesības pieprasīt iesniegt (pa e-pastu nosūtīt) maksātnespējīgās fiziskās personas pases kopiju. Administratora to pamato ar NILLTPFNL normām, jo administrators ir šī likuma subjekts, kuram ir pienākums identificēt klientus, tostarp fiziskās personas, kuru procesus administrē.

Fiziskās personas maksātnespējas process ir veids, kā persona administratora uzraudzībā un maksātnespējas procesu reglamentējošo normatīvo aktu noteiktajā kārtībā pēc iespējas pilnīgāk apmierinot kreditoru prasījumus var atjaunot maksātspēju. Līdz ar to, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi, administratoram Maksātnespējas likumā noteiktais pilnvarojums paredz plašu tiesību un pienākumu loku, tajā skaitā pieprasīt un saņemt no parādnieka informāciju (Maksātnespējas likuma 27. panta pirmās daļas 1. punkts un 137. panta 4. punkts).

Atbilstoši NILLTPFNL 3. panta pirmās daļas 13. punktam administratori ir NILLTPFNL subjekti.

NILLTPFNL 11. panta pirmajā daļā ir uzskaitīti gadījumi, kad likuma subjektam, tai skaitā administratoram, ir uzlikts par pienākumu veikt klienta izpēti.

Savukārt NILLTPFNL 1. panta ceturtajā punktā ir definēts jēdziens "klients". Attiecīgi klients ir juridiskā vai fiziskā persona vai juridisks veidojums, vai šādu personu apvienība, vai veidojumu apvienība, kuram likuma subjekts sniedz pakalpojumu vai pārdod precī.

Līdz ar to, lai noteiktu administratora klientu loku atbilstoši NILLTPFNL noteiktajam jēdzienam "klients", administratoram nepieciešams vērtēt faktiskos un tiesiskos apstākļus kopsakarā ar klienta pazīmēm un maksātnespējas procedūru specifiku.

NILLTPFNL 28. panta pirmā daļa paredz, lai izpildītu šā likuma prasības, likuma subjektam ir tiesības pieprasīt no saviem klientiem un klientiem ir pienākums sniegt klienta izpētei nepieciešamo patieso informāciju un dokumentus, tajā skaitā par patiesajiem labuma guvējiem, klientu veiktajiem darījumiem, klientu un patieso labuma guvēju saimniecisko, personisko darbību, finansiālo stāvokli, naudas vai citu līdzekļu avotiem. Savukārt par NILLTPFNL prasību izpildi ir atbildīgs likuma subjekts, tostarp administrators (NILLTPFNL 29. panta trešā daļa).

Tātad, ņemot vērā administratora pienākumu nodrošināt NILLTPFNL regulējuma prasību ievērošanu, secināms, ka administratoram ir tiesības fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros no parādnieka pieprasīt un saņemt jebkuru informāciju, kurai ir nozīme konkrētā maksātnespējas procesā.

Atbilstoši NILLTPFNL 11.¹ panta pirmās daļas 1. punktam klienta identificēšana un iegūto identifikācijas datu pārbaude ietilpst klienta izpētes pasākumos, kas nozīmē, ka administrators apstrādā ar klientu identifikāciju saistītos datus.

Saskaņā ar Fizisko personu datu apstrādes likuma 25. panta pirmo daļu datu apstrāde ir atļauta, ja ir vismaz viens no Regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Vispārīgās datu aizsardzības regulas 6. panta 1. punktā noteiktajiem pamatiem. Vispārīgās datu aizsardzības regulas 6. panta 2. un 3. punkta prasības attiecībā uz datu apstrādi, kas veicama, lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu, uzdevumu, ko pārzinis veic sabiedrības interesēs, vai lai pārzinis varētu īstenot tam likumīgi piešķirtas oficiālās pilnvaras, ir noteiktas attiecīgo jomu regulējošos

¹⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 26. novembra vēstule Nr. 1-49n/2021/100.

normatīvajos aktos.

Vispārīgā datu aizsardzības regula ļauj pieprasīt uzrādīt personu apliecinošu dokumentu un kopēt personas apliecinošus dokumentus personām, kurām šāds pienākums ir noteikts likumā.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija direktīvas (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK 13. panta 1. punkta a) apakšpunkts noteic, ka klienta uzticamības pārbaudes pasākumi ietver klienta identifikāciju un klienta identitātes pārbaudi, izmantojot dokumentus, ziņas vai informāciju, kas iegūta no uzticama un neatkarīga avota.

NILLTPFNL 12. panta pirmā daļa noteic, ka fizisko personu identificē, pārbaudot tās identitāti pēc klienta personu apliecinoša dokumenta. Turklāt saskaņā ar NILLTPFNL 14. panta pirmo daļu likuma subjekts, uzsākot darījuma attiecības vai veicot NILLTPFNL 11. pantā minētos darījumus, izgatavo to dokumentu kopijas, uz kuru pamata veikta klienta identifikācija.

Atbilstoši Personu apliecinošu dokumentu likuma 4. panta pirmajai daļai personas apliecība un pase ir atzīstama par personu apliecinošu dokumentu.

Norādāms, ka no NILLTPFNL 12. panta satura izriet, ka klienta (fiziskās personas) identifikācija primāri ir paredzēta klātienē, likuma subjektam pārbaudot klienta identitāti pēc personu apliecinoša dokumenta. Savukārt NILLTPFNL 23. panta pirmajā daļā ir atrunāta fiziskās personas identifikācijas procedūra bez tās piedalīšanās klātienē. Proti, NILLTPFNL 23. panta ceturtā daļa noteic, ka likuma subjekts, balstoties uz risku novērtējumu, var veikt klienta identifikāciju, klientam personīgi nepiedaloties identifikācijas procedūrā klātienē, kad klientu nav identificējis likuma subjekts, tā darbinieks vai pilnvarotā persona, ja likuma subjekts ir veicis risku novērtējumu un veiktie klientu identifikācijas pasākumi, klientam personīgi nepiedaloties identifikācijas procedūrā, atbilst noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riskiem.

Ņemot vērā iepriekš minētās tiesību normas, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā administrators, būdams NILLTPFNL subjekts, šā likuma prasību izpildei ir tiesīgs pieprasīt parādniekam – fiziskajai personai iesniegt personu apliecinoša dokumenta, tostarp pases, kopiju.

Vienlaikus vēršama uzmanība, ka fiziskās maksātnespējas procesa sekmīgas norises nodrošināšanai ir nepieciešama administratora un parādnieka konstruktīva sadarbība un paša parādnieka interesēs ir sniegt administratoram nepieciešamo informāciju, lai vienlaikus novērstu jebkādas šaubas par iespējamiem ierobežojumiem maksātnespējas procesa norisē.

2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS

Par ieskaitu TAP¹⁹

Iesniegumā lūgts sniegt juridisko skaidrojumu par Maksātnespējas likuma 38. panta piemērošanu situācijā, kad uzņēmumam nav apstiprināts tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns. Norādīts, ka pēc ēkas renovācijas būvuzņēmējam ir uzsākts maksātnespējas process, savukārt ēkas apsaimniekotājs lūdz dzīvokļu īpašniekiem, kuriem nav pietiekamu juridisko zināšanu, balsojuma veidā izlemt vai veikt savstarpējā ieskaita summas ieturējumu no gala maksājuma. Turpmāk norādīts sekojošs situācijas apraksts.

2019. gada 23. decembrī tika uzsākts būvuzņēmēja SIA "/Nosaukums/" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) TAP un 2020. gada 26. martā TAP tika izbeigts.

Apsaimniekotājs mutiski informēja dzīvokļu īpašniekus, ka Parādnieka TAP laikā netika sastādīts un apstiprināts TAP pasākumu plāns, līdz ar to Maksātnespējas likuma 38. panta trešajā daļā paredzētā metode par ieskaitu nav piemērojama.

Apsaimniekotājs atbilstoši "/Nosaukums A/" izveidotā līguma nosacījumiem veica līgumsoda aprēķinu 7000 euro apmērā par būvniecības termiņa kavējumu un Parādnieka gala rēķins tika izrakstīts 2019. gada 27. decembrī. Savstarpējā ieskaita akts par 7000 euro starp Apsaimniekotāju un Parādnieku tika parakstīts 2020. gada 27. janvārī. Savukārt 2020. gada 16. decembrī Parādniekam tika pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process.

Apsaimniekotājs nav veicis gala maksājumu Parādniekam 46000 euro vērtībā, jo Parādnieks neiesniedza bankas garantijas vēstuli. Dzīvojamās mājas renovācija notika ar "/Nosaukums A/" finansējuma atbalstu, kas noteica vairākus pienākumus Apsaimniekotājam un specifiskus līguma nosacījumus ar Parādnieku. Pēc Parādnieka administratora brīdinājuma vēstules 2021. gada 19. jūlijā Apsaimniekotājs pārskaitīja gala maksājumu, no tā ieturot 7000 euro un 4500 euro. Savukārt Parādnieka administrators pieprasa Apsaimniekotājam veikt gala maksājumu par pilnu summu un nepiekrīta, ka tiek ieturēta savstarpējā ieskaita summa 7000 euro un citi ieturējumi.

Parādnieka administrators iebilst pret savstarpējo ieskaitu un kļūdaini atsaucas uz likuma 104. pantu. Tāpat administrators norāda uz līguma nosacījumu neizpildi un to, ka uzņēmējam (Apsaimniekotājam) nemaz nebija tiesības saņemt gala maksājumu. Administratora ieskatā Apsaimniekotāja un Parādnieka savstarpējais ieskaits nav atzīstams, jo uzņēmējam tiesības uz sniegto darbu apmaksu rodas tikai tad, ja uzņēmējs piestāda ne tikai attiecīgo rēķinu, bet arī iesniedz garantijas laika saistību izpildes garantijas dokumenta oriģinālu, ko uzņēmējs nebija iesniedzis. Līdz ar to administrators uzskata, ka ieskaits veikts pretēji Maksātnespējas likuma 104. pantam un uzskatāms par prettiesisku un spēkā neesošu no noslēgšanas brīža.

Savstarpējā ieskaita akts starp Apsaimniekotāju un Parādnieku parakstīts 2020. gada 27. janvārī, bet TAP uzsākts 2019. gada 23. decembrī un izbeigts 2020. gada 26. martā. Savukārt Parādnieka maksātnespējas process uzsākts tikai 2020. gada 16. decembrī.

Norādīts, ka starp savstarpējo ieskaitu un Parādnieka maksātnespējas procesa sākumu ir vairāk kā seši mēneši un administratora atsauce uz Maksātnespējas likuma 104. pantu ir kļūdaina,

¹⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 4. augusta vēstule Nr. 1-57n/2021/755.

tomēr Maksātnespējas likuma 38. pants prasa piemērot vismaz trīs mēnešu periodu starp savstarpējo ieskaitu un tiesiskās aizsardzības procesu.

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu, vai konkrētajā gadījumā ir pamatots Apsaimniekotāja apgalvojums, ka Maksātnespējas likuma 38. pants nav piemērojams, jo Parādniekam netika apstiprināts TAP pasākumu plāns.

Otrs skaidrojums ir nepieciešams par maksājuma veikšanu par darbiem, kurus Parādnieks nav veicis. Proti, 2019. gada 27. decembrī Parādnieks un Apsaimniekotājs parakstot aktu vienotās, ka nav izpildīti darbi 4500 euro vērtībā (zāliena sēšana, cokola krāsošana) un šie darbi tiks veikti 2020. gada maijā, kad būs piemēroti laika apstākļi. Šī summa par atliktajiem darbiem tika iekļauta gala rēķinā, bet šos darbus Parādnieks faktiski nav veicis. Apsaimniekotājs arī par šo summu samazināja gala maksājumu Parādniekam.

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu, vai administrators drīkst pieprasīt veikt avansa maksājumu par atliktajiem un faktiski neveiktajiem darbiem 4500 euro vērtībā un apstrīdēt šīs summas ieturēšanu (par šo summu samazināts gala maksājums Parādniekam)?

[1] Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt šā likuma 174.¹ pantā ir uzskaitīti Maksātnespējas kontroles dienesta uzdevumi.

Tā kā Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst juridisko konsultāciju sniegšana vai juridisku atzinumu sagatavošana, tad Maksātnespējas kontroles dienests sniedz atbildi tiktāl, lai nodrošinātu vienveidīgas maksātnespējas tiesību piemērošanas prakses veidošanos, vienlaikus izvairoties no konkrētā gadījuma izpētes, analīzes un atbildes sniegšanas par specifiskām ar konkrēto gadījumu saistītām juridiskām niansēm.

[2] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 37. pantam tiesiskās sekas (tas ir, spriedumu izpildes lietvedības apturēšana, aizliegums nodrošinātajam kreditoram prasīt ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu, aizliegums kreditoram iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu, aizliegums veikt parādnieka likvidāciju, līgumsoda, procentu, nokavējuma naudas pieauguma apturēšana, nodokļu prasījumu nokavējuma naudas aprēķināšana) jeb sākotnējā ierobežotā tiesiskā aizsardzība attiecībā uz parādnieku iestājas pēc TAP lietas ierosināšanas. Savukārt pēc TAP pasākumu plāna apstiprināšanas un TAP īstenošanas gadījumā parādniekam tiek nodrošināta tiesiskā aizsardzība līdz brīdim, kad TAP tiek izbeigts.

Maksātnespējas likuma 40. panta ceturtās daļas 7. punkts noteic, ka TAP pasākumu plānā norāda TAP piemērojamās metodes, kā arī pamatojumu izraudzītās metodes nepieciešamībai, lai panāktu TAP plāna izpildi. Tātad kreditori, saskaņojot TAP pasākumu plānu, faktiski izsaka savu piekrišanu TAP pasākumu plānā izvēlētajām metodēm, vadoties no pamatojuma, ka konkrētā izvēlēta metode palīdzēs atjaunot parādnieka maksātspēju.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 44. panta 1. un 2. punktam TAP priekšnosacījumi, lai attiecībā uz parādnieku tiktu īstenots TAP ir nepieciešams, pirmkārt, saskaņot ar kreditoriem TAP pasākumu plānu atbilstoši Maksātnespējas likuma 42. pantā noteiktajai kārtībai un, otrkārt, tiesai ir jāapstiprina TAP pasākumu plāns un jāpieņem nolēmums par parādnieka TAP īstenošanu.

Savukārt saskaņā ar Civilprocesa likuma 341.⁶ panta trešās daļas 1. un 2. punktu tiesa apmierina pieteikumu un taisa spriedumu par TAP īstenošanu, ja pamatojoties uz uzraugošās personas atzinumu un citiem pierādījumiem, kā arī izvērtējot zvērināta revidenta atzinumu, ja tāds pievienots TAP pasākumu plānam, un kreditoru iebildumus, ja tādi saņemti, konstatē, ka TAP pasākumu plāns atbilst Maksātnespējas likuma prasībām un ir atbalstīts Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā un termiņā.

No iepriekš minētā secināms, ka TAP pasākumu plāna atbilstība Maksātnespējas likuma noteikumiem ir pakļauta gan kreditoru un uzraugošās personas, gan tiesas kontrolei un tikai līdz ar tiesas nolēmumu par TAP īstenošanu, ir pamats īstenot TAP pasākumu plānā piemērotās metodes, jo tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai TAP pasākumu plānā piemērotās metodes atbilst Maksātnespējas likuma prasībām, tajā skaitā, vai ir ievēroti Maksātnespējas likuma 38. pantā noteiktie ierobežojumi, kas aizliedz TAP metožu piemērošanu attiecībā uz noteiktiem prasījumu un izdevumu veidiem, vai paredz atbilstoša saskaņojuma nepieciešamību.

No TIS pieejamās informācijas konstatējams, ka ar Vidzemes rajona tiesas 2020. gada 26. marta lēmumu nolemts izbeigt Parādnieka TAP. Savukārt kā pamatojums norādīts apstākļi, ka Parādnieks tiesas nozīmētajā termiņā nav iesniedzis ar kreditoriem saskaņotu TAP pasākumu plānu. Līdz ar to tiesa atzinusi, ka ir iestājies Maksātnespējas likuma 51. panta pirmās daļas 1. punktā paredzētais apstākļi, tas ir, tiesā nav iesniegts atbilstoši Maksātnespējas likuma 40. panta noteikumiem izstrādāts un Maksātnespējas likuma 42. panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā ar kreditoriem saskaņots TAP pasākumu plāns.

No Iesnieguma izriet, ka ieskaista darījums starp Parādnieku un Apsaimniekotāju ir veikts. Savukārt, sazinoties ar Parādnieka administratori noskaidrots, ka ieskaista darījums starp Apsaimniekotāju un Parādnieku tiek pamatots ar Civillikuma noteikumiem. Tomēr, tā kā Parādniekam ir ticis pasludināts maksātnespējas process, tad administratoram ir saistoši Maksātnespējas likuma 104. pantā noteiktie ieskaista ierobežojumi, līdz ar to administratore informēja, ka par ieskaista darījuma atcelšanu ir vērsusies tiesā.

Saistībā ar minēto vērsama uzmanība, ka no TIS ir konstatējams, ka ar Vidzemes rajona tiesas 2021. gada 26. jūlija lēmumu ir nolemts pieņemt Parādnieka administratores prasības pieteikumu pret Apsaimniekotāju par parāda piedziņu un ieskaista darījuma atcelšanu. Tas nozīmē, ka strīds par to, vai konkrētajā gadījumā ieskaists ir veikts likumīgi, tiks izskatīts tiesā, kas arī ir pakļauts tikai tiesas kompetencei. Savukārt Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē neietilpst jautājumu izvērtēšana, kuru pamatā ir strīds par tiesībām.

[3] Attiecībā uz jautājumu, vai administrators drīkst pieprasīt veikt avansa maksājumu par atliktajiem un faktiski neveiktajiem darbiem 4500 *euro* vērtībā un apstrīdēt šīs summas ieturēšanu, norādāms sekojošais.

Pēc tam, kad tiesa ir pieņēmusi lēmumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, uzņēmuma vadības pilnvaras tiek apturētas un tās pārņem tiesas iecelts administrators atbilstoši Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktam.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 4. panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir aizsargāt kreditoru intereses un apmierināt to prasījumus pret parādnieku pēc iespējas pilnīgāk. Savukārt, lai īstenotu maksātnespējas procesa mērķus, administratoram ir jāveic viss konkrētajā situācijā iespējamais, rīkojoties ne vien kā krietnam un rūpīgam saimniekam, bet arī jāpieņem saimnieciski izdevīgākie lēmumi.

Tas nozīmē, ka administratoram paredzētas plašas pilnvaras, tostarp pilnvaras pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemt lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses, kā arī kļūt

par maksātnespējīgā komersanta vienīgo likumīgo pārstāvi, kam gluži kā komersanta pārvaldes institūcijai ir jāvērtē, kuru no procesa mērķiem sasniegt ir reālāk un kādas darbības ir efektīvākas, lai šo mērķi sasniegtu.²⁰

Līdz ar to parādnieka maksātnespējas procesa laikā administrators ir tā persona, kas nepastarpināti īsteno kreditoru kopuma intereses, kas vērstas uz maksimālu parādnieka saistību izpildi, kas arī ir būtiskākais juridiskās personas maksātnespējas procesa mērķis. Turklāt administrators kā amatpersona ar speciālām zināšanām un pieredzi ir atbildīgs par sabiedrības maksātnespējas procesa sekmīgu īstenošanu un tieši administratorsa ekskluzīvā kompetencē ir izvērtēt, vai parādnieka veikto darījumu rezultātā nav aizskartas kreditoru interese.

Papildus norādāms, ka Maksātnespējas likums satur speciālās maksātnespēju regulējošās tiesību normas un šajās normās ir noteikti vairāki izņēmumi no vispārīgiem noteikumiem, piemēram, par līgumu izpildi un šādi izņēmumi paredzēti tieši tā iemesla dēļ, ka otrai līgumslēdzējpusēi ir maksātnespējas subjekta statuss. Jāņem vērā, ka šīs atšķirīgās kārtības mērķis ir parādnieka aktīvu saglabāšanas nodrošināšana, kas savukārt atbilst vienam no Maksātnespējas likuma mērķiem, tas ir, nodrošināt kreditoru kopuma interešu aizsardzību.

Saistībā ar izņēmuma gadījumiem lietderīgi norādīt, ka gadījumos, kad administratori maksātnespējas procesa ietvaros pieprasa, piemēram, garantijas ieturējuma atgriešanu, tad pamatojums galvenokārt tiek balstīts sekojošā judikatūras atziņā, ka: "[..] gadījumos, kad pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas līgums nav izpildīts no parādnieka puses, kreditoram ir tiesības pieteikt kreditora prasījumu. Vienlaikus tas nozīmē, ka neviens prasījums nevar tikt apmierināts ārpus attiecīgā maksātnespējas procesa, neievērojot Maksātnespējas likumā noteikto kreditoru prasījumu apmierināšanas kārtību. Tādējādi no iepriekš norādītā secināms, ka gadījumā, ja atbildētāja nav izvirzījusi pretenziju pret parādnieces darba kvalitāti, ieturētā garantijas nauda atdodama, bet gadījumā, ja atbildētājam rastos saistībā ar nekvalitatīvi veiktajiem darbiem prasījums pret parādnieci, [..], atbilstoši Maksātnespējas likuma 70. pantam piesakāma kreditora pretenzija."²¹

Savukārt attiecībā uz Iesniegumā minēto jautājumu norādāms, ja administrators ir konstatējis pamatu vērsties tiesā par konkrētas summas ieturēšanas apstrīdēšanu, tad tikai administratora rīcībā ir vispilnvērtīgākā informācija, kā arī tiesiskie argumenti attiecīgās prasības celšanai tiesā. Turklāt vienlaikus informējam, ka no Parādnieka administratora noskaidrots, ka arī jautājums par avansa maksājumu ieturēšanu tiks lemts tiesvedības ietvaros, sakarā ar administratora prasības pieteikumu pret Apsaimniekotāju par parāda piedziņu un ieskaita darījuma atcelšanu.

Par darbiniekam neizmaksāto darba samaksu un TAP uzraugošo personu²²

Iesniegumā norādīts, ka laika posmā no 2018. gada 26. novembra līdz 2021. gada 28. jūlijam Iesniedzējs strādājis SIA "/Nosaukums/", vienotais reģistrācijas Nr. /numurs/ un minētais uzņēmums nav izmaksājis darba samaksu par laika periodu no 01.06.2021 līdz 28.07.2021, kā arī kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu, savukārt pēc Iesniedzēja rīcībā

²⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 21. jūnija spriedums lietā Nr. SKC 193-2018.

²¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 29. novembra sprieduma Lietā Nr. C31428610, SKC-274/2013 motīvu daļas 7.1. un 7.3. punkts.

²² Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 5. novembra vēstule Nr. 1-49n/2021/91.

esošās informācijas Vidzemes rajona tiesa 2021. gada 28. jūlijā ir apstiprinājusi SIA "/Nosaukums/" TAP.

Iesniegumā lūgts sniegt informāciju par iespējām sazināties ar SIA "/Nosaukums/" TAP administratoru, lai atgūtu neizmaksāto darba samaksu un kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu aptuveni 2000 euro apmērā.

Saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju ar Vidzemes rajona tiesas 2021. gada 28. jūlija lēmumu ir nolemts pieņemt SIA "/Nosaukums/" pieteikumu par TAP un ierosināt TAP lietu, nosakot SIA "/Nosaukums/" termiņu TAP pasākumu plāna izstrādei un saskaņošanai ar kreditoriem līdz 2021. gada 29. septembrim.

Ar Vidzemes rajona tiesas 2021. gada 8. oktobra lēmumu ir nolemts apmierināt SIA "/Nosaukums/" pieteikumu un pagarināt TAP pasākumu plāna izstrādes un saskaņošanas termiņu par vienu mēnesi, t.i., līdz 2021. gada 29. oktobrim.

Maksātnespējas likuma 38. panta ceturtajā daļā noteikts, ka TAP piemērojamās metodes var attiecināt uz darbinieka darba samaksas prasījumiem, ja tam piekrīt attiecīgais darbinieks. Parādnieka darbiniekam TAP nav piemērojams kreditora statuss.

Tādējādi secināms, ka pienākums izmaksāt darbiniekam tam pienākošos darba samaksu, ja tas nav izdarīts līdz TAP lietas ierosināšanai, ir tādas pašas saistības kā jebkuras citas TAP pasākumu plānā norādāmās saistības pret kreditoriem.

Lai arī darba devēja darbiniekiem nav piešķirts kreditora statuss, tomēr prasījumi par darba samaksu ir norādāmi TAP pasākumu plānā attiecībā uz katru darbinieku atsevišķi un darba devējam ir jāpierāda, ka ir saņemta attiecīgā darbinieka piekrišana, ja šim darba samaksas prasījumam ir paredzēts piemērot kādu no Maksātnespējas likuma 38. panta pirmajā daļā norādītajām metodēm.

Tas nozīmē, ka gadījumā, ja no Iesniedzēja saņemta piekrišana atlikt nesamaksātās darba samaksas izmaksāšanu, sadalīt maksāšanu termiņos vai samazināt darba samaksas prasījuma summu, TAP plānā ir jāparedz, ka nesamaksātā darba samaksa jāizmaksā nekavējoties pēc TAP īstenošanas.

Papildus tam norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 8¹. pantu TAP uzraugošā persona ir tiesas iecelta fiziskā persona, kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi TAP.

Saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju, Vidzemes rajona tiesa vēl nav skatījusi jautājumu par SIA "/Nosaukums/" TAP uzraugošās personas iecelšanu.

Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 12. panta pirmajai un otrajai daļai maksātnespējas reģistrā²³ ieraksta ziņas par administratoru, par TAP uzraugošo personu, par TAP, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi, turklāt maksātnespējas reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, un tā ierakstiem ir publiska ticamība.

Vienlaikus norādāms, ka SIA "/Nosaukums/" darbinieki šobrīd nav tiesīgi saņemt naudas līdzekļus no Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieku prasījumu garantiju fonda, jo SIA "/Nosaukums/" ir ierosināts TAP, nevis pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process, kura gadījumā Maksātnespējas kontroles dienests var lemt par naudas līdzekļu izmaksu no darbinieku prasījumu garantiju fonda.

²³ Maksātnespējas reģistrs. Pieejams: <https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/search/lv>.

3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

*Par neizmaksāto darba samaksu*²⁴

Iesniegumā norādīts, ka darba devējs Iesniedzējam nav izmaksājis darba samaksu. Savukārt saskaņā ar tiesas spriedumu darba devējam jāizmaksā neizmaksātā darba samaksa, kā arī nokavējuma procenti. Darba devējs tiesas spriedumā noteikto nav izpildījis. Attiecīgi lūgts sniegt viedokli uz sekojošiem jautājumiem:

- 1) vai konkrētajā situācijā nepieciešamas iesniegt pieteikumu par bijušā darba devēja maksātnespēju, lai zvērināts tiesu izpildītājs apķīlā bijušā darba devēja norēķinu kontus;*
- 2) vai nepieciešams maksāt valsts nodevu, depozītu divu mēnešalgu apmērā;*
- 3) vai pirms pieteikuma nosūtīšanas zvērinātam tiesu izpildītājam nepieciešams nosūtīt brīdinājumu parādniekam.*

Zvērināti tiesu izpildītāji saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 2. pantu veic tiesu un citu institūciju nolēmumu izpildi, kā arī citas likumā noteiktās darbības. Zvērināts tiesu izpildītājs veic institūciju nolēmumu izpildi, piemēram, parādu piedziņu, tostarp darba samaksas piedziņu, uzturlīdzekļu piedziņu, administratīvā likuma pārkāpuma sodu piedziņu u.c.

Ņemot vērā iepriekš minēto norādāms, ka maksātnespējas process un tiesas nolēmuma izpilde ir divi nesaistīti procesi, kā arī no Iesniegumā norādītā secināms, ka vēlaties vērsties pie zvērināta tiesu izpildītāja tiesas nolēmuma iesniegšanai izpildē.

Vēršama uzmanība, ka pēc tiesas nolēmuma par darba samaksas piedziņu stāšanās likumīgā spēkā, tiesa izraksta izpildu rakstu, kas iesniedzams zvērinātam tiesu izpildītājam. Papildus norādām, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 567. panta pirmo daļu piedzinējs, iesniedzot izpildu dokumentu izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam, samaksā valsts nodevu un sedz citus sprieduma izpildes izdevumus. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka no sprieduma izpildes izdevumu samaksas tiesu izpildītājam ir atbrīvoti piedzinēji prasībās par darba samaksas piedziņu un citiem darbinieku un dienestā esošu personu prasījumiem, kas izriet no darba vai dienesta tiesiskajām attiecībām vai ir ar tām saistīti (Civilprocesa likuma 567. panta otrās daļas 1. punkts).

Civilprocesa likumā ir noteikti piespiedu izpildes līdzekļi, lai zvērināts tiesu izpildītājs veiksmīgi spētu izpildīt tiesas nolēmumā noteikto. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 572. pantu pirmo daļu piedziņu pēc izpildu dokumentiem tiesu izpildītājs vispirms vērš uz juridiskās personas naudas līdzekļiem, kuri atrodas kredītiestādēs vai pie citiem maksājumu pakalpojumu sniedzējiem. Savukārt šī panta otrā daļa noteic, ka, ja vēršot piedziņu uz juridiskās personas naudas līdzekļiem kredītiestādēs vai pie citiem maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, piedzinēja prasījums netiek apmierināts, piedziņu vērš uz juridiskās personas mantu.

Vēršama uzmanība, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē neietilpst juridisku konsultāciju sniegšana, līdz ar to jautājumos, kas skar tiesu nolēmumu izpildi, aicinām sazināties ar zvērinātu tiesu izpildītāju.

²⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 3. augusta vēstule Nr. 1-49n/2021/70.

Par piespriesto tiesas izdevumu atmaksu juridiskās personas maksātnespējas procesā²⁵

No Iesnieguma izriet, ka ar Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2021. gada 5. janvāra spriedumu (turpmāk šajā skaidrojumā – Spriedums) nospriests noraidīt maksātnespējīgās lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības "/Nosaukums/" (turpmāk šajā skaidrojumā – MLPKS "/Nosaukums/") prasību pret ZS "/Nosaukums A/" par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem un zaudējumu piedziņu. Ar Spriedumu nospriests piedzīt no MLPKS "/Nosaukums/" par labu ZS "/Nosaukums A/" tiesas izdevumus 1245,52 euro apmērā (valsts nodeva par apelācijas sūdzības iesniegšanu 1238,82 euro un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 6,70 euro) un noteikts MLPKS "/Nosaukums/" Sprieduma labprātīgas izpildes termiņš – desmit dienas no Sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Ar Latvijas Republikas Senāta 2021. gada 28. maija spriedumu nospriests Spriedumu atstāt negrozītu, bet MLPKS "/Nosaukums/" administratora kasācijas sūdzību noraidīt, līdz ar ko Spriedums ir stājies spēkā.

Pamatojoties uz ZS "/Nosaukums A/" iesniegumu, izsniegts 2021. gada 11. jūnija izpildu raksts. ZS "/Nosaukums A/" lūdza Administratoram labprātīgi veikt izpildu rakstā noteikto, bet 2021. gada 3. augustā saņemta Administratora atbilde, kurā norādīts, ka Parādniekam, kuram ir aktīvs maksātnespējas process, visas saistības, tajā skaitā tās, kuras maksātnespējas procesa laikā parādniekam rodas uz sprieduma pamata, tiek pildītas termiņos un kārtībā, kāda noteikta Maksātnespējas likumā.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, lūgts sniegt skaidrojumu, vai Administratoram ir tiesisks pamats neizpildīt Spriedumu un neveikt piespriesto tiesas izdevumu atmaksu ZS "/Nosaukums A/".

Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 16. panta otrajā daļā noteikto, tiesas spriedums, kas stājies likumīgā spēkā, ir izpildāms. Savukārt minētā likuma 16. panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka šādam tiesas spriedumam ir likuma spēks, visiem tas ir obligāts un pret to jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu.

Būtiski norādīt, ka maksātnespējīgam lietas dalībniekam (parādniekam) nav noteikta cita veida kārtība piedzīto tiesas izdevumu segšanā, pamatojoties uz tiesas nolēmumu, līdz ar to tā izpilde (tostarp iekļaušana maksātnespējas procesa izdevumos) ir jāveic nekavējoties. Ar jēdzienu "nekavējoties" ir jāsaprot tūlītējas darbības, kuras administrators veic bez liekas kavēšanās. Turklāt ar nekavējošu izpildi Civilprocesa likuma izpratnē saprot iespēju to izpildīt saprātīgi īsā termiņā pēc nosacījuma iestāšanās.²⁶ Tajā pašā laikā nekavējošā izpilde ir cieši saistīta ne tikai ar Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikto pienākumu nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi, bet arī ar nostiprināto labticības principu, kas noteic, ka maksātnespējas procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā.

Attiecībā par tiesas sprieduma izpildi, ar kuru no MLPKS "/Nosaukums/" piedzīti tiesas izdevumi 1245,52 euro par labu ZS "/Nosaukums A/", jāņem vērā, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 11. panta otrajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

²⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 25. augusta vēstule Nr. 1-57n/2021/810.

²⁶ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 26. septembra spriedums Nr. SKC-1948/2014.

Maksātnespējas likuma 168. panta pirmā daļa noteic, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas sedz no parādnieka mantas. Savukārt, minētā panta trešā daļa noteic, ja no parādnieka mantas nav iespējams segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, tad, tās var finansēt no parādnieka pārstāvja, administratora, kreditora, kreditoru grupas vai citu fizisko vai juridisko personu naudas līdzekļiem un pēc to iniciatīvas, minētajām personām par to rakstveidā vienojoties ar administratoru, ja šāda vienošanās atbilst kreditoru interesēm.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 117. panta pirmo daļu administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai.

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118. panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām ir prioritāte pār citiem maksājumiem no parādnieka mantas.

Turklāt no Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 4. punkta izriet administratora pienākums, juridiskās personas maksātnespējas procesa efektīvas un likumīgas gaitas nodrošināšanai, ziņot kreditoriem par juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem.

Tomēr jāvērs uzmanība, ka tiesas izdevumu iekļaušana parādnieka maksātnespējas procesa izmaksās negarantē šo izdevumu nekavējošu atmaksu, jo gadījumā, ja administratora rīcībā nav naudas līdzekļu, no kuriem segt maksātnespējas izmaksas, tās sedzamas no naudas līdzekļiem, kas iegūti no parādnieka mantas pārdošanas.

Konkrētajā gadījumā tiesas izdevumi radušies MLPKS "/Nosaukums/" maksātnespējas procesa laikā Administratoram ceļot prasību tiesā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 96. pantā noteikto administratora pienākumu izvērtēt parādnieka darījumus, līdz ar to tie ir iekļaujami maksātnespējas procesa izdevumos, kas izriet no Civilprocesa likuma 363.¹³ panta desmitās daļas. Minētais sasaucas arī ar Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktu, kas noteic, ka izdevumi, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu, ir iekļaujami maksātnespējas procesa izdevumos.

Piebilstams, ka prasībai, ko administrators ceļ maksātnespējīgā uzņēmuma labā ir legītīms mērķis, ja tā ir vērsta uz līdzekļu iegūšanu, kas nepieciešami kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai.²⁷ Šajā sakarā uzsverams, ka administratoram, ceļot prasību tiesā ar mērķi atgūt līdzekļus kreditoru prasījumu segšanai, nereti ir jāsakaras ar komplicētu juridisku jautājumu izvērtēšanu, kuru galīgais izvērtējums ir pakļauts tiesas kompetencei, līdz ar to arī gadījumā, ja administratora prasību tiesa ir atzinusi par nepamatotu, tad no parādnieka piedzītie tiesāšanās izdevumi atbilst Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktā noteiktajiem izdevumiem un ir iekļaujami maksātnespējas procesa izdevumos, kas sedzami no parādnieka mantas.

No Iesniegumam pievienotās Administratora atbildes secināms, ka Administrators neapšaubā Sprieduma izpildes obligāto raksturu, bet gan konkrētajā gadījumā ir vērsis ZS "/Nosaukums A/" uzmanību uz kārtību, kādā saskaņā ar Maksātnespējas likumu notiek izmaksu segšana juridiskās personas maksātnespējas procesā. Citiem vārdiem sakot, izmaksas nevar tikt segtas, neievērojot Maksātnespējas likumā noteikto izmaksu segšanas kārtību.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 176. panta pirmo daļu kreditors, komercsabiedrība (tiesiskās aizsardzības procesā), fiziskā persona (šīs personas maksātnespējas procesā), parādnieka pārstāvis (juridiskās personas maksātnespējas procesā) vai trešā persona,

²⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 23. novembra spriedums lietā Nr. C26097912, SKC-291/2018.

kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, var iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam sūdzību par administratora vai tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas rīcību. Līdz ar to, ja ZS "/Nosaukums A/" uzskata, ka ar Administratora rīcību ir aizskartas ZS "/Nosaukums A/" tiesības, tad ZS "/Nosaukums A/" var iesniegt sūdzību Maksātnespējas kontroles dienestā.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem²⁸

Iesniegumā norādīts, ka 2021. gada jūnijā juridiskajai personai tika pasludināts maksātnespējas process. Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, ieceltais administrators nolēma turpināt darba attiecības ar darbinieku. Maksātnespējas procesā tika konstatēts, ka parādniekam nav līdzekļu, lai maksātu darbiniekam darba algu (parādnieka mantu veido manta, kuru administratoram būs jārealizē maksātnespējas procesa ietvaros). Tomēr termiņš mantas realizācijas uzsākšanai neiestājās.

Pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 168. panta trešo daļu ar ieinteresēto personu tika panākta vienošanās par minētā darbinieka neto darba algas finansēšanu. Ņemot vērā to, ka darbinieks, ar kuru darba attiecības tika turpinātas, ir parādnieka darbinieks, bet ar finansētāju nav panākta vienošanās par ar darba samaksu saistīto nodokļu finansēšanu, saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, nodokļus par darbinieku jāmaksā parādniekam kā darba devējam.

Vai šajā situācijā ar darba algas izmaksu saistītie nodokļi ir atzīstami par maksātnespējas procesa izdevumiem (Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 8. punkts)? Gadījumā, ja minētie kārtējie nodokļi nav atzīstami par parādnieka maksātnespējas procesa izdevumiem, lūgts paziņot kam, kādā termiņā un uz kāda tiesiskā pamata minētos nodokļus jāpārskaita valsts budžetā?

Tā kā maksātnespējas procesa pasludināšana pati par sevi neizbeidz parādnieka noslēgto līgumu darbību, tad tie ir spēkā tik ilgi, kamēr netiek izbeigti. Maksātnespējas likuma 101. panta trešā daļa noteic, ka to līgumu izpildes turpināšana, kuri nav izbeigti likumā paredzētajos gadījumos, kā arī to līgumu izpilde, kurus juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā administrators parādnieka vārdā noslēdzis ar trešajām personām, tiek finansēts no parādnieka līdzekļiem. Savukārt, kā norādīts Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 6. punktā, juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos iekļauj izdevumus to līgumu izpildes turpināšanai, kuri nav izbeigti likumā noteiktajos gadījumos, kā arī to līgumu izpildei, kurus juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā administrators noslēdzis ar trešajām personām. Tā kā šādu līgumu izpilde tiek finansēta kā maksātnespējas procesa izdevumi, tad šāds princips attiecas uz visa veida parādnieka noslēgtajiem līgumiem, tajā skaitā, darba līgumiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, darbiniekam no darba tiesiskajām attiecībām izrietošie maksājumi un ar tiem saistītie valsts budžeta maksājumi, ja darbinieks turpina darba tiesiskās attiecības pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, ir uzskatāmi par maksātnespējas procesa izmaksām, kuras sedzamas no parādnieka līdzekļiem kā maksātnespējas procesa izdevumi. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118. panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām ir prioritāte pār citiem maksājumiem no parādnieka mantas.

²⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 27. augusta vēstule Nr. 1-49n/2021/74.

Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka maksātnespējas procesa izmaksas, lai arī tām ir noteikta prioritāte pār citiem maksājumiem no parādnieka mantas, tās tiek segtas ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto kārtību. Proti, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 117. panta pirmo daļu administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai. Savukārt minētā panta trešā daļa noteic, ka administrators uzsāk kreditoru prasījumu apmierināšanu saskaņā ar juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu, ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas nav saņemti kreditoru iebildumi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 64. panta pirmo daļu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. No minētā secināms, ka administratoram, vadot maksātnespējas procesu un nodrošinot tā likumīgu norisi, papildus Maksātnespējas likumā noteiktajiem administratora pienākumiem un tiesībām jāievēro arī citu normatīvo aktu prasības. Līdz ar to situācijā, ja pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek turpināta tās saimnieciskā darbība un administrators ir nolēmis turpināt darba attiecības ar darbinieku, tad administratoram ir pienākums normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izmaksāt šim darbiniekam pienākošos no darba tiesiskajām attiecībām izrietošos maksājumus un veikt atbilstošus maksājumus valsts budžetā (tas ir, valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu un iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumi). Jāuzsver, ka nav pieļaujama situācija, ka par darbiniekam izmaksātajām summām netiek veikti ar tām saistītie valsts budžeta maksājumi un tas konkrētajā gadījumā ir administratora pienākums.

***Par maksātnespējas procesa izbeigšanu, ja ir uzsākts kriminālprocess*²⁹**

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2013. gada 10. jūnija lēmumu pasludināts SIA "/Nosaukums/", reģistrācijas Nr. /numurs/, (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process, un par administratoru Parādnieka maksātnespējas procesā tiek iecelts Administrators. Ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018. gada 22. augusta lēmumu Administrators atcelts no administratora amata pienākumu pildīšanas Parādnieka maksātnespējas procesā, un ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018. gada 7. augusta lēmumu par administratoru minētajā procesā iecelts Aministrators A.

Pārbaudot iepriekšējā administratora nodotos Parādnieka grāmatvedības dokumentus, konstatēts, ka iepriekšējais administrators nav nodevis savas darbības pārskatu, savukārt no nodotajiem dokumentiem nevar konstatēt, kuri no spriedumiem par parāda piedziņu ir izpildīti. Vairākkārt tika lūgts iepriekšējam administratoram sniegt informāciju par debitoru saistību izpildi un nodot Parādnieka grāmatvedības dokumentus. Pieprasītie dokumenti līdz šim nav nodoti.

Tāpat iepriekšējais administrators nav nodevis Parādnieka mantu. Attiecīgi 2019. gada 19. februārī ir iesniegts Valsts policijai iesniegums, kurā izteikts lūgums izvērtēt iepriekšējā administratora rīcību Parādnieka maksātnespējas procesā. Valsts policija ir informējusi par pieņemto lēmumu, proti, kriminālprocesa uzsākšanu pēc Krimināllikuma 179. panta pirmās daļas.

²⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 15. septembra vēstule Nr. 1-57n/2021/854.

Savukārt vēlāk tika sniegta informācija, ka kriminālprocess ir nodots Rīgas tiesas apgabala prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai. Parādnieks šajā kriminālprocesā ir atzīts par cietušo.

Iesniegumā papildus norādīts, ka iepriekšējais administrators ir cēlis prasības pret debitoriem, kā arī pārbaudot informāciju izpildu lietu reģistrā, konstatēts, ka Parādnieks ir piedzinējs četrās izpildu lietās. Attiecīgi parāda piedziņa no debitoriem varētu būt apgrūtināta vai ilgstoša, jo zvērināti tiesu izpildītāji jau vairāk nekā piecus gadus nav piedzinuši parādus. Savukārt dažiem parādniekiem nepieder manta, uz kuru būtu vēršama piedziņa Civilprocesa likuma kārtībā. Tiem parādniekiem, kuriem ir nekustamais īpašums, lai piedziņu varētu vērst uz parādniekam piederošo nekustamo īpašumu, zvērināti tiesu izpildītāji lūdz iemaksāt depozītu, lai veiktu nekustamā īpašuma novērtējumu, bet Parādnieka maksātnespējas procesā naudas līdzekļu nav, lai veiktu šādas darbības.

Attiecīgi Parādnieka maksātnespējas procesā tika sagatavots un nosūtīts kreditoriem ziņojums par parādnieka mantas neesamību, kurā administrators ir paredzējis cedēt debitoru parādus kā lietu kopību. Citas mantas Parādniekam nav.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir tiesības izbeigt Parādnieka maksātnespējas procesu, ja ir uzsākts kriminālprocess, informējot kreditorus par ierosināto kriminālprocesu un kreditoru tiesībām kriminālprocesa ietvaros lūgt atzīt sevi par cietušo.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 4. panta pirmajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi. No minētā izriet, ka administratora darbībām parādnieka maksātnespējas procesā ir jābūt efektīvām, likumīgām, kā arī vērstām uz kreditoru prasījumu apmierināšanu, un administratoram patstāvīgi ir jāpieņem tādi lēmumi, kas virzītu parādnieka maksātnespējas procesu uz mērķi.

Maksātnespējas likuma 112. panta pirmā daļa noteic, ka, ja administrators konstatē, ka parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru, viņš sastāda ziņojumu par parādnieka mantas neesamību. Savukārt Maksātnespējas likuma 112. panta ceturtnā daļa noteic, ka, ja 15 dienu laikā no dienas, kad nosūtīts ziņojums par parādnieka mantas neesamību, nav saņemti kreditoru iebildumi, administrators īsteno ziņojumā par parādnieka mantas neesamību norādīto priekšlikumu par procesa turpmāko risinājumu.

Attiecīgi saskaņā ar Maksātnespējas likuma 119. panta ceturto daļu, ja šā likuma 112. pantā minētajā ziņojumā par parādnieka mantas neesamību administrators iekļāvis priekšlikumu izbeigt juridiskās personas maksātnespējas procesu un nav saņemti kreditoru iebildumi, administrators 15 dienu laikā pēc šā likuma 112. panta ceturtnajā daļā noteiktā termiņa beigām iesniedz tiesai pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Kriminālprocesa likuma 95. panta pirmajā daļā noteikts, ka cietušais kriminālprocesā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums. Līdz ar to kriminālprocesā par cietušo var būt gan parādnieks, gan kreditors.

Gadījumā, ja parādnieka maksātnespējas procesā ir veiktas visas nepieciešamās darbības, lai saskaņā ar Maksātnespējas likumu varētu izbeigt parādnieka maksātnespējas procesu, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, lai nodrošinātu parādnieka efektīvu maksātnespējas procesa norisi un kreditoru prasījumu apmierināšanu, Jums ir tiesības iesniegt tiesā pieteikumu par

parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanu, vienlaikus informējot kreditorus par ierosināto kriminālprocesu un kreditoru tiesībām kriminālprocesa ietvaros lūgt atzīt sevi par cietušo.

Par uzņēmuma likvidāciju un nesaņemto darba samaksu³⁰

Vēstulē norādīts, ka SIA "/Nosaukums/", vienotais reģistrācijas Nr. /numurs/ (turpmāk – SIA "/Nosaukums/"), nav izmaksājusi Iesniedzējam darba samaksu (par vairākiem mēnešiem) un pašlaik SIA "/Nosaukums/" ir uzsākts likvidācijas process.

Līdz ar to lūgts sniegt informāciju, kā šajā situācijā rīkoties Iesniedzējam.

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem juridisko personu maksātnespējas process, kuru regulē Maksātnespējas likums, ir nošķirams no sabiedrības darbības izbeigšanas un likvidācijas procesa, kuru savukārt regulē Komerclikums.

Atbilstoši Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā pieejamai informācijai, SIA "/Nosaukums/" 2021. gada 21. oktobrī ir uzsākts likvidācijas process, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta 02.08.2021. lēmumu Nr. /numurs/ par darbības izbeigšanu.

Saskaņā ar Komerclikuma 318.¹ panta trešo daļu, ja sabiedrības darbība ir izbeigta, pamatojoties uz nodokļu administrācijas lēmumu, komercreģistra iestāde šā likuma 11.pantā noteiktajā kārtībā izsludina paziņojumu par sabiedrības darbības izbeigšanu. Paziņojumā uzaicina sabiedrības likvidācijā ieinteresētās personas viena mēneša laikā pēc tā publicēšanas dienas iesniegt komercreģistra iestādei pieteikumu par likvidatora iecelšanu.

Atbilstoši Komerclikuma normām sabiedrības likvidācijas gadījumā tiek iecelts likvidators, un kreditori noteiktā termiņā piesaka likvidatoram savus prasījumus pret sabiedrību. Likvidatoram ir visas valdes un padomes tiesības un pienākumi, kas nav pretrunā ar likvidācijas mērķi; likvidators piedzen parādus, ieskaitot summas, kas sabiedrībai pienākas par neapmaksātajām kapitāla daļām, pārdod sabiedrības mantu un apmierina kreditoru prasījumus.

Atbilstoši Komerclikuma 323. pantam, ja likvidācijas gaitā atklājas, ka likvidējamās sabiedrības mantas nepietiek, lai apmierinātu visus pamatotos kreditoru prasījumus, likvidatoram ir pienākums iesniegt maksātnespējas pieteikumu likumā noteiktajā kārtībā.

Ievērojot normatīvajos aktos noteikto, secināms, ka gadījumā, ja uzņēmumam notiek likvidācijas process, kreditors, piesakot savu prasījumu likvidatoram, var saņemt sava prasījuma apmierinājumu. Ja uzņēmumam nav mantas, likvidatoram ir pienākums iesniegt uzņēmuma maksātnespējas pieteikumu. Ja neviena sabiedrības likvidācijā ieinteresētā persona neiesniedz komercreģistra iestādei pieteikumu par likvidatora iecelšanu un sabiedrībai nav pasludināts maksātnespējas process, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs pieņem lēmumu par sabiedrības izslēgšanu no komercreģistra.

Norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst uzņēmuma darbību izvērtēšana likvidācijas procesā, vienlaikus norādāms, ka šobrīd nav pamata lemt par naudas līdzekļu piešķiršanu vai atteikumu piešķirt naudas līdzekļus no Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieku prasījumu garantiju fonda, jo SIA "/Nosaukums/" nav pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process.

Savukārt attiecībā par uzņēmuma likvidācijas procesu var vērsties Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā.

³⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 15. novembra vēstule Nr. 1-49n/2021/98.

Gadījumā, ja tiek plānots iesniegt maksātnespējas pieteikumu tiesā, Maksātnespējas kontroles dienests informē, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktu un 60. panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku, ja parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

Ievērojot minēto, darbinieks ir tiesīgs iesniegt pieteikumu tiesā par darba devēja juridiskās personas maksātnespējas procesu, pamatojoties uz iepriekš minētajām tiesību normām.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.² panta otrajai daļai, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, darbiniekam jāpievieno dokumenti, kas apliecina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu, kā arī maksātnespējas procesa depozīta samaksu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktu par kreditora iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu maksājama valsts nodeva 355 *euro* apmērā. Tajā pašā laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajai daļai tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos.

Papildus norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikums ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (t.i., 1000 *euro*).

Maksātnespējas likuma 62. panta 7.¹ daļā noteikts, ka tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.

Nemot vērā iepriekš minēto, no maksātnespējas procesa depozīta samaksas un tiesas izdevumu (tai skaitā valsts nodevas) samaksas darbiniekus tiesa var atbrīvot gadījumā, ja darbinieks maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedzis pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no darba devēja.

Par kreditora prasījuma papildinājumu noilgumu³¹

Iesniegumā, atsaucoties uz tiesisko pamatojumu saistībā ar kreditora prasījuma iesniegšanas termiņu norādīts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros darbinieks Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā iesniedza kreditora prasījumu par neizmaksāto darba algu, un attiecīgi Maksātnespējas kontroles dienests ir veicis izmaksas darbiniekam no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem. Savukārt darbinieks ir iesniedzis kreditora prasījuma papildinājumus, papildus piesakot prasījumu par neizmantotā atvaļinājuma kompensāciju, jo tika iegūta informācija par tā aprēķinu no maksātnespējīgā darba devēja grāmatvedības dokumentiem. Minētos kreditora prasījuma papildinājumus darbinieks ir iesniedzis pēc tam, kad Maksātnespējas kontroles dienests ir veicis izmaksas no darbinieku prasījumu garantiju fonda

³¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 26. novembra vēstule Nr. 1-49n/2021/101.

līdzekļiem un jau pēc Maksātnespējas likuma 73. panta otrajā daļā noteiktā sešu mēnešu termiņa kreditoru prasījumu iesniegšanai.

Norādīts, ka šādam prasījumam formāli ir iestājies prasījuma tiesību noilgums, tomēr darbinieka prasījums par neizmantotā atvaļinājuma kompensāciju tiešā veidā izriet no prasījuma par neizmaksāto darba algu, kas tika iesniegts Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā.

Ņemot vērā minēto, lūgts sniegt viedokli, vai prasījuma tiesību noilgums iestājas arī gadījumā, ja darbinieks pēc Maksātnespējas likuma 73. panta otrajā daļā noteiktā termiņa ir iesniedzis kreditora prasījuma papildinājumus par neizmantotā atvaļinājuma kompensāciju, ņemot vērā, ka, iesniedzot sākotnējo kreditora prasījumu, darbiniekam nebija pieejams aprēķins par neizmantotā atvaļinājuma kompensāciju.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajai daļai kreditoru prasījumu pamatotības pārbaude un atbilstība normatīvo aktu prasībām ir ekskluzīva administratora kompetence. Savukārt, lai to nodrošinātu, tad par katru pieteikto kreditora prasījumu administrators pieņem pamatotu lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu atbilstoši Maksātnespējas likuma 75. panta pirmajā daļā noteiktajam.

No iepriekš minētā izriet, ka administratora lēmumam ir jābūt tiesiskam un jāatbilst faktiskajiem apstākļiem, līdz ar to gadījumā, ja administrators sākotnēji ir pieņēmis lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu, balstoties uz nepilnīgu vai nepatiesu informāciju, tad konstatējot faktisko apstākļu maiņu, administratoram ir pienākums pieņemt jaunu lēmumu Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā. Turklāt administratora rīcība šādiem gadījumiem ir noregulēta Maksātnespējas likuma 75. panta astotajā daļā, kura noteic, ja administratora rīcībā nonāk jaunatklāti apstākļi vai dokumenti par kreditora prasījumu, par kuru jau ir pieņemts lēmums, administrators šo lēmumu ir tiesīgs grozīt vai atcelt, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Atceļot sākotnējo lēmumu, administrators pieņem jaunu lēmumu šajā pantā noteiktajā kārtībā, ievērojot šā likuma 73. pantā noteikto kreditoru prasījumu pieteikšanas termiņu.

Tātad, ja administratora rīcībā nonāk jaunatklāti apstākļi vai dokumenti par kreditora prasījuma pamatotību, par kuru jau ir pieņemts lēmums, administrators šo lēmumu ir tiesīgs grozīt vai atcelt un, atceļot vai grozot sākotnējo lēmumu, administrators pieņem jaunu lēmumu, ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto sākotnējā lēmuma pieņemšanas kārtību. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, lai nodrošinātu kreditoru vienlīdzību apstākļos, kad kreditors nevarēja iesniegt kreditora prasījumu likumā paredzētajā termiņā ne savas vainas dēļ, ir piemērojama analogija ar iepriekš norādīto kārtību, jo apstākļi, kuri ir ārpus kreditora kontroles, nedrīkst ietekmēt faktu, ka persona ir izpildījusi visas nepieciešamās darbības, lai realizētu savas kreditora intereses.

Būtisks konkrētajā gadījumā ir apstāklis, ka kreditora prasījumu ir iesniedzis darbinieks un pēc būtības prasījums par neizmantotā atvaļinājuma kompensāciju izriet no prasījuma par neizmaksāto darba algu, kas, kā norādīts Iesniegumā, tika iesniegts Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā. Līdz ar to secināms, ka attiecībā uz iesniegtajiem kreditora (darbinieka) prasījuma papildinājumiem par neizmantotā atvaļinājuma kompensāciju, kurus kreditoram (darbiniekam) nebija iespējams iesniegt pie sākotnējā kreditora prasījuma no viņa neatkarīgu apstākļu dēļ, nav attiecināms prasījuma tiesību noilgums, bet gan par iesniegto kreditora (darbinieka) prasījuma papildinājumu iesniegšanas brīdi jāatzīst sākotnējā kreditora (darbinieka) prasījuma saņemšanas datums. Savukārt vienīgais šķērslis, kad sākotnējais administratora

pieņemtais lēmums vairs nav ne grozāms vai atceļams ir brīdis, kad Maksātnešpējas likumā noteiktajā kārtībā jau ir sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns.

Par dokumentu statusu, kuri attiecināmi uz iekļāto nekustamo īpašumu³²

Iesniegumā norādīts, ka ar Kurzemes rajona tiesas 2021. gada 6. oktobra spriedumu tika pasludināts SLA "/Nosaukums/", reģistrācijas Nr./numurs/ (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks), maksātnešpējas process un par administratoru ir iecelts Administrators.

Parādnieka maksātnešpējas procesā tika konstatēts, ka Parādniekam pieder nekustamais īpašums (turpmāk šajā skaidrojumā – Nekustamais īpašums), uz kuru ir nostiprinātas trīs hipotēkas par labu Valsts ieņēmumu dienestam. Savukārt uz citiem Parādnieka aktīviem nodrošinājumi nav reģistrēti.

Saskaņā ar Parādnieka operatīvo bilanci uz maksātnešpējas pasludināšanas dienu kā Parādnieka aktīvi bilances postenī "pamatlīdzekļu izveidošanas un nepabeigto celtniecības objektu izmaksas" atspoguļoti ar Nekustamo īpašumu saistītie dokumenti ar bilances vērtību 11 974,20 euro (ģeodēziskā izpēte ar bilances vērtību 1080,00 euro un būvprojekts ar bilances vērtību 10 000,00 euro). Savukārt Parādnieka bilances postenī iepriekš minētie dokumenti ir tieši saistīti ar Nekustamo īpašumu un tos kā Parādnieka aktīvus var realizēt tikai kopā ar Nekustamo īpašumu. Minētie dokumenti kā aktīvi ir Nekustamā īpašuma blakus lietas un tās būtu jāiekļauj par labu VID reģistrētajā nodrošinājumā, kā arī būtu jāpārdod tikai kopā ar Nekustamo īpašumu un no minētās mantas realizācijas iegūtie naudas līdzekļi novirzāmi vienīgi nodrošinātā kreditora prasījuma segšanai.

Ņemot vērā, ka Maksātnešpējas likumā nav noteikts kā rīkoties administratoram Iesniegumā aprakstītajā situācijā, lūgts sniegt viedokli par sekojošiem jautājumiem:

1) vai Parādnieka bilances postenī "pamatlīdzekļu izveidošanas un nepabeigto celtniecības objektu izmaksas" norādītie dokumenti ir Nekustamā īpašuma blakus lietas?

2) vai Parādnieka bilances postenī "pamatlīdzekļu izveidošanas un nepabeigto celtniecības objektu izmaksas" norādītie dokumenti ir iekļaujami par labu Valsts ieņēmumu dienestam iekļātās mantas sastāvā?

3) ja Parādnieka bilances postenī "pamatlīdzekļu izveidošanas un nepabeigto celtniecības objektu izmaksas" norādītie dokumenti nav uzskatāmi par Nekustamā īpašuma blakus lietām, lūgts skaidrot, kā būtu sadalāmi naudas līdzekļi, pārdodot Nekustamo īpašumu un bilancē norādītos dokumentus kopumā, starp VID kā nodrošināto kreditoru un nenodrošinātajiem kreditoriem?

Saskaņā ar Civillikuma 850. pantu galvenās lietas ir tās, kas ir patstāvīgi tiesību priekšmeti. Bet viss tas, kas pastāv tikai ar galveno lietu, vai pieder pie tās, vai kā citādi ar to saistīts (851. pants), ir blakus lieta. Civillikuma 852. pants noteic, kamēr blakus lieta nav atdalīta no galvenās, uz abām attiecas vieni un tie paši tiesību noteikumi; tādēļ nekustamas lietas kustamie piederumi nav uzskatāmi par kustamām lietām, bet ir pakļauti noteikumiem, kādi pastāv nekustamām lietām. Civillikuma 853. pantā paredzēts, ka visas tiesiskās attiecības, kas zīmējas uz galveno lietu, pašas par sevi attiecas arī uz tās blakus lietām, kādēļ, atsavinot galveno lietu, pie tās piederīga blakus lieta šaubu gadījumā atzīstama par atsavinātu kopā ar to, ja vien nav tieši noteikts pretējais. Savukārt blakus lieta iegūst piederumu raksturu, ja atbilstoši Civillikuma 857. panta

³² Maksātnešpējas kontroles dienesta 2021. gada 24. novembra vēstule Nr. 1-57n/2021/1088.

pirmajai daļai viņas uzdevums ir kalpot galvenai un viņa ir pastāvīgi ar to saistīta un atbilst šim uzdevumam ar savām dabiskām īpašībām. Savukārt panta otrajā daļā paredzēts, ka blakus lietu nevar atzīt par piederumu pretēji skaidri izteiktai īpašnieka gribai.

No minētajām Civillikuma normām izriet – ja kustama manta atbilst piederumiem paredzētajām īpašībām, tā vairs nav uzskatāma par atsevišķu kustamu mantu, bet gan par nekustamas lietas jeb galvenās lietas piederumiem. Vienlaikus piederumi par tādiem uzskatāmi tiktāl, ciktāl nav konstatējama skaidra īpašnieka griba tos nošķirt no galvenās lietas. Attiecīgi parasti nekustamais īpašums tiek pārdots kopā ar tajā ietilpstošajiem piederumiem, nosakot vienu pirkuma maksu.³³ Tas nozīmē, ka tad nekustamā īpašuma pirkuma maksas vedojošie elementi citstarp ir arī tā sastāvā ietilpstošie kustamie piederumi, kuri par tādiem atzīstami atbilstoši minētajām Civillikuma normām.³⁴

Savukārt Civillikuma 862. pants skaidri noteic, ka dokumenti, kartes un plāni, kuri attiecas uz nekustama īpašuma iegūšanu vai valdījumu, kā arī uz ēku [...] celšanu, ir šā īpašuma [...] piederumi. Tā kā Civillikuma 853.pants noteic, ka atsavinot galveno lietu, pie tās piederīga blakus lieta šaubu gadījumā atzīstama par atsavinātu kopā ar to, ja vien nav tieši noteikts pretējais, tad jaunajam īpašniekam, iegādājoties nekustamo īpašumu, būtu jāpāriet tiesībām uz dokumentiem, kas saistīti ar nekustamo īpašumu, kā arī tiesībām izmantot šos dokumentus. Iepriekš minētais jāņem vērā, pārdodot nekustamo īpašumus gan izolē vai arī bez tās, tas ir, atkarībā no konkrētā maksātnespējas procesā izvēlēta un saskaņotā mantas pārdošanas veida. Tā kā ar nekustamo īpašumu saistītie dokumenti ir nekustamā īpašuma piederumi, tad atsavinot nekustamo īpašumu, tiek vienlaikus atsavināti un nodoti šīs galvenās lietas piederumi, ieskaitot šādus dokumentus un tiesības tos izmantot.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka Iesniegumā minētie ar Nekustamo īpašumu saistītie dokumenti (būvprojekts un ģeodēzijas izpēte) atbilstoši Civillikuma noteikumiem ir uzskatāmi par Nekustamā īpašuma piederumiem un attiecīgi pārdodami kopā ar Nekustamo īpašumu.

Vienlaikus norādāms, ka visefektīvāko maksātnespējas procesa norisi var garantēt tad, ja administrators, pielietojot savas profesionālās zināšanas un pieredzi, spēj nodrošināt pēc iespējas izdevīgāku parādnieka mantas pārdošanas veidu, jo būtiskākais priekšnoteikums, kas administratoram ir jāievēro, atsavinot parādnieka mantu, ir apstākļi, ka šāds parādnieka mantas atsavināšanas veids ir izdevīgākais parādnieka kreditoriem.

³³ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 18. decembra spriedums lietā Nr. A420305814, SKA-217/2018.

³⁴ Turpat.

4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

*Par fiziskās personas maksātspējas procesa uzsākšanu*³⁵

Vēstulē lūgts sniegt skaidrojumu par to, vai pašnodarbinātās personas statusā ar ienākumiem 480 euro mēnesī ir iespējams uzsākt fiziskās personas maksātspējas procesu.

Saskaņā ar Maksātspējas likuma 127. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātspējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības.

Nodokļu maksātāja statusa esamība apliecina fiziskās personas saikni ar Latvijas Republiku. Termins "nodokļu maksātājs" tiek detalizētāk skaidrots likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā. Proti, Latvijas Republikas likumos noteiktos nodokļus (nodevas) maksā iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti) un ārvalstu nodokļu maksātāji (nerezidenti). Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 4. punktu nodokļu maksātāji ir Latvijas Republikas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas, kas veic ar nodokli apliekamas darbības vai kam ir garantēts ienākums nākotnē.

Norādāms, ka ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2011. gada 11. aprīļa lēmumu lietā Nr. 3-10/0025/6 atzīts, ka nodokļu maksātāja statusa konstatācija nav atkarīga no tā, vai attiecīgā persona pilda likuma "Par nodokļiem un nodevām" 15. pantā noteiktos nodokļu maksātāja pienākumus, proti, maksā nodokļus, jo minēto pienākumu nepildīšana vēl neatbrīvo personu no nodokļu maksātāja statusa. Tādējādi, persona, kas nav guvusi ienākumus sešus mēnešus pirms maksātspējas pieteikuma iesniegšanas tiesā, automātiski nodokļu likumdošanas izpratnē nezaudē Latvijas Republikas nodokļu maksātāja statusu un minētais apstāklis vien nevar būt par pamatu tiesnesim atteikt pieņemt pieteikumu par fiziskās personas maksātspējas procesa pasludināšanu.

Likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1. panta 3. punktā noteikts, ka pašnodarbinātais ir persona, kura gūst ienākumu (vai ieņēmumus), kā: c) persona, kuras pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā un kura saņem autoratlīdzību (autortiesību un blakustiesību atlīdzību), izņemot autortiesību mantinieku un citu autortiesību pārņēmēju; d) zvērināts notārs; e) zvērināts advokāts; f) zvērināts revidents; g) prakses ārsts, prakses farmaceits, prakses veterinārārsts, prakses optometrists; h) cita fiziskā persona, kuras pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā un kura reģistrējusies kā saimnieciskajā darbībā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja; i) zemnieku (zvejnieku) saimniecības īpašnieks, kas, nebūdam darba tiesiskajās attiecībās ar savas zemnieku (zvejnieku) saimniecības pārvaldes institūciju, veic šīs zemnieku (zvejnieku) saimniecības vadības funkciju, ja šajā zemnieku (zvejnieku) saimniecībā likumā noteiktajā kārtībā nav iecelts (ievēlēts) pārvaldnieks (direktors); j) persona, kuras pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā un kuras darbu apmaksā no Latvijas Republikai piešķirtajiem ārvalstu tehniskās palīdzības vai starptautisko finanšu institūciju aizdevuma līdzekļiem; k) zvērināts tiesu izpildītājs; l) individuālais komersants, tai skaitā individuālais komersants, kurš vada transportlīdzekli pasažieru komercpārvadājumos ar taksometru vai vieglo automobili.

³⁵ Maksātspējas kontroles dienesta 2021. gada 5. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2021/60.

Tādēļ no minētajām tiesību normām un tiesu prakses kopumā secināms, ka pašnodarbinātā statuss neliedz personai kļūt par fiziskās personas maksātnespējas procesa subjektu.

Vēršama uzmanība, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²⁷ pantu fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšana ir tiesas ekskluzīvā kompetence.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 129. panta pirmo daļu, parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šādām fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm:

1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*;

2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*;

3) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām personām, ja tā pārsniedz 5000 *euro*.

Norādāms, ka fiziskās personas maksātnespējas procesu var piemērot tikai tādai personai, uz kuru neattiecas kāds no Maksātnespējas likuma 130. pantā noteiktajiem ierobežojumiem.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²² panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu atbilstoši parādnieka pieteikumam izskata tiesa pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – dzīvesvietas.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums sagatavojams atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²³ panta pirmajā daļā noteiktajam. Proti, šajā normā noteikts, kas jānorāda maksātnespējas procesa pieteikumā.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu un apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam maksājama valsts nodeva 70 *euro* apmērā. Valsts nodeva pārskaitāma uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai. Tajā pašā laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajai daļai tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos. Tātad persona vienlaikus ar prasības pieteikuma iesniegšanu var lūgt tiesu to atbrīvot no tiesas izdevumu samaksas, sniedzot ziņas par savu mantisko stāvokli un pievienojot arī attiecīgus pierādījumus. Piemēram, ja personai ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss, šīs ziņas noteikti ir jāsniedz tiesai, norādot, ka pašvaldība pirms attiecīgā statusa piešķiršanas ir vispusīgi izvērtējusi personas mantisko stāvokli. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka atbrīvošana no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos ir paredzēta tikai izņēmuma gadījumos, kad tiešām tiek konstatēti tādi apstākļi, kas liecina, ka konkrētās fiziskās personas mantiskais stāvoklis neļauj tai īstenot tiesības uz tiesu likumā noteiktā valsts nodevas lieluma dēļ.

Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecinājošu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Papildus valsts nodevai saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 1000 *euro*, Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā.

Maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir veicināt tādu maksātnespējas procesu uzsākšanu, kuros ir iespējams īstenot Maksātnespējas likuma 5. pantā ietverto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi - pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 171. panta pirmo daļu maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu maksātnespējas procesa administratora atlīdzību.

Ņemot vērā minēto, fiziskā persona neatkarīgi no sava mantiskā stāvokļa no depozīta iemaksas netiek atbrīvota. Vēl vairāk, šāds atbrīvojums nonāktu pretrunā ar Maksātnespējas likuma mērķi. Tādējādi personas nespēja iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā ir uzskatāms par šķērslī maksātnespējas procesa uzsākšanai.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 3. punkts noteic, ka maksātnespējas pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apstiprina apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots. Tas nozīmē, ka visi maksātnespējas pieteikumā norādītie fakti ir jāpamato ar dokumentiem un tie jāpievieno maksātnespējas pieteikumam, lai tiesa varētu pārliecināties par minēto faktu pastāvēšanu. Tiesā ir jāiesniedz izziņas, kas apliecina, ka attiecībā uz konkrēto fizisko personu var piemērot maksātnespējas procesu, proti, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra izziņa, kas apstiprina, ka fiziskā persona nav individuālais komersants un atbilst maksātnespējas procesa subjektam; pierādījumi, kas apliecina, ka fiziskā persona sešu mēnešu laika periodā pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs (izziņa no Valsts ieņēmumu dienesta). Tāpat iesakām pieteikumam pievienot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izziņu par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku. Norādāms, ka tiesas savā praksē bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par fiziskās personas mantisko stāvokli, proti, izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums, vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļas, utt. (izziņas no zemesgrāmatu nodaļas vai Tiesu administrācijas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, CSDD izziņa, nepieciešamības gadījumā - izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras, Latvijas Centrālā depozitārija).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁷ pantam tiesa fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu izskata rakstveida procesā septiņu dienu laikā no tās ierosināšanas dienas un pasludina maksātnespējas procesu, ja tā konstatē, ka parādniekam ir iepriekš minētā maksātnespējas pazīme un pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros dzēstas saistības, un iesniedzējs ir samaksājis valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 19. panta pirmo daļu un Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta trešo daļu apmierinot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, tiesa ieceļ maksātnespējas procesa administratoru ievērojot Civilprocesa likuma 363.²⁶ panta noteikto kārtību.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums pildīt fiziskās personas saistību dzēšanas plānu.

Par VID kreditora prasījumu³⁶

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai VID nodokļu prasījums ir jāpiesaka kā kreditora prasījums fiziskās personas maksātnespējas procesā vai tomēr tas ir atzīstams par kārtējiem nodokļu maksājumiem un ir sedzams kā maksātnespējas procesa izmaksas?

Maksātnespējas likuma 73. panta pirmā daļa noteic, ka kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Tas nozīmē, ka uz nodokļu administrāciju tāpat kā uz jebkuru citu kreditoru attiecas Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajā daļā noteiktais termiņš.

Maksātnespējas likuma 172. panta pirmā daļa noteic, ka izmaksas, kas parādniekam rodas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, tiek iedalītas fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešajās un netiešajās izmaksās. Minētā panta ceturtnās daļas 2. punkts noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas ir parādnieka uzturēšanas izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tajā skaitā kārtējie nodokļu un nodevu maksājumi. Savukārt atbilstoši šā panta piektajai daļai netiešās izmaksas tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai. Papildus likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26. panta sestās daļas 5. punkts noteic, ka pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas nodokļu maksātājs (parādnieks) veic visus kārtējos nodokļu maksājumus saskaņā ar nodokļu likumiem.

Tātad, atbilstoši Maksātnespējas likumam "atskaites punkts", lai noteiktu, vai aprēķinātie nodokļu maksājumi ir jāiesniedz kā kreditora prasījums vai tomēr tie attiecas uz fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešajiem izdevumiem, ir fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas diena.

Tomēr jāņem vērā, ka konkrētajā gadījumā jautājums par VID kreditora prasījumu ir vienlaikus saistāms un attiecas uz VID rīcību, administrējot nodokļus. Šādos gadījumos vienlaikus jāaprēķinās ar katras konkrētās lietas individuālo raksturu, jo būtisks apstāklis ir arī brīdis, kad kompetentā iestāde pieņēmusi lēmumu, ar kuru parādniekam ir noteikts pienākums nomaksāt valsts budžetā nokavēto nodokļu maksājumus. Turklāt, ja, piemēram, šāds iestādes lēmums ir pieņemts pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas, tad parādniekam, ja viņam ir pamats uzskatīt, ka Valsts ieņēmumu dienests rīkojas prettiesiski, ir tiesības savas intereses savlaicīgi aizsargāt ārējos normatīvajos aktos noteiktā kārtībā, lai vienlaikus savlaicīgi tiktu atrisināts strīdus jautājums.

Norādāms, ka saskaņā ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 1. pantu Valsts ieņēmumu dienests ir finanšu ministra padotībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas nodrošina nodokļu maksājumu un nodokļu maksātāju uzskaiti, valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto

³⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 19. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2021/65.

maksājumu iekasēšanu Latvijas Republikas teritorijā, kā arī iekasē nodokļus, nodevas un citus obligātos maksājumus Eiropas Savienības budžetam, īsteno muitas politiku un kārtu muitas lietas. No minētā izriet, ka nodokļu administrēšana ietilpst Valsts ieņēmumu dienesta kompetencē.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmā daļa noteic, ka valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām. Tā darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Valsts pārvalde savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Līdz ar to no minētā tiesiskā principa izriet pienākums valsts pārvaldei, tajā skaitā Maksātnespējas kontroles dienestam, darboties tikai noteiktās kompetences ietvaros. Turklāt katra valsts pārvaldes iestāde savu kompetenci īsteno savā jomā.³⁷

Līdz ar to, pamatojoties uz Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmo daļu un Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu, kas nosaka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetences, Maksātnespējas kontroles dienests nevar vērtēt VID rīcību, iestādei veicot normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, proti, iekasējot nodokļus.

Vienlaikus papildus norādāms, ka Administratīvās rajona tiesas praksē, izskatot sūdzību lietas par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu, ir konsekventi atzītas Valsts ieņēmumu dienesta tiesības nokavēto nodokļu maksājumus, kas radušies pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas piedzīt bezstrīda kārtībā.

Par dāvinājumu fiziskās personas maksātnespējas procesā³⁸

Iesniegumā norādīts, ka Parādniekam ir pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process un šobrīd noris saistību dzēšanas procedūra, kuras ietvaros jāsedz divi kreditoru prasījumi, proti, bijušās laulātās un dēla kreditoru prasījumi. Saistību dzēšanas plāns tika apstiprināts tiesā un tā izpilde turpināsies vēl apmēram pusotru gadu. Parādnieks plāno stāties laulībā un topošā sieva vēlas uzdāvināt viņam dzīvokli. Par minēto faktu tika informēti kreditori, kuriem nav iebildumu, ka uzdāvinātais dzīvoklis netiks pārdots saistību dzēšanas procedūras ietvaros un paliks Parādnieka īpašumā kā vienīgais mājoklis.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli, vai saistību dzēšanas procedūras laikā Parādnieks no topošās sievas dāvanā saņemto dzīvokli drīkst paturēt savā īpašumā kā vienīgo mājokli arī pēc saistību dzēšanas plāna izpildes, ja tiks izbeigta saistību dzēšanas procedūra, Parādnieku atbrīvojot no atlikušajām saistībām.

Fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju (Maksātnespējas likuma 5. panta pirmā daļa).

Maksātnespējas likuma 128. panta trešā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras ietvaros tiek atsavināta parādnieka manta un no iegūtajiem naudas līdzekļiem tiek segti kreditoru prasījumi (Maksātnespējas likuma 138. panta 1. punkts un 147. pants). Savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādnieks no saviem ienākumiem pilda bankrota procedūras laikā

³⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 14. septembra spriedums Lietā Nr. A43017613, SKA-461/2016.

³⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 27. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2021/703.

sagatavoto fiziskās personas saistību dzēšanas plānu (Maksātnešpējas likuma 160. panta 1. punkts).

Atbilstoši Civillikuma 1912. pantam dāvinājums ir tiesisks darījums, ar kādu kāds aiz devības piešķir otram bez atlīdzības kādu mantisku vērtību. Respektīvi, dāvinātājs vēlas šo mantisko vērtību piešķirt otram, un otra persona savukārt šo mantisko vērtību vēlas saņemt. Turklāt šī mantiskā vērtība var būt gan kustama vai nekustama manta (mašīna, dzīvoklis, prasījuma tiesības utt.), gan naudas līdzekļi.

Saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 92. panta pirmās daļas 1. punktu par parādnieka mantu atzīstams parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tajā skaitā naudas līdzekļi. Tāpat no Maksātnešpējas likuma 143. panta otrās daļas izriet, ka par parādnieka mantu ir uzskatāma arī tāda manta, kas iegūta fiziskās personas maksātnešpējas procesa laikā.

Maksātnešpējas likuma 128. panta ceturtā daļa noteic, ka saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēsta šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības. Taču, ņemot vērā Maksātnešpējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka viens no fiziskās personas maksātnešpējas procesa mērķiem ir pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā kārtība, ka parādnieka manta tiek pilnībā novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā.

No minētā secināms, ja saistību dzēšanas procedūras laikā parādnieks saņem, piemēram, dāvinājumu, mantojumu, vai cita veida mantiskas vērtības, šī parādnieka manta būtu novirzāma kreditoru prasījumu segšanai.

Līdz ar to Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā saistību dzēšanas procedūrā saņemtais dāvinājums ir jānovirza kreditoru prasījumu segšanai pilnā apmērā.

Vēršama uzmanība, ka fiziskās personas maksātnešpējas procesa laikā iegūtais dzīvoklis dāvinājuma veidā nav uzskatāms par parādnieka vienīgo mājokli, jo no Maksātnešpējas likuma 148. panta septītās daļas izriet, ka, lai panāktu vienošanos par parādnieka mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā, tad tām jābūt reģistrētam uz parādnieka vārda vismaz sešu mēnešu laikā pirms maksātnešpējas procesa pieteikuma iesniegšanas tiesā, un tajā jābūt parādnieka deklarētai dzīvesvietai. Turklāt parādnieka piederošajam mājoklim jābūt arī iekļātam par labu nodrošinātajam kreditoram. Savukārt parādniekam saistību dzēšanas procedūras ietvaros ir tiesības paturēt mantu tikai tādā gadījumā, ja tā būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai (Maksātnešpējas likuma 161. panta 3. punkts).

Par uzturlīdzekļu parādiem fiziskās personas maksātnešpējas procesā³⁹

Iesniegumā lūgts sniegt plašu skaidrojumu par to, kas jāzina gan parādniekam (tādam, kurš ir arī uzturlīdzekļu parādnieks), gan kreditoram (kas ir otrs bērna vecāks, kas saņem uzturlīdzekļus bērna uzturam) fiziskās personas maksātnešpējas procesa ietvaros saistībā par uzturlīdzekļu maksājumiem bērniem?

[1] Ja uzturlīdzekļu parāds ir vienīgās parādnieka saistības, tad fiziskās personas maksātnešpējas process šādā gadījumā nav piemērojams. Proti, tā kā prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu netiek dzēsti arī pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas⁴⁰, tad gadījumā, ja

³⁹ Maksātnešpējas kontroles dienesta 2021. gada 30. jūlija vēstule Nr. 1-55n/2021/325.

⁴⁰ Maksātnešpējas likuma 164. panta ceturtās daļas 1. punkts.

parādnieka neizpildītās saistības veido tikai minētie prasījumi, tad nevar tikt sasniegts Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā⁴¹ formulētais fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis un parādniekam nav izredžu tikt atbrīvotam no saistību dzēšanas procedūras ietvaros neizpildītām saistībām.⁴² Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma izskatīšana ietilpst tiesas kompetencē un judikatūrā saistībā ar šo jautājumu ir nostiprināta atziņa, ka tiesai apmierinot fiziskas personas pieteikumu par maksātnespējas procesa piemērošanu, nav pietiekami konstatēt Maksātnespējas likuma 130. pantā noteikto ierobežojumu neesību, bet arī ir jāpārlicinās, vai saistību dzēšanas procedūras veiksmīgas pabeigšanas gadījumā būs reāls pamats parādnieka atbrīvošanai no šīs procedūras laikā neizpildītajām atlikušajām saistībām.⁴³

Savukārt gadījumā, ja personai līdztekus citām neizpildītajām saistībām ir arī uzturlīdzekļu parāds, tad jāņem vērā, ka uzturlīdzekļu parādu kā nedzēšamu prasījumu nevar ņemt vērā, nosakot kopējo saistību apmēru.

[2] Pēc tam, kad, pamatojoties uz iesniegtajiem kreditoru prasījumiem, administrators ir noskaidrojis kreditoru loku, bankrota procedūras ietvaros no parādnieka mantas tiek apmierināti kreditoru prasījumi. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 147. pantā noteikto pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes administrators sagatavo maksātnespējas procesa izmaksu un kreditoru prasījumu segšanas kārtību, kas paredz prioritāru uzturlīdzekļu maksājumu segšanu, tai skaitā Fondam.

Savukārt, ja bankrota procedūras laikā kreditora prasījums par uzturlīdzekļu parādu nav apmierināts pilnībā, tad atbilstoši Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktam fiziskās personas saistību dzēšanas plānā tas norādāms tieši tāpat kā pārējie bankrota procedūras laikā neapmierinātie kreditoru prasījumi. Tas nozīmē, ka uzturlīdzekļu parāda maksājumiem saistību dzēšanas procedūrā nav īpaša statusa, proti, tie nav apmierināmi prioritāri, bet gan tādā pat kārtībā kā citi kreditoru prasījumi, tostarp ievērojot Maksātnespējas likuma 155. panta piektajā daļā noteikto attiecībā par to, kas ir uzskatāms par parādnieka saistībām.

[2.1] Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²³ panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā ir jānorāda visas neizpildītās saistības, tātad, arī uzturlīdzekļu parāds.

Savukārt Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punkts noteic, ka parādniekam savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā jeb godprātīgi. Parādnieks nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos. Tas nozīmē, ka personas rīcība būs atbilstoša normatīvā regulējuma prasībām un labticības principam, ja pieteikumā tiks norādītas visas neizpildītās saistības. Norādāms, ka tiesu praksē parādnieka godprātības izvērtēšana ir viens no vadošajiem kritērijiem, kurš tiek ņemts vērā, izvērtējot konkrētu parādnieka rīcību. Līdz ar to parādniekam, izmantojot tiesības un pildot pienākumus maksātnespējas procesā, ir vienlaikus jāspēj patstāvīgi novērtēt konkrētās rīcības atbilstība godprātības principam. Turklāt būtiski uzsvērt, ka visu saistību norādīšana ir vienlīdz nozīmīga arī maksātnespējas procesa atklātības un caurskatāmības principa ievērošanas nodrošināšanai, jo ļauj arī kreditoriem gūt priekšstatu par kopējo saistību apmēru.

Šī jautājuma kontekstā lietderīgi norādīt, ka gadījumā, ja uzturlīdzekļu parāds netiek norādīts pieteikumā par fiziskās personas maksātnespējas procesu, minētais apstāklis neliedz konkrētam

⁴¹ Fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

⁴² Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 11. jūnija lēmuma lietā Nr. C32189017, SPC-13/2019, 10. punkts.

⁴³ Turpat.

kreditoram iesniegt kreditora prasījumu, jo atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. pantam kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Vispārējā gadījumā kreditoriem ir jārēķinās ar noilguma sekām, ja kreditora prasījums netiek pieteikts, bet šādas sekas neattiecas uz Maksātnespējas likuma 164. pantā noteiktajiem prasījumiem. Līdz ar to fiziskās persona maksātnespējas procesā ne pie kādiem apstākļiem nevar atbrīvoties no saistībām, kuru pamatā ir uzturlīdzekļu maksāšanas pienākums un šādas saistības, kas zināmas parādniekam, nevar tikt dzēstas kā nepieteiktas.⁴⁴

[2.2] Sastādot saistību dzēšanas plānu, parādniekam jāņem vērā tas, kādi kreditoru prasījumi ir pieteikti un kādā apmērā tie nav apmierināti bankrota procedūras laikā. Turklāt Maksātnespējas likuma 154. pantā ir uzskaitīts nepieciešamās informācijas apjoms, kas norādāms fiziskās personas saistību dzēšanas plānā. Minētā panta otrās daļas 7. punkts paredz, ka saistību dzēšanas plānā norāda kreditoriem, kuri savus prasījumus ir iesnieguši šā likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā, izmaksājamās summas apmērs un izmaksas grafiks saistību dzēšanas procedūrā. Tātad, saistību dzēšanas plānam, līdztekus citai informācijai, galvenokārt jāatspoguļo pieteikto kreditoru prasījumu segšanas kārtība un apmērs. Līdz ar to, ja fiziskās personas maksātnespējas procesā uzturlīdzekļu parāds ir pieteikts kā kreditora prasījums un nav segts bankrota procedūras laikā, tad parādniekam tas ir jāsedz saistību dzēšanas procedūrā, iekļaujot to saistību dzēšanas plānā kā jebkuru kreditora prasījumu.

Savukārt Maksātnespējas likuma 172. panta ceturtās daļas 3. punktā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas ir parādnieka uzturēšanas izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, tostarp kārtējie uzturlīdzekļu maksājumi. Tas nozīmē, ka kārtējie uzturlīdzekļu maksājumi, kuri ir radušies pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādniekam ir jāturpina maksāt, jo maksātnespējas procesa izmaksu segšana ir parādnieka pienākums. Tādēļ personai, kurai ir tiesības saņemt konkrētos maksājumus, par tiem kreditora prasījums nav jāiesniedz, un tie nav jānorāda saistību dzēšanas plānā.

[3] Būtiski ir nošķirt divus gadījumus, kad personai ir tiesības saņemt uzturlīdzekļu maksājumus no maksātnespējīgās fiziskās personas, – uzturlīdzekļu maksājumu parādu, kas izveidojies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai un sedzams, pamatojoties uz kreditora prasījumu, kā arī kārtējos uzturlīdzekļu maksājumus, kurus maksātnespējīgajai fiziskajai personai ik mēnesi ir pienākums maksāt arī pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Tātad, uzturlīdzekļu maksājumi jebkurā gadījumā ir sedzami maksātnespējas procesa ietvaros un galvenā atšķirība ir saistību rašanās brīdis, no kā savukārt ir atkarīga to segšanas kārtība. Atkarībā no uzturlīdzekļu segšanas kārtības (tas ir, vai tos sedz kā kreditora prasījumu, vai maksātnespējas procesa netiešos izdevumus) ir jāņem vērā, ka kreditoru prasījumu segšanai ir novirzāma Maksātnespējas likumā noteiktā viena trešdaļa parādnieka neto ienākumu, bet kārtējos uzturlīdzekļus kā maksātnespējas procesa netiešās izmaksas parādnieks maksā no divām trešdaļām ienākumu, ko patur sevis uzturēšanai.

[4] Maksātnespējas likums īpaši akcentē godprātības principu, saskaņā ar kuru būtu sagaidāms, ka fiziskā persona ir ieinteresēta apzināt un segt visas savas saistības un paļauties, ka tā var tikt atbrīvota no atlikušajām parādsaistībām (izņemot Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā norādītajiem prasījumiem), ja godprātīgi būs pildījusi Maksātnespējas likumā

⁴⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C35074713, SPC-5/2018.

noteiktos pienākumus.⁴⁵ Maksātnespējas likums noteic parādnieka pienākumu segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas gan bankrota procedūras laikā, gan saistību dzēšanas procedūras laikā⁴⁶ un minētā pienākuma nepildīšana var kalpot par būtisku šķērslī maksātnespējas procesa sekmīgai pabeigšanai. Parādniekam jāņem vērā, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 153. panta 3. punktam saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc, ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi.

Savukārt tiesu praksē tieši gadījumi, kad parādnieks nemaksā kārtējos uzturlīdzekļu maksājumus, vai pat tos veic ar kavējumiem, ir bijis pamats tiesai konstatēt, ka parādnieks nav godprātīgi pildījis Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus, un sekas šādos gadījumos ir bijušas saistību dzēšanas procedūras nepiemērošana vai saistību dzēšanas procedūras pārtraukšana, neatbrīvojot parādnieku no atlikušajām saistībām.

Piebilstams, ka biežākā kļūda ir parādnieka maldīgs uzskats, ka papildus kreditoru prasījumu apmierināšanai maksātnespējas procesa laikā nav pienākuma pildīt jebkādas citas saistības. Parādniekam jāņem vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa regulējuma mērķis ir to parādnieka saistību nokārtošana, kuras tam normālā kārtībā nav iespējams segt. Proti, tās ir saistības, kuras radušās līdz maksātnespējas procesa pasludināšanas dienai. Savukārt kārtējo saistību, kuras personai pastāv vai turpinās pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas (piemēram, tās uzturēšanas izdevumi – īre, komunālo pakalpojumu maksājumi utt.), izpildes pienākumu maksātnespējas procesa pasludināšanas fakts neietekmē.

[5] Persona, kurai par labu ir izveidojies uzturlīdzekļu maksājumu parāds, ir pielīdzināma pārējiem kreditoriem. Proti, lai tā saņemtu sava prasījuma apmierinājumu no maksātnespējīgās fiziskās personas, Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā un termiņā tai ir pienākums iesniegt kreditora prasījumu, jo fiziskās personas maksātnespējas procesā administratoram nav pienākuma meklēt parādnieka kreditorus, tādēļ kreditoriem pašiem, iesniedzot kreditora prasījumu, jāizsaka griba gūt kreditora prasījuma apmierinājumu parādnieka maksātnespējas procesā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta sesto daļu kreditora prasījumam jāpievieno prasījumu apliecinājošie dokumenti. Tas nepieciešams, lai administrators pieņemtu pamatotu lēmumu par kreditoru prasījumu atzīšanu vai neatzīšanu. Lai arī bērna uzturlīdzekļu maksājumi maksātnespējas procesā ir prioritāri, nav pieļaujams, ka maksātnespējas procesā varētu tikt atzīti tādi uzturlīdzekļu parāda prasījumi, kuriem iztrūkst skaidra pamatojuma vai arī tas ir apšaubāms. Citādi var tikt būtiski pārkāptas pārējo maksātnespējīgā parādnieka kreditoru tiesības saņemt sava prasījuma apmierinājumu.

Minētais, protams, nenozīmē, ka vienīgais uzturlīdzekļu parāda pamatojošais dokuments ir tiesas nolēmums, ar kuru uzturlīdzekļi ir piedzīti, taču, iztrūkstot dokumentāram pamatojumam, administratoram pieņemt lēmumu par attiecīga kreditoru prasījuma atzīšanu būtu apgrūtināši. Dokumenti, kuros bērna vecāki ir vienojušies par uzturlīdzekļu apmēru un samaksas kārtību, un dokumenti, kas pierāda tās neizpildi, būtu atzīstami par pietiekamu pamatu, lai administrators pieņemtu lēmumu par attiecīgu kreditora prasījumu. Šaubu gadījumā tas neliedz administratoram izmantot Maksātnespējas likumā noteiktās tiesības neatzīt kreditora prasījumu, taču jebkurā gadījumā šāds administratora lēmums ir pārsūdzams tiesā.

Attiecībā uz kārtējiem uzturlīdzekļu maksājumiem norādāms, ka uzturlīdzekļu saņēmējs, kam parādnieks, izvairoties no kārtējo uzturlīdzekļu maksāšanas, rada zaudējumus, var tikt

⁴⁵ Satversmes tiesas 2016. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2016-01-01 11.1. un 11.2. punkts.

⁴⁶ Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punkts un 160. panta 4. punkts.

pielīdzināts kreditoram, kuram maksātnespējas procesā tiek nodarīti zaudējumi. Proti, šādai personai fiziskās personas maksātnespējas procesā ir tiesības saņemt tādus pat tiesību aizsardzības līdzekļus kā kreditoram. Lai arī šādai personai atšķirībā no kreditora likumdevējs tieši nav paredzējis tiesību aizsardzības mehānismus, nav apšaubāms, ka vienīgais loģiskais risinājums ir tādu tiesību aizsardzības līdzekļu pielietošana, kāda Maksātnespējas likumā ir paredzēta kreditoriem, proti, vērsties pie konkrētajā maksātnespējas procesā ieceltā administratora ar lūgumu iesniegt tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu, lai nodrošinātu uzturlīdzekļu saņēmēja un bērna tiesības uz viņiem pienākošajiem uzturlīdzekļiem. Pretējā gadījumā izveidotos absurda situācija, kad uzturlīdzekļu saņēmējam nav nekādu tiesību aizsardzības līdzekļu, ko izmantot, lai novērstu parādnieka prettiesisko rīcību.⁴⁷

Norādāms, ka Fonda administrācija izmaksā uzturlīdzekļus uzturlīdzekļu saņēmējam parādnieka vietā un tas nozīmē, ka šādā gadījumā par uzturlīdzekļu parādu līdz fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanai kreditora prasījumu iesniedz Fonda administrācija. Tā kā kreditora definīcija ir ietverta Maksātnespējas likuma 7. un 8. pantā, kā arī kreditoru prasījumu iesniegšanas kārtība ir detalizēti noregulēta 73. pantā, tad Iesniegumā norādītai definīcijas izveidošanai nav nozīmes.

[6] Ja kreditora prasījums par uzturlīdzekļu parādu netiek iesniegts, šādu prasījumu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros saņemt nav iespējams. Proti, lai arī šīs saistības maksātnespējas procesā ir sedzamas prioritāri, Maksātnespējas likums nosaka stingru kārtību, kādā parādnieka manta ir novirzāma tā saistību segšanai. Persona, kam ir prasījuma tiesības par parādnieka saistībām, kuras radušās līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, tiesības piedalīties parādnieka mantas sadalē maksātnespējas procesa ietvaros iegūst vienīgi tad, ja tā Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā ir atzīta par kreditoru. Tā kā Maksātnespējas likums attiecībā uz uzturlīdzekļu parādu nesatur norādes par alternatīvu pieeju, atkāpšanās no likumā noteiktās kreditora prasījuma iesniegšanas un atzīšanas procedūras būtiski mazinātu kreditoru loka noskaidrošanas jēgu un mērķi.⁴⁸

Uzturlīdzekļu saņēmējs, kurš fiziskās personas maksātnespējas procesā ir atzīts par kreditoru, tāpat kā citi kreditori, ir tiesīgs izmantot visas Maksātnespējas likumā noteiktās kreditora tiesības. Ja to neapmierina administratora pieņemtie lēmumi, piemēram, fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksu un kreditoru prasījumu segšanas kārtība, tam ir tiesības vērsties pie administratora un lūgt novērst pārkāpumus vai arī vērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar sūdzību par administratora rīcību.

Papildus vērsama uzmanība, ja uzturlīdzekļu saņēmējs neiesniedz kreditora prasījumu par izveidojušos parādu, tad viņam ir jārēķinās, ka šī parāda segšana būs iespējama tikai pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas. No minētā secīgi izriet, ka paša uzturlīdzekļu saņēmēja interesēs ir pieteikt kreditora prasījumu par uzturlīdzekļu maksājumu parādu, lai tas tiktu vismaz daļēji segts fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā.

⁴⁷ Čevers M. Uzturlīdzekļu saņēmējs kā kreditors fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 12.08.2014., Nr. 31 (833).

⁴⁸ Turpat.

Par solidārām parādsaistībām ģimenes maksātnespējas procesā⁴⁹

Iesniegumā norādīts, ka Parādniekiem ir uzsākts "ģimenes maksātnespējas process". Šobrīd katram parādniekam tiek gatavots saistību dzēšanas plāns. Turklāt abiem Parādniekiem ir vieni un tie paši kreditori, kā arī ir vienādas parādsaistības, par ko iestājusies solidāra atbildība.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli par to, kāds parādsaistību apmērs norādāms saistību dzēšanas plānā katram parādniekam, ja "ģimenes maksātnespējas procesa" ietvaros pastāv neizpildītās solidārās parādsaistības.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 131. panta pirmās daļas 2. punktu un 133. panta pirmās daļas 3. punktu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesai parādnieks var iesniegt kopā ar personu, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei. Tāpat, lai iesniegtu "ģimenes maksātnespējas procesa" pieteikumu, starp parādnieku un viņa radnieku jāpastāv vismaz vienai neizpildītai kopīgai saistībai vai solidārai saistībai.

Respektīvi, pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas attiecībā uz katru parādnieku tiek turpināts atsevišķs process ar nosacījumu, ja tiesa konstatēs Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta otrajā daļā minētās maksātnespējas procesa pazīmes, un attiecībā uz katru personu tiek individuāli piemērotas Maksātnespējas likuma D sadaļas un Civilprocesa likuma 46.² nodaļas tiesību normas.

No minētā izriet, ka katram parādniekam saskaņā ar Maksātnespējas likumu tiek īstenota atsevišķa bankrota procedūra un pasludināta atsevišķa saistību dzēšanas procedūra. Tādējādi arī saistību dzēšanas plāns tiek sagatavots katram atsevišķi, ņemot vērā katra parādnieka individuālo saistību apmēru, kā arī solidāri uzņemtās saistības.

No Iesnieguma izriet, ka "ģimenes maksātnespējas procesā" Parādniekiem ir neizpildītas solidāras saistības, kuras norādāmas saistību dzēšanas plānā, taču ir noskaidrojams jautājums par parādsaistības summas apmēru, kas jāiekļauj saistību dzēšanas plānā katram parādniekam atsevišķi.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 154. panta pirmās daļas 1. punktam fiziskās personas saistību dzēšanas plānā jānorāda kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši šā likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros, kā arī šādu kreditoru prasījumu apmērs.

Saskaņā ar Civillikuma 1670. pantu solidāra atbildība ir nedalīta vairāku parādnieku civiltiesiskā atbildība, proti, katram kopparādniekam ir pienākums izpildīt visu uzņemto saistību kopumā. Respektīvi, solidārs (nedalīts) prasījums vai saistība atzīstama tad, kad no vairākiem kreditoriem katrs var prasīt visu priekšmetu, vai kad no vairākiem parādniekiem katram ir pienākums visu izpildīt.⁵⁰ Tātad solidāras saistības būtība ir raksturota ar izpildījuma priekšmetu (darbības, bezdarbības, lietas) nedalāmību.

No minētā secināms, ka nedalīta jeb solidāra saistība ir tāda saistība, kuru izpildīt pilnā apjomā ir pienākums katram no vairākiem parādniekiem, bet arī tikai vienu reizi.⁵¹

Līdz ar to parādu, kas izriet no solidārām saistībām, var prasīt nevis tā proporcionālu daļu, bet visu saistības priekšmetu vai izpildījumu kopumā un katram no vairākiem parādniekiem ir

⁴⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 30. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2021/733.

⁵⁰ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 7. marta sprieduma lietā Nr. SKC-115/2012 7.1. punktu. Sk. arī Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 8. oktobra spriedumu lietā Nr. C26100610, SKC-247/2013.

⁵¹ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: ceturtnā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs. Prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 164. lpp.

pienākums izpildīt visu saistību, nevis proporcionālu daļu (saistību kopumā izpildot tikai vienu reizi).

Ņemot vērā iepriekš teikto, norādāms, ka neizpildītās solidārās saistības gadījumā karam parādniekam saistību dzēšanas plānā ir jānorāda visa parādsaistību summa, nevis kāda tā daļa atbilstoši parādnieku skaitam, jo solidārās saistības būtība sasaistās ar nedalāmības aspektu, proti, pienākums izpildīt šādu parādsaistību ir katram no vairākiem parādniekiem. Tomēr būtiski, ka solidāri atbildīgu parādnieku veiktais maksājums pēc saistību dzēšanas plāna izpildes nevar pārsniegt visu parādsaistību apmēru.

Vienlaikus atzīmējams, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātajam labticības principam, procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Parādnieks un kreditors nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

Par parādnieka maksājumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā⁵²

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 13. maija spriedumu pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, ieceļot tajā administratoru.

Maksātnespējīgā fiziskā persona ir SIA "/Nosaukums/" klients, kurš abonē interneta un TV pakalpojumus, kā arī iegādājās uz nomaksas pirkuma līguma pamata viedpulkstēni, un veic dalīto maksājumu. Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas fiziskā persona turpina norēķināties par visiem SIA "/Nosaukums/" sniegtajiem pakalpojumiem (TV, telefona sakari, internets, kā arī par viedpulkstēni). Klientam katru mēnesi tiek izrakstīts viens rēķins, jo saņemtie pakalpojumi netiek dalīti, šobrīd nav arī parādu.

Savukārt administrators, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 136. panta pirmo un otro daļu, lūdz pārskatīt uz viņa atvērto norēķinu kontu maksātnespējīgās fiziskās personas ieskaitītos naudas līdzekļus SIA "/Nosaukums/" par viedpulkstēni, kas tika pārskatīti pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli par to, vai administratora minētā prasība ir pamatota un konkrētajā gadījumā SIA "/Nosaukums/" ir jāpārskaita saņemtā nauda tikai par dalītajā maksājumā iegādāto viedpulkstēni, kuru klients turpina lietot, ja viņš veic maksājumus par visiem saņemtajiem pakalpojumiem.

Maksātnespējas likuma 5. panta otrā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2. punktu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators.

Vienlaikus, ievērojot Maksātnespējas likuma 137. pantā noteikto, bankrota procedūras laikā administrators pārdod visu parādniekam piederošo mantu, iegūto summu novirzot procesa izmaksu un kreditoru prasījumu segšanai.

⁵² Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 30. augusta vēstule Nr. 1-49n/2021/75.

Līdz ar to viens no svarīgākajiem administratora pienākumiem pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas ir parādnieka mantas apzināšana, tās pārdošana un saņemto naudas līdzekļu novirzīšana kreditoru prasījumu apmierināšanai.⁵³ Tāpēc ir svarīgi noskaidrot parādnieka mantas nozīmi Maksātnespējas likuma izpratnē.

Maksātnespējas likuma 92. pantā ir definēts "parādnieka mantas" jēdziens, proti, tajā ietilpst parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tajā skaitā naudas līdzekļi; naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu; saskaņā ar šā likuma 93. pantu atgūtā manta; augļi, kas iegūti no parādnieka mantas maksātnespējas procesa laikā; juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā cita tiesiski iegūtā manta. Savukārt Maksātnespējas likuma 94. pants noteic, kas ir trešajām personām piederošā manta.

No iepriekš minētā nepārprotami izriet, ka trešajai personai piederoša manta neietilpst "parādnieka mantas" jēdzienā un administrators maksātnespējas procesa ietvaros ir tiesīgs atsavināt vienīgi parādniekam piederošu mantu, nevis trešās personas mantu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 139. panta 6. un 7. punktu parādniekam bankrota procedūras laikā ir pienākums segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kā arī pēc administratora pieprasījuma nodot administratora pārvaldījumā savu mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un šā likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.

Savukārt Maksātnespējas likuma 140. pantā ir uzskaitītas parādnieka tiesības bankrota procedūras laikā, tostarp paturēt ienākumus, kas nepieciešami fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešo izmaksu segšanai; paturēt mantu, kas viņam būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai.

Tāpat Maksātnespējas likuma 161. panta pirmās daļas 1. punkts⁵⁴ noteic, ka parādniekam saistību dzēšanas procedūras laikā ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Cita starpā Maksātnespējas likuma 172. panta piektā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai.

No Iesniegumā izklāstītajiem apstākļiem un minētajām tiesību normām izriet, ja viedpulkstenis, kas iegādāts SIA "/Nosaukums/" uz nomaksas pirkuma līguma pamata, ir atzīstams par parādniekam piederošo mantu, tad tā var tikt atsavināta bankrota procedūras ietvaros, ja vien nav pierādīts, ka viedpulkstenis būtiski ir nepieciešams, lai parādnieks gūtu ienākumus maksātnespējas procesa laikā. Savukārt, ja viedpulkstenis pieder SIA "/Nosaukums/", tad īpašniekam saglabājas tiesības pārņemt sev piederošo, parādniekam nodoto mantu, ja tādas tiesības pielīgtas līgumā, vai arī to atstāt parādnieka lietošanā un risināt jautājumu par turpmāko līguma izpildi.

Jāuzsver, ka arī maksātnespējas procesa laikā fiziskās personas ikdienas dzīve tiek ierobežota tikai daļēji, proti, tā var izmantot pakalpojumus, kā, piemēram, TV, telefona sakarus, internetu u.tml., kā arī veikt tādus pirkumus, kur nav nepieciešama administratora piekrišana (izņemot Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļa 4., 5. punktu), un turpināt segt tekošos maksājumus. Līdz ar to kārtējos SIA "/Nosaukums/" pakalpojumu maksājumus kā fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas, parādniekam ir pienākums segt no saviem

⁵³ Bērziņš G., Fiziskas personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 84. lpp.

⁵⁴ Maksātnespējas likuma redakcijā līdz 15.06.2021. (grozījumi, kas izdarīti ar 15.06.2021. likumu, kas stājās spēkā 12.07.2021. atbilstoši Pārejas noteikumu 73. punktam).

līdzekļiem. Tomēr parādnieka darbībām jābūt primāri vērstām, lai sasniegtu Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā nosprausto mērķi.

Papildus vērsama uzmanība, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšana nenozīmē arī visu pirms tam noslēgto darījumu automātisku izbeigšanos, jo maksātnespējas procesā ir piemērojami tādi tiesiskie pasākumi, lai pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus, turklāt ievērojot Maksātnespējas likuma 6. pantā minētos principus, tostarp kreditoru vienlīdzības principu, patvaļas aizlieguma un labticības principu.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 176. panta pirmo daļu kreditors, komercsabiedrība (tiesiskās aizsardzības procesā), fiziskā persona (šīs personas maksātnespējas procesā), parādnieka pārstāvis (juridiskās personas maksātnespējas procesā) vai trešā persona, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, var iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam sūdzību par administratora vai tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas rīcību. Līdz ar to, ja SIA "/Nosaukums/" uzskata, ka ar administratora rīcību ir aizskartas SIA "/Nosaukums/" tiesības, tad SIA "/Nosaukums/" var iesniegt sūdzību Maksātnespējas kontroles dienestā.

Par administratora atlīdzības segšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁵⁵

Iesniegumā norādīts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā neizdevās pārdot parādniekam piederošo mantu (kapitāla daļas). Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā (111. panta septītā daļa), Administrators nosūtīja parādnieka kreditoriem paziņojumu par kapitāla daļu izslēgšanu no mantas pārdošanas plāna un uzaicinājumu kreditoriem paturēt kapitāla daļas par to nominālo vērtību. Savukārt viens no kreditoriem paziņoja, ka piekrīt parāda saistības samazinājumam par kapitāla daļām un piekrīt paturēt kapitāla daļas par to nominālo vērtību, t.i. par 2800 euro un līdz ar to Administratora atlīdzība šajā gadījumā sastādīs 280 euro (10 % no 2800 euro) pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktu.

Ņemot vērā minēto, un sakarā ar to, ka Maksātnespējas likums nenosaka kārtību par administratora atlīdzības segšanu no maksātnespējas procesa paturētās mantas, lūgts sniegt viedokli kam augstāk aprakstītajā situācijā (parādniekam vai kreditoram, kas izteica velmi paturēt kapitāla daļas) ir pienākums segt Maksātnespējas likumā noteikto administratora atlīdzību.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 146. panta pirmo daļu parādnieka mantas pārdošanai administrators izstrādā parādnieka mantas pārdošanas plānu (113. pants), ņemot vērā šā likuma 111. un 148. panta noteikumus.

Maksātnespējas likuma 111. panta septītajā daļā cita starpā norādīts, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem šā likuma 81. pantā noteiktajā kārtībā, uzaicinot viņus paturēt mantu sev par tās sākumcenu. Kreditors, kas piekrīt parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot, divu nedēļu laikā no administratora uzaicinājuma nosūtīšanas dienas paziņo par to administratoram.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 171. panta otro daļu papildus šā panta pirmajā daļā minētajai atlīdzībai administrators bankrota procedūras ietvaros saņem atlīdzību par mantas atgūšanu un pārdošanu tādā apmērā, kāds paredzēts juridiskās personas maksātnespējas procesā.

⁵⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 6. septembra vēstule Nr. 1-49n/2021/76.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 171. panta piektajai daļai fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā administratora atlīdzību sedz no parādnieka mantas un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta, izņemot šā panta ceturtajā daļā minēto gadījumu, kad izmaksas sedz attiecīgais kreditors.

Līdz ar to secināms, ka situācijā, kad maksātnespējas procesa administratora likumisko atlīdzību sedz attiecīgais kreditors, ir par maksātnespējas procesa administratora Maksātnespējas likuma 163. pantā minētās pārbaudes veikšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktu, administratora atlīdzība, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neiekļīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem.

Vērtējot Maksātnespējas likuma 111. panta septītajā daļā norādīto kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktu, secināms, ka gadījumos, kad kreditors piekrīt parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot, tā nav atgūtā manta Maksātnespējas likuma izpratnē. Līdz ar to secināms, ka maksātnespējas procesa administratoram netiek aprēķināta atlīdzība gadījumos, kad kreditors piekrīt parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Par komandējuma naudas novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai fiziskās personas maksātnespējas procesā⁵⁶

Vēstulē norādīts, ka fiziskā persona (turpmāk šajā skaidrojumā – parādnieks) strādā uzņēmumā par autovadītāju un vēlas uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu. Parādnieka ienākumi sastāv no darba algas un komandējuma naudas.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli par to, vai saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādniekam izmaksājamā komandējuma nauda tiks novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta piekto daļu saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības.

Maksātnespējas likuma 155. panta pirmā daļa noteic, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu parādnieks nosaka, ņemot vērā paredzamos ienākumus saistību dzēšanas procedūrā. Šā panta otrajā un trešajā daļā noteiktajos gadījumos kreditoru prasījumu segšanai novirzāmi līdzekļi vismaz vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktam parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punkts paredz, ka saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir tiesības paturēt līdz divām trešdaļām no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas (proti, izmaksas par ēdienu, mitekli, apģērbu un kopšanu, kā arī par bērnu audzināšanu un skološanu⁵⁷). Tāpat parādniekam saistību dzēšanas procedūras laikā bez

⁵⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 15. septembra vēstule Nr. 1-49n/2021/79.

⁵⁷ Civillikuma 2098. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/225418-civillikums>.

darba samaksas var būt dažādi cita veida ienākumi, piemēram, ģimenes valsts pabalsts, uzturlīdzekļu maksājumi u. tml.⁵⁸

Savukārt likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, un tie saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92. panta trešo daļu un 134. panta otrās daļas 2. punktu nav atsavināmi arī fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Proti, Civilprocesa likuma 596. panta 2. un 3. punktā uzskaitītas tās summas, uz kurām nevar vērst piedziņu, tas ir, uz kompensācijas izmaksām par darbiniekam piederošo instrumentu nolietojanos un citām kompensācijām saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē darba tiesiskās attiecības, un darbiniekam izmaksājamām summām sakarā ar komandējumu, pārceļšanu un nosūtīšanu darbā uz citu apdzīvotu vietu. Līdz ar to minētā tiesību norma skatāma kopsakarā ar Darba likuma 76. panta pirmās daļas 1. punktā noteikto, ka darba devējam ir pienākums atlīdzināt tos darbinieka izdevumus, kuri atbilstoši darba līguma noteikumiem nepieciešami darba veikšanai vai arī ir radušies ar darba devēja piekrišanu, īpaši izdevumus, kas ir saistīti ar darbinieka komandējumu vai darba braucienu⁵⁹.

No minētā izriet, ka komandējuma nauda ir naudas līdzekļi, uz kuriem nevar vērst piedziņu, jo tie tiek piešķirti konkrēta sociāla un saimnieciska mērķa īstenošanai. Respektīvi, komandējuma naudai, kurā ietilpst dienas nauda, ceļa izdevumi, izdevumi par viesnīcu⁶⁰, ir kompensējošs raksturs un tādēļ nebūtu pamata uzskatīt, ka šādā gadījumā parādniekam rodas mantas pieaugums, jo saņemot atlīdzību par izdevumiem atbilstoši darba līgumam, parādnieks atgūst naudas līdzekļus, ko samaksāja, pildot savus darba pienākumus, nevis gūst ienākumus.

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, parādniekam ir tiesības darba devēja izmaksāto komandējuma naudu saistību dzēšanas procedūras laikā paturēt sev pilnā apmērā. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka iepriekš minētais nenozīmē, ka parādnieks, saņemot ienākumus, uz kuriem nav vēršama piedziņa, daļu no tiem nevarētu brīvprātīgi novirzīt kreditoru prasījumu segšanai.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesu⁶¹

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, kādi dokumenti papildus fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam iesniedzami tiesā.

Tāpat Iesniegumā lūgts sniegt viedokli uz šādiem jautājumiem:

1) vai dzīvoklis, kas iegādāts laulības laikā un reģistrēts uz sievas vārda, maksātnespējas procesa ietvaros ir atsavināms, vai tam uzliekams liegums, ja dzīvoklī dzīvo ģimene ar trim nepilngadīgajiem bērniem?

2) vai maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā parādnieks var atstāt turējumā esošo transportlīdzekli, kas tiek lietots uz nomas līguma pamata?

[1] Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrajai daļai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina: 1) valsts nodevas un citu tiesas

⁵⁸ Bērziņš G., Fiziskas personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 105. lpp.

⁵⁹ Sk. arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 27. februāra spriedumu lietā Nr. SKC-952/2015.

⁶⁰ Ministru kabineta 2010. gada 12. oktobra noteikumu Nr. 969 "Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi" 4. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/220013-kartiba-kada-atlidzinami-ar-komandejumiem-saistitie-izdevumi>.

⁶¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 23. septembra vēstule Nr. 1-49n/2021/81.

izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā; 2) fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu; 3) apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34. panta trešo daļu valsts nodevas apmērs fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanai tiesā ir 70 *euro*, un rekvizīti gan par valsts nodevas, gan par ar lietas izskatīšanu saistītajiem izdevumiem atrodami Latvijas tiesu tīmekļa vietnē, sadaļā "[Valsts nodevas un tiesu konti](#)"⁶². Tajā pašā laikā Civilprocesa likuma 43. panta ceturrtā daļa noteic, ka tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos. Tātad persona vienlaikus ar prasības pieteikuma iesniegšanu var lūgt tiesu to atbrīvot no tiesas izdevumu samaksas, sniedzot ziņas par savu mantisko stāvokli un pievienojot arī attiecīgus pierādījumus.

Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā paredzēts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., šobrīd 1000 *euro* Maksātnespējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē, un šī informācija atrodama Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "[Depozīts](#)"⁶³. Jāuzsver, ka tieši fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, nevis citai personai ir jāveic depozīta iemaksa, jo maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir veicināt tādu maksātnespējas procesu uzsākšanu, kuros ir iespējams īstenot Maksātnespējas likuma 5. pantā ietverto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi. Svarīgi ņemt vērā, ka neatkarīgi no mantiskā stāvokļa vai citiem apstākļiem nav paredzēti izņēmuma gadījumi pilnīgi vai daļēji pieteicēja atbrīvošanai no depozīta iemaksas. Tādējādi personas nespēja iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā ir uzskatāms par šķērslī maksātnespējas procesa uzsākšanai.

Savukārt, kas attiecas par apstākļiem, uz kuriem pieteikums pamatots, tad pieteikumam būtu jāpievieno jebkuras ziņas, kas pieteicēja ieskatā būtu pietiekamas, lai tiesa izdarītu attiecīgus secinājumus, izvērtējot fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmju esamību. Tiesai, lemjot jautājumu par maksātnespējas procesa pasludināšanu, ir jāpārlicinās par maksātnespējas procesa pieteikumā minēto faktu esamību, jo tiesa pēc savas iniciatīvas pierādījumus lietā nevāc, bet tikai vērtē. Tas, kādi pierādījumi ir jāpievieno fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam, ir atkarīgs no katras konkrētās situācijas, tomēr praksē pieteikumam parasti tiek pievienoti tālāk norādītie dokumenti. Respektīvi, tiesā ir jāiesniedz izziņas, kas apliecina, ka attiecībā uz konkrēto fizisko personu var piemērot maksātnespējas procesu, proti, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra izziņa, kas apstiprina, ka fiziskā persona nav individuālais komersants un atbilst maksātnespējas procesa subjektam; pierādījumi, kas apliecina, ka fiziskā persona sešu mēnešu laika periodā pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs (izziņa no Valsts ieņēmumu dienesta vai no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras). Tāpat pieteikumam pievienojama Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izziņa par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku. Vienlaikus tiesas savā praksē bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par fiziskās personas mantisko stāvokli, proti, izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums, vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļa, utt. (izziņas no zemesgrāmatu nodaļas vai Tiesu administrācijas, var arī izdrukā no Valsts vienotās datorizētas

⁶² Pieejams: <https://www.tiesas.lv/informacija-par-tiesu-kontiem>.

⁶³ Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/depozita-iemaksa>.

zemesgrāmatas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, CSDD izziņa, nepieciešamības gadījumā arī izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras un AS "Latvijas Centrālais depozitārijs"). Savukārt kā pierādījums, ka personai parādsaistības kopā pārsniedz vismaz 5000 *euro*, kurām ir iestājies izpildes termiņš, var kalpot kredītiestāžu brīdinājumi, zvērināta tiesu izpildītāja vēstules un izziņas, parādu piedzinēju paziņojumi u. tml. Turklāt, kas attiecas uz parādsaistībām, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*, tad šajā gadījumā pievienojami, piemēram, aizdevuma līgumi vai to kopijas, kas pierāda parāda summas apmēru un to izpildes termiņus. Pie tam, jāņem vērā, ka Latvijas Bankas Kredītu reģistra pārskatiem par personas saistībām ir informatīvs raksturs un tie nepierāda neizpildīto saistību, kurām iestājas izpildes termiņš, pastāvēšanu.

Vēršama uzmanība, ka rakstveida pierādījumi iesniedzami oriģinālā vai noteiktā kārtībā apliecināta noraksta, kopijas vai izraksta veidā, jo tikai tad šiem pierādījumiem ir juridisks spēks un minētais kalpo par būtisku priekšnoteikumu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma pieņemšanai un lietas ierosināšanai. Pretējā gadījumā, ja tiesnesis konstatē pieteikumā trūkumus, tad saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²⁵ panta pirmās daļas 1. punktu un otro daļu tiesnesis ir tiesīgs pieņemt lēmumu par maksātnespējas procesa pieteikuma atstāšanu bez virzības, norādot trūkumu novēršanas termiņu.

[2] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 137. panta 3. un 10. punktu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas maksātnespējas procesa administrators (turpmāk – administrators) apzina parādnieka mantu un saistības un organizē parādnieka mantas pārdošanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 138. panta 1. punkts noteic, ka administratoram bankrota procedūras ietvaros ir tiesības atsavināt parādnieka mantu šajā likumā noteiktajos gadījumos.

Attiecībā uz nekustamā īpašuma piederību jāņem vērā, ka Civillikuma 994. pantā ir ietverts vispārīgs princips, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatās. Savukārt Civillikuma 127. panta pirmā daļa noteic, ka tas, ka nekustamais īpašums vai lietu tiesība ietilpst mantas kopībā, ierakstāms zemesgrāmatā. Šajā normā ir nostiprināta nekustamas lietas piederības prezumpcija, proti, pieņēmums, ka zemesgrāmatā nostiprināta īpašuma tiesība pastāv un pieder personai, kas ierakstīta zemesgrāmatā kā attiecīgā nekustamā īpašuma īpašnieks. Īpašuma nostiprinājums zemesgrāmatā ir pietiekams pierādījums zemesgrāmatā ierakstītās personas īpašuma tiesībai.

Atbilstoši Civillikuma 994. panta pirmajai daļai jāpieņem, ka zemesgrāmatā nostiprinātā īpašuma tiesība pastāv un pieder attiecīgajam īpašniekam kopš tās nostiprināšanas brīža. Šī prezumpcija ir spēkā arī pret zemesgrāmatā ierakstītā īpašnieka laulāto. Savukārt laulāto mantiskās attiecības regulē speciālas normas (Civillikuma 91. pants), kas noteic, ka tas, vai nekustamais īpašums ir laulāto atsevišķa manta, mantas kopība pēc līguma vai mantas šķirtība pēc līguma, jānorāda zemesgrāmatās atsevišķas piezīmes veidā. Minētais atbilst Zemesgrāmatu likuma 16. panta 1. punkta a) apakšpunktam, kurā noteikts, ka nodalījuma otrā daļa sadalās divās iedaļās, kurās norāda pirmajā iedaļā nekustamā īpašuma īpašnieku, norādot fiziskajai personai vārdu, uzvārdu, personas kodu, bet, ja tā ir laulībā, tad, ievērojot mantiskās attiecības, piemēta, ka nekustamais īpašums ir laulātā atsevišķa manta [...].⁶⁴

⁶⁴ Sk. arī Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 29. aprīļa lēmumu lietā Nr. SKC-107/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0429.SKC010720.7.L.](https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs) Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [aplūkots 17.09.2021.]

Tādējādi administratoram jāvadās no šīs likumā nostiprinātās prezumpcijas un jāpieņem, ka parādniekam ir īpašuma tiesība uz nekustamo īpašumu kopš nostiprināšanas brīža zemesgrāmatā. Turklāt Zemesgrāmatu likuma 1. pantā noteikts, ka zemesgrāmatās ieraksta nekustamus īpašumus un nostiprina ar tiem saistītas tiesības. Zemesgrāmatas ir visiem pieejamas, un to ierakstiem ir publiska ticamība. Nekustamo īpašumu ierakstīšana un lietu tiesību nostiprināšana ir obligāta.

Līdz ar to secināms, ka administrators maksātnespējas procesa laikā ir tiesīgs atsavināt vienīgi parādniekam piederošu mantu saskaņā ar parādnieka rīcībā esošajiem dokumentiem un publiskajos reģistros pieejamām ziņām, nevis trešās personas mantu.

No minētā izriet, ja publiskajos reģistros nekustāmā īpašuma piederība ir konstatēta parādnieka laulātajam un ir veikta atzīme, ka tā ir laulātā atsevišķa manta, tad minētais nekustamais īpašums maksātnespējas procesa ietvaros nav atsavināms un administratoram nav tiesiska pamata šādu nekustamo īpašumu atsavināt vai arī uzlikt tām liegumu.

Savukārt gadījumā, ja administrators pārbaudot publiskos reģistrus konstatē, ka parādniekam pieder nekustamais īpašums un tas zemesgrāmatā ir reģistrēts kā laulāto kopmanta, tad administratoram ir pienākums apzināt un pārdot tikai to daļu, kas pieder parādniekam.

[3] Ceļu satiksmes likuma 1. panta 25. punkts noteic, ka transportlīdzekļa turētājs ir fiziskā vai juridiskā persona, kura uz tiesiska pamata (mantas īres, nomas, patapinājuma līgums u.c.) lieto transportlīdzekli. [..]. Tātad, turējums/valdījums sastāv tikai no viena elementa – faktiskās varas pār lietu, jo turētājs faktiski tur lietu savā varā, skaidri apzinādamies, ka šīs lietas īpašnieks ir cita persona un tas nerada īpašumtiesības⁶⁵.

Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2. punktā paredzēts, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators.

Ievērojot Maksātnespējas likuma 139. panta 7. punktā noteikto, parādniekam bankrota procedūras laikā ir pienākums pēc administratora pieprasījuma nodot administratora pārvaldījumā savu mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un šā likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.

Līdz ar to parādnieka valdījumā/turējumā esošais trešajai personai piederošs transportlīdzeklis nav definējams kā parādniekam piederoša manta Maksātnespējas likuma 92. panta izpratnē un tas nav atsavināms maksātnespējas procesa ietvaros, tomēr parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu un atbilstoši Maksātnespējas likuma 137. panta 6. punktam administrators šo mantu nodod personām, kurām ir tiesības uz šo mantu.⁶⁶

Vienlaikus informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesu var aplūkot Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "[Fiziskās personas maksātnespējas process](#)"⁶⁷, kā arī sadaļā "[Skaidrojumi un atziņas](#)"⁶⁸, kur ir iestādes sniegto viedokļu apkopojumi, tostarp jautājumos par fiziskās personas maksātnespējas procesu.

⁶⁵ Sk. arī "Īpašumā esošā manta maksātnespējas procesā", sadaļa: E-konsultācijas, 2016. gada 8. decembris, Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/10863-ipasuma-esosa-manta-maksatnespejas-procesa-2016> [aplūkots 21.09.2021.]

⁶⁶ Sk. arī Bērziņš G., Fiziskas personas maksātnespējas process. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 84. lpp.

⁶⁷ Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/fiziskas-personas-maksatnespejas-process>.

⁶⁸ Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/skaidrojumi-un-atzinas>.

Par depozīta iemaksu un maksātnespējas procesa administratora iecelšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁶⁹

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai uzsākot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ir iespējams veikt depozīta iemaksu pa daļām – divos maksājumos, proti, vienā mēnesī iemaksājot 500 euro (kopsummā 1000 euro). Kā arī, vai pastāv iespēja jau iepriekš noskaidrot administratoru, kurš tiks iecelts konkrētā fiziskās personas maksātnespējas procesā.

[1] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ otrās daļas nosacījumiem, fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apliecina pieteikumā norādīto informāciju, tostarp valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu.

Ievērojot Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktā un Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā noteikto, fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (šobrīd ir 1000 euro), kas iemaksājams Maksātnespējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē. Šī informācija atrodama Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "[Depozīts](#)"⁷⁰. Depozīts ir izmantojams administratora atlīdzības segšanai, kas ir daļa no izmaksām maksātnespējas procesā.

Respektīvi, ja tiek plānots iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, tad depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā ir jāiemaksā uzreiz un to nevar maksāt pa daļām. Tāpat svarīgi ņemt vērā, ka neatkarīgi no mantiskā stāvokļa vai citiem apstākļiem nav paredzēti izņēmuma gadījumi pilnīgai vai daļējai pieteicēja atbrīvošanai no depozīta iemaksas.

Līdz ar to jebkurā gadījumā depozīts ir jāiemaksā un jāpievieno maksājuma apliecinājums, iesniedzot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā, pretējā gadījumā jāērēķinās, ka pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Papildus norādāms, ka no normatīvajiem aktiem izriet, ka tieši fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam (parādniekam), nevis citai personai ir jāveic depozīta iemaksa.

[2] Maksātnespējas likuma 19. pants noteic, ka administratoru juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā ieceļ tiesa šajā likumā un Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Savukārt Ministru kabineta 2018. gada 18. decembra noteikumos Nr. 837 "Kārtība, kādā kārto maksātnespējas procesa administratora amata pretendentu sarakstu elektroniskajā maksātnespējas uzskaites sistēmā un izvēlas maksātnespējas procesa administratora amata kandidātu" noregulēta administratora amata kandidāta izvēlēšanās procedūra, lai nodrošinātu neitrālu un efektīvu administratoru ieteikšanu maksātnespējas procesā. Minēto noteikumu 14. punkts noteic, ka administratora amata kandidāts konkrētam maksātnespējas procesam tiek izvēlēts automatizēti pēc nejaušības principa.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁶ panta pirmajai daļai tiesnesis pēc izraudzītā administratora amata kandidāta izvērtēšanas ar tiesas lēmumu ieceļ administratoru konkrētajā fiziskās personas maksātnespējas procesā. Tātad tikai pēc administratora iecelšanas attiecīgā

⁶⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 4. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2021/86.

⁷⁰ Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/depozita-iemaksa>.

maksātnespējas procesā kļūst zināms, kurš administrators nodrošinās likumīgu un efektīvu maksātnespējas procesa norisi.

Līdz ar to no minētā izriet, ka fiziskā persona nevar izvēlēties, kurš administrators tiks iecelts tā maksātnespējas procesā, tāpat arī administrators nevar izvēlēties, kuru maksātnespējas procesu administrēt.

Par Maksātnespējas likuma 139. panta 7. punktu interpretāciju⁷¹

Iesniegumā lūgts sniegts viedokli, vai atbilstoši Maksātnespējas likuma 139. panta 7. punktā minētajam parādnieks nodod administratoram pārvaldījumā savu mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu, vai arī minētā norma nosaka, ka administrators nevar vērst piedziņu uz Maksātnespējas likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī nevar vērst piedziņu uz parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu?

Maksātnespējas likuma 139. pants noteic parādnieka pienākumus bankrota procedūras laikā, tostarp šī panta 7. punkts nosaka parādnieka pienākumu pēc administratora pieprasījuma nodot administratora pārvaldījumā savu mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un šā likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2. punktu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators. Savukārt Maksātnespējas likuma 145. pantā noteikts, ka parādnieka mantas pārdošanu nodrošina administrators. Proti, fiziskās personas maksātnespējas procesā administrators pārvalda un realizē vienīgi parādniekam piederošu mantu (Maksātnespējas likuma 138. panta 1. punkts).

Turklāt Maksātnespējas likuma 143. panta pirmā daļa skatāma kopsakarā ar šā likuma 92. pantu, kas noteic, ka "parādnieka mantas" jēdzienā ietilpst parādnieka nekustamais īpašums un kustamā manta, tai skaitā naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93. pantu atgūtā manta, augļi, kas iegūti no parādnieka mantas maksātnespējas procesa laikā, fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā cita tiesiski iegūtā manta, kā arī parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā. Savukārt Maksātnespējas likuma 94. pants noteic, kas ir trešajām personām piederošā manta.

Maksātnespējas likuma 94. panta otrajā daļā paredzēts, ka administrators nodrošina trešajām personām piederošās mantas uzturēšanu līdz tās nodošanai šīm personām. Kā izriet no Maksātnespējas likuma 94. panta otrās daļas regulējuma, administratoram ir pienākums ne vien uzturēt trešajai personai piederošu mantu, bet arī to nodot (atgriezt) tās īpašniekam.⁷²

No iepriekš minētā nepārprotami izriet, ka trešajām personām piederoša manta neietilpst "parādnieka mantas" jēdzienā un administrators maksātnespējas procesa ietvaros ir tiesīgs atsavināt vienīgi parādniekam piederošu mantu, nevis trešās personas mantu. Gadījumā, ja ir konstatēta trešās personas manta, tad administratoram līdz šīs mantas nodošanai likumīgajam

⁷¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 22. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2021/90.

⁷² Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 2. jūlija lēmums lietā Nr. SKC-854/2020, ECLI:LV:AT:2020:0702.SK085420.8L.

īpašniekam ir jānodrošina tās uzturēšana, taču par to uzglabāšanu nepārņemšanas gadījumā ir tiesības prasīt segt radušos izdevumus.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī atbilstoši Maksātnespējas likuma 139. panta 7. punktam, parādnieks nodod administratoram pārvaldījumā savu mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu. Vienlaikus tiesību norma nosaka, ka administrators nevar vērst piedziņu uz Maksātnespējas likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī nevar vērst piedziņu uz parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu, bet gan nodrošina trešajām personām piederošās mantas uzturēšanu līdz tās nodošanai šīm personām.

Par slimības pabalsta novirzīšanu prasījumu segšanai fiziskās personas maksātnespējas procesā⁷³

Iesniegumā Iesniedzējs vēlās noskaidrot, vai fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros B darbnespējas lapas naudas līdzekļi par slima bērna kopšanu ir novirzāmi kreditoriem vienas trešdaļas apmērā.

Likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, un kas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92. panta trešo daļu un 134. panta otrās daļas 2. punktu nav atsavināmi fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros.

Civilprocesa likuma 596. pants noteic, ka piedziņu nevar vērst uz: 1) atlaišanas pabalstu, apbedīšanas pabalstu, vienreizēju pabalstu mirušā laulātajam, valsts sociālajiem pabalstiem, valsts atbalstu ar celiakiju slimam bērnam, apgādnieka zaudējuma pensiju un atlīdzību par apgādnieka zaudējumu; 2) kompensācijas izmaksām par darbiniekam piederošo instrumentu nolietošanos un citām kompensācijām saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē darba tiesiskās attiecības; 3) darbiniekam izmaksājamām summām sakarā ar komandējumu, pārceļšanu un nosūtīšanu darbā uz citu apdzīvotu vietu; 4) sociālās palīdzības pabalstiem; 5) bērna uzturlīdzekļiem Ministru kabineta noteikto minimālo bērna uzturlīdzekļu apmērā, kurus, pamatojoties uz tiesas nolēmumu vai Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas lēmumu, maksā viens no vecākiem, kā arī uz Uzturlīdzekļu garantiju fonda izmaksājamiem bērna uzturlīdzekļiem.

No iepriekš minētā izriet, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 596. pantu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķu ienākumu kategorijām. Tomēr piedziņas vēršana pieļaujama uz citām Civilprocesa likuma 596. panta neminētajām ienākumu kategorijām, tostarp uz valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem.

Saskaņā ar likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 3. panta pirmās daļas 2. punktu slimības pabalsts ir valsts sociālās apdrošināšanas pabalsts.

Atbilstoši minētā likuma 4. panta pirmajai daļai tiesības uz slimības pabalstiem ir personām, kuras saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu" ir sociāli apdrošinātas un par kurām ir veiktas vai bija jāveic valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas Latvijas Republikā atbilstoši attiecīgajam apdrošināšanas veidam ne mazāk kā trīs mēnešus pēdējo sešu mēnešu periodā vai sešus mēnešus pēdējo 24 mēnešu periodā pirms mēneša, kurā iestājies apdrošināšanas gadījums.

⁷³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 2. novembra vēstule Nr. 1-57n/2021/10321.

Savukārt likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 11. panta otrās daļas 5. punkts paredz, ka slimības pabalstu piešķir, ja persona neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus vai ja pašnodarbinātais zaudē ienākumus, ja nepieciešams kopt slimu bērnu, kurš nav sasniedzis 14 gadu vecumu vai šā likuma 13. panta 2.¹ un 2.² daļā minētajos gadījumos 18 gadu vecumu.

Līdz ar to secināms, ka slimības pabalsts, tajā skaitā par slima bērna kopšanu, neatbilst Civilprocesa likuma 596. pantā noteiktajiem ienākumiem, uz kuriem nav vēršama piedziņa. Respektīvi, minētais slimības pabalsts ir atzīstams par valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu, kas nozīmē, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā tas ir uzskatāms par ienākumiem, no kuriem kreditoriem ir novirzāma viena trešdaļa kreditoru prasījumu segšanai.

Par nepamatoti izmaksātajām uzturlīdzekļu summām fiziskās personas maksātnespējas procesā⁷⁴

Iesniedzumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai Fonda nepamatoti izmaksātās uzturlīdzekļu summas, kas ir jāatgriež parādniekam fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, ir uzskatāmas par tādām saistībām, kuras, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 1. punktu, netiek dzēstas pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas.

Brīdī, kad personai tiek pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, tiek nodibināts īpašs tiesiskais statuss, kurš paredz saistību dzēšanu tikai šī procesa ietvaros un izslēdz jebkādu individuālas piedziņas instrumentu izmantošanu.

Maksātnespējas likuma 164. panta pirmajā daļā paredzēts, ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās šīs personas saistības tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas.

Respektīvi, ja parādnieks ir izpildījis saistību dzēšanas plānu, tad pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas personu atbrīvo no maksātnespējas procesa ietvaros nesegtajām saistībām.

Savukārt Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 1. punkts noteic, ka pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu. Līdz ar to parādniekam saglabājas pienākums segt minētos prasījumus arī pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa sekmīgas pabeigšanas.

Tātad uz saistību dzēšanu maksātnespējas procesā darbojas princips – dzēst var visus parādus, izņemot Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā minētos prasījumus, tostarp prasījumus par uzturlīdzekļu samaksu.

Atbilstoši [Uzturlīdzekļu garantijas fonda likuma](#) 15. panta pirmajai daļai, ja konstatēts, ka uzturlīdzekļi iesniedzējam izmaksāti nepamatoti, Fonda administrācija pieņem lēmumu par izmaksāto uzturlīdzekļu un likumisko procentu par nepamatoti izmaksātajām uzturlīdzekļu summām piedziņu un paziņo to iesniedzējam.

Saskaņā ar minētā likuma 17. panta otro daļu iesniedzējam ir pienākums atmaksāt Fondam Fonda izmaksātos uzturlīdzekļus un likumiskos procentus par nepamatoti izmaksātajām uzturlīdzekļu summām, ja iesniedzējs sniedzis nepatiesas ziņas (lai saņemtu uzturlīdzekļus); ja iesniedzējs šajā likumā noteiktajā termiņā nav paziņojis par apstākļiem, kas ietekmē tiesības

⁷⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 12. novembra vēstule Nr. 1-49n/2021/94.

saņemt uzturlīdzekļus; kas izmaksātas pēc to apstākļu iestāšanās, kuri ietekmē tiesības saņemt uzturlīdzekļus.

Līdz ar to Uzturlīdzekļu garantijas fonda likumā ir noteikts, ka, konstatējot nepamatotu Fonda līdzekļu izmaksu, Fonda administrācijai šie līdzekļi ir jāatgūst no iesniedzēja, nevis parādniekam tie civiltiesiskā kārtā ir jāatgūst no iesniedzēja.⁷⁵

Kaut gan Maksātnespējas likumā nav tieši atrunāts gadījums par nepamatoti izmaksātās uzturlīdzekļu summas dzēšanas kārtību fiziskās personas maksātnespējas procesā, tomēr, ja parādnieks (iesniedzējs) no šāda pieteiktā prasījuma tiktu atbrīvots, tad, attiecīgi neatgūstot nepamatoti izmaksātās uzturlīdzekļu summas, samazinātos Fonda rīcībā esošie līdzekļi, kas varētu tikt izlietoti citu bērnu tiesību nodrošināšanai, un tas būtu pretrunā ar Fonda izveides tiešo mērķi. Līdz ar to nepamatoti izmaksātās uzturlīdzekļu summas izmaksa nav atdalāma no parādnieka pienākuma samaksāt atbilstošu naudas summu Fondam arī fiziskās personas maksātnespējas procesā, jo tas izriet no Uzturlīdzekļu garantijas fonda likuma 17. panta otrajā daļā ietvertā regulējuma. Tātad arī prasījumi par nepamatoti izmaksātajām uzturlīdzekļu summām fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros netiek dzēsti un tie jāsamaksā parādniekam pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas.

Par darījuma apstrīdēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁷⁶

Iesniegumā norādīts, ka fiziskā persona ir iegādājusies īpašumu, bet pret viņu ir celta prasība no maksātnespējīgā pārdevēja administratora atcelt darījumu, jo pārdevējs gadu pēc darījuma uzsācis maksātnespēju.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli kam jāsedz visi pircēja izdevumi (notārs, valsts nodevas, īpašumā ieguldīta nauda u.c.), ja šādu darījumu atceļ, un kā rīkoties, ja parādnieks fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā nomirs.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot Maksātnespējas likuma XXIV nodaļas noteikumus.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 96. panta pirmajai daļai maksātnespējas procesa administratoram (turpmāk – administrators) ir pienākums izvērtēt parādnieka darījumus un celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu neatkarīgi no šā darījuma veida, likumā noteiktos gadījumos.

Maksātnespējas likuma 144. pants noteic, ka parādnieka noslēgtie darījumi ir apstrīdami šā likuma XVII nodaļā noteiktajā kārtībā, ja bankrota procedūras laikā tiek konstatēti šā likuma 153. pantā noteiktie saistību dzēšanas ierobežojumi.

Turklāt Maksātnespējas likuma 153. panta 1. punkts paredz, ka saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc, ja parādnieks pēdējo triju gadu laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas vai maksātnespējas procesa laikā ir slēdzis darījumus, kuru rezultātā kļuvis maksātnespējīgs vai radījis zaudējumus kreditoriem, turklāt viņš apzinājās

⁷⁵ Sk. arī Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 27. augusta lēmumu lietā Nr. 670007320, SKA-1314/2020, ECLI:LV:2020:0827.SKA131420.3.L. Pieejams:
<https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/6631> [aplūkots 08.11.2021.]

⁷⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 12. novembra vēstule Nr. 1-49n/2021/95.

vai viņam vajadzēja apzināties, ka šādu darījumu slēgšana var novest līdz maksātnespējai vai zaudējumu radīšanai kreditoriem.

No minētā izriet, ka apzinot parādnieka mantu, administratoram ir jānoskaidro, vai parādnieks noteiktu laika posmu pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas vai uzreiz pēc tās pasludināšanas un tās laikā nav slēdzis kādus darījumus, kuru rezultātā ir nokļuvis faktiskās maksātnespējas stāvoklī un nodarījis zaudējumus kreditoriem un apzinājies šo darījumu sekas⁷⁷. Tātad, ja administrators konstatē, ka parādnieks, iespējams, ir veicis apzinātas darbības, lai nodarītu zaudējumus kreditoriem, tad administrators ceļ prasību tiesā par parādnieka slēgtā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, lai nodrošinātu kreditoru prasījumu apmierināšanu un novērstu tādu parādnieka rīcību, kas kaitē kreditoru kopuma interesēm.

Jāuzsver, ka darījuma apstrīdēšana ir izskatāma tiesas ceļā un vērtējumu par noslēgtā darījuma tiesiskumu sniedz vienīgi tiesa, kā rezultātā tiks nodibinātas arī tiesiskās sekas attiecībā uz mantas ieguvēju.

Gadījumā, ja ar tiesas nolēmumu tiks apmierināta administratora prasība par parādnieka slēgtā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, tad, ievērojot Maksātnespējas likuma 149. panta septīto daļu, administratoram parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir jāsniedz tiesai pieteikums par bankrota procedūras pabeigšanu, lūdzot izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu. Šādos apstākļos atjaunojas arī kreditoru tiesības prasīt parādnieka saistību izpildi apmērā, kādā parādnieks nav izpildījis savas saistības fiziskās personas maksātnespējas procesā, kā arī tiek atjaunotas lietas par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietas par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā.

Ja noslēgtā darījuma līdzējam (atbildētājam), kas ir bijis labticīgs, tiek nodarīti zaudējumi saistībā ar apstrīdēto darījumu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, tad viņam ir tiesības vērsties ar prasības pieteikumu tiesā.

Vienlaikus norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 150. panta septītajai daļai tiesa izbeidz bankrota procedūru, vienlaikus izbeidzot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja parādnieks ir miris. Šādā gadījumā parādnieka parādsaistības paliek neizpildītas. Maksātnespējas likuma regulējums neparedz fiziskās personas maksātnespējas procesā mantinieku "automātisku" tiesību pārņemšanu parādnieka miršanas gadījumā. Secīgi, pēc mantojuma atklāšanās un aicinājuma mantot gan mantiniekiem, gan kreditoriem, tostarp, kuru prasījumi nebija apmierināti fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, ir tiesības pieteikties uz mantojuma atstājēja mantu.

⁷⁷ Bērziņš G., Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 91. lpp.

5. PARĀDNIIEKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par mantas atsavināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā saistību dzēšanas procedūrā⁷⁸

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai situācijā, kad Parādniekam ir pabeigta bankrota procedūra un tiesa ir apstiprinājusi saistību dzēšanas plānu, kuru Parādnieks ir izpildījis, ir tiesiski turpināt saistību dzēšanas procedūru un kādi pienākumi jāveic un/vai jāturpina Parādniekam un administratoram un kuras tiesību normas to noteic.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmā daļa fiziskās personas maksātnespējas procesu definē kā tiesiska rakstura pasākumu kopumu, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Maksātnespējas procesa pasludināšana rada papildus pienākumus fiziskai personai, kurai šis process pasludināts. Parādniekam maksātnespējas procesā ir jāpilda Maksātnespējas likumā noteiktie pienākumi atbilstoši likuma mērķim, savlaicīgi un ievērojot kreditoru intereses. Turklāt Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punkts noteic, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Parādnieks un kreditors nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtajai daļai visas parādnieka mantas realizācija un no tās iegūto līdzekļu novirzīšana kreditoru prasījumu apmierināšanai tiek veikta bankrota procedūras ietvaros. Ievērojot iepriekš minētajās tiesību normās ietverto maksātnespējas procesa mērķi un principus, kārtība, ka parādnieka manta tiek pilnībā novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā. Līdz ar to, ja saistību dzēšanas procedūras laikā fiziskā persona saņem, piemēram, dāvinājumu, mantojumu, vai cita veida mantiskas vērtības šī parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Attiecīgi administrators, kurš tiek iecelts konkrētā fiziskās personas maksātnespējas procesā īsteno Maksātnespējas likumā piešķirtās pilnvaras šī procesa ietvaros. Atbilstoši Maksātnespējas likuma noteikumiem saistību dzēšanas procedūras pasludināšana nenoliedzami samazina administratora pienākumu un tiesību apjomu, tomēr jāņem vērā, ka administratoram jāpilda Maksātnespējas likuma 26. pantā minētie vispārīgie pienākumi, tajā skaitā, jānodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Tā kā maksātnespējas procesā tiesības pārdot parādnieka mantu ir piešķirtas tikai administratoram, tad parādnieka mantas pārdošanu arī saistību dzēšanas procedūras laikā var veikt tikai administrators, jo viss administratora amata darbības regulējums ir skatāms kontekstā ar maksātnespējas procesa mērķi un atbilstību tā sasniegšanai. Proti, situācija, kad parādniekam piederoša manta maksātnespējas procesā netiek pārdota tādēļ, ka, iespējams, ir pastāvējuši tiesiski šķēršļi tās realizācijai bankrota procedūras laikā nav pieļaujama, jo šāda situācija būtu vērtējama

⁷⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 6. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2021/61.

kā neatbilstoša fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķim, kas paredz pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas.

No Iesniegumā sniegtā faktu izklāsta vien izriet, ka Parādnieks ir ziņojis administratoram par radnieka atstātu mantojumu, savukārt pieteikumā par fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu administrators ir informējis tiesu, ka ir uzsākta tiesvedība un ierosināta civillieta par fiziskajai personai atstāto mantojumu, kurā ietilpst arī nekustamais īpašums un nav paredzams tiesvedības ilgums. Tomēr Iesniegumā nav norādīts konkrēts fiziskās personas maksātnespējas process un Maksātnespējas kontroles dienestam nav iespējams iepazīties ar detalizētākiem lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem.

Norobežojoties no konkrētā gadījuma norādāms, ka tiesu praksē nereti ir konstatējami gadījumi, kad parādnieki apzināti novilcina mantošanas iesnieguma iesniegšanu notāram, kas sakrīt ar bankrota procedūras pabeigšanas pieteikuma iesniegšanu tiesā, ar mērķi noslēpt apstākļus par pieņemto mantojumu un tiesa šādus gadījumus ir vērtējusi kā parādnieka apzinātu negodprātīgu rīcību, sniedzot apzināti nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli. Līdz ar to maksātnespējas procesā ir būtiska arī parādnieka aktīva sadarbība ar administratoru, savlaicīgi sniedzot nepieciešamās ziņas par jebkurām izmaiņām, kas skar parādnieka mantisko stāvokli, jo īpaši gadījumos, kad mantas pāreja parādnieka īpašumā ir atkarīga no paša parādnieka veiktajām darbībām, jo administrators ir tiesīgs pārdot tikai parādnieka mantu.

Tāpat tiesu praksē atzīts, ka maksātnespējas procesa aizsardzību var baudīt personas, kas ir iekļuvušas finansiālās grūtībās un nespēj savas saistības izpildīt, bet viens no galvenajiem priekšnoteikumiem ir parādnieka vēlme pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.³⁵ pantam tikai tiesas ekskluzīvā kompetencē ir izvērtēt, vai parādnieks ir izpildījis saistību dzēšanas plānu un vai vadoties no tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem parādnieks ir vai nav atbrīvojams no saistību dzēšanas plānā atlikušajām saistībām, jo fiziskās personas maksātnespējas atjaunošana, to atbrīvojot no atlikušajām parādsaistībām, ir izņēmums no vispārējā principa, ka saistības ir jāpilda.⁷⁹

Vienlaikus vērsama uzmanība, ka Maksātnespējas likuma 176. panta pirmā daļa noteic, ka kreditors, komercsabiedrība (tiesiskās aizsardzības procesā), fiziskā persona (šīs personas maksātnespējas procesā), parādnieka pārstāvis (juridiskās personas maksātnespējas procesā) vai trešā persona, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, var iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam sūdzību par administratora vai tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas rīcību. Līdz ar to, ja Parādnieks uzskata, ka ir aizskartas viņa likumiskās tiesības, viņš var iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestā sūdzību par administratora rīcību.

Par zemesgrāmatā neierakstītu nekustāmo īpašumu ierakstīšanu zemesgrāmatā⁸⁰

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 5. janvāra spriedumu pasludināts /Persona A/ (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process un par administratoru ir iecelts Administrators. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 113. panta pirmās daļas un 146. panta noteikumiem tika sastādīts Parādnieka mantas pārdošanas plāns. No Valsts zemes dienesta cita starpā noskaidrots, ka pamatojoties uz Latvijas Republikas Centrālās zemes komisijas 2011. gada 19. septembra lēmumu (atzinumu) "Par zemes īpašuma tiesību atzīšanu uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi" Parādnieka lietošanā ir nodoti divi nekustamie

⁷⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2016. gada 28. septembra spriedums lietā Nr. 2016-01-01.

⁸⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 29. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2021/715.

īpašumi: Madonas novada Barkavas pagastā ar kadastra numuru /numurs/ un Madonas novada Dzelzavas pagastā ar kadastra numuru /numurs/, kuri nav ierakstīti zemesgrāmatā uz Parādnieka vārda. Administrators minētos nekustamos īpašumus ir novērtējis.

Iesniegumā papildus minēts Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 30. marta lēmums lietā Nr. C04354612, SPC-9/2017, kur iekļauta atziņa par piedziņas vēršanu uz zemesgrāmatā neregistrētu nekustamo īpašumu. Savukārt vēršoties Vidzemes rajona tiesas zemesgrāmatu nodaļā ar lūgumu sniegt viedokli, vai, rīkojot piespiedu izsoli, minētos nekustamos īpašumus būtu iespējams nostiprināt uz ieguvēja vārda zemesgrāmatā un kādi dokumenti papildus būtu jāsniedz, lai minētos nekustamos īpašumus ierakstītu zemesgrāmatā uz ieguvēja vai Parādnieka vārda, Administrators izsmeļošu atbildi nav saņēmis.

Administrators konstatēja, ka aktuālā tiesu prakse atļauj pārdot izolē īpašumus, kas nav ierakstīti zemesgrāmatā, tomēr ne visos gadījumos tas ir faktiski iespējams, jo ir gadījumi, kad ir jāveic nekustamā īpašuma uzmērīšana vai citas darbības, lai varētu veikt tā ierakstīšanu zemesgrāmatā.

Līdz ar to lūgts sniegt zināmo informāciju vai pieejamo praksi par zemesgrāmatā neierakstītu nekustamo īpašumu ierakstīšanu zemesgrāmatā.

Saskaņā ar Maksātne spējas likuma 138. panta 1. punktu administratoram bankrota procedūras ietvaros ir tiesības atsavināt parādnieka mantu šajā likumā noteiktajos gadījumos. Līdz ar to secināms, ka administrators maksātne spējas procesa laikā ir tiesīgs atsavināt vienīgi parādniekam piederošu mantu, nevis trešās personas mantu.

Jāņem vērā, ka saskaņā ar Civillikuma 994. pantu par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ir ierakstīts zemesgrāmatā. Savukārt atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 1. pantam zemesgrāmatās ieraksta nekustamus īpašumus un nostiprina ar tiem saistītās tiesības. Līdz ar to nepieciešamība ierakstīt zemesgrāmatā nekustamo īpašumu un ar to saistītās tiesības izriet no zemesgrāmatu būtības un principiem, kas vērsti uz citu personu aizsardzību. Tajā pašā laikā norādāms, ka zemesgrāmatas ir visiem pieejamas, un to ierakstiem ir publiska ticamība.

Saskaņā ar Civillikuma 1477. pantu koroborācija – ierakstīšana zemesgrāmatā – ir nepieciešama tajos gadījumos, kad lietu tiesība uz nekustamo īpašumu iegūst ar darījumu, savukārt lietu tiesības, kas pastāv uz likuma pamata⁸¹, ir spēkā arī bez ierakstīšanas zemesgrāmatā⁸².

Tātad, apzinot parādnieka mantu, administrators ņem vērā publiskajos reģistros pieejamo informāciju, arī zemesgrāmatas ierakstus, un, ievērojot publiskās ticamības principu, administratoram ir tiesības paļauties uz informāciju par attiecīgā nekustamā īpašuma reģistrēto īpašnieku. No minētā secināms, ja īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu zemesgrāmatā ir nostiprinātas uz maksātne spējīgās fiziskās personas vārda, tad administratoram viennozīmīgi ir tiesības pārdot šādu nekustamo īpašumu izolē.

Savukārt, saņemot informāciju par zemesgrāmatā parādnieka nenostiprinātām īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu, administratora kompetencē ir izvērtēt visus ar šo informāciju saistītos apstākļus un to tiesiskās sekas un attiecīgi rīkoties, lai nodrošinātu fiziskās personas maksātne spējas procesa efektīvu un likumīgu norisi un mērķu sasniegšanu.

No minētā secināms, ka administratoram ir jāveic visas iespējamās darbības, lai parādniekam piederošu nekustamo īpašumu ierakstītu zemesgrāmatā, un tikai tad jāizvēlas tāds parādnieka

⁸¹ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Rīga, TNA, 2002, 122.-123. lpp.; Sk. arī Rozenfelds J. Lietu tiesības. Rīga, Zvaigzne ABC, 2004, 127.-136. lpp.

⁸² Sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017. gada 26. janvāra spriedumu lietā "Dzimis pret Latviju".

mantas atsavināšanas veids un kārtība, tajā skaitā arī visas procesuālās darbības atsavināšanas procesā, kas ļautu ātrāk sasniegt maksātnespējas procesa mērķi un būtu atbilstošs kreditoru kopuma interesēm.

Uzsverams, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, līdz ar to viņam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Vienlaikus norādāms, ka aktuālo informāciju attiecībā par nepieciešamajiem dokumentiem nekustamo īpašumu ierakstīšanai zemesgrāmatā aicinām meklēt Valsts zemes dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "[Nekustamā īpašuma reģistrācija](#)"⁸³. Maksātnespējas kontroles dienests neapkopo praksi par zemesgrāmatā neierakstītu nekustamo īpašumu ierakstīšanu zemesgrāmatā, jo tas neietilpst iestādes kompetencē.

Par transportlīdzekļa norakstīšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁸⁴

Iesniegumā norādīts, ka saskaņā ar CSDD datiem fiziskās personas maksātnespējas procesa parādniekam pieder transportlīdzeklis. No parādnieka paskaidrojumiem noskaidrots, ka viņam piederošais transportlīdzeklis neeksistē (gājis bojā, nodots metāllūžņos, uz rezerves daļām u. tml.), bet nekādu dokumentu par to nav.

Iesniegumā papildus minēts, ka, ievērojot transportlīdzekļa izlaiduma gadu, nav pamata uzskatīt, ka transportlīdzeklim ir vērtība. Parādnieka mantas nerealizēšana ir pretrunā ar Maksātnespējas likuma 128. panta ceturto daļu. Savukārt līdz brīdim, kamēr transportlīdzeklis nav norakstīts, tas paliek parādnieka īpašumā. Turklāt parādniekam piederošā transportlīdzekļa norakstīšanas izdevumi būtu 165 euro (dabas resursa nodoklis), jo minētā transportlīdzekļa pēdējā tehniskā apskate veikta pēc 2009. gada 31. decembra, un nav apliecināta dokumenta par tā nodošanu metāllūžņos.

Lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir pienākums veikt parādniekam piederošā transportlīdzekļa norakstīšanu, t. sk. parādnieka vārdā apliecināt CSDD, ka transportlīdzeklis neeksistē.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 1. punktam parādnieka manta šā likuma izpratnē ir parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, t. sk. naudas līdzekļi. Tātad arī transportlīdzeklis, tiklīdz īpašuma tiesības ir reģistrētas CSDD datu bāzē, ir uzskatāms par parādniekam piederošo mantu un tas ir atsavināms fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros.

Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2. punkts noteic, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 95. panta otro daļu administrators pārvalda parādnieka mantu, veic pasākumus tās atgūšanai un rīkojas ar šo mantu šajā likumā noteikto pilnvaru ietvaros.

No minētā secināms, ka maksātnespējas pasludināšana ierobežo parādnieka spēju iegūt un realizēt savas tiesības un pienākumus – tiek ierobežota personas rīcībspēja⁸⁵. Līdz ar to pēc

⁸³ Pieejams: www.vzd.gov.lv [aplūkots 27.07.2021.]

⁸⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 11. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2021/87.

⁸⁵ Bērziņš G., Fiziskas personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 66. lpp.

maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators ir tā persona, kura turpmāk rīkojas ar personas mantu, risinot jautājumus par saistību izpildi un kreditoru prasījumu apmierināšanu.

Vienlaikus norādāms, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā administrators lietās, kas skar parādnieka mantisko tiesību izlietošanu iestādē vai tiesā uzstājas parādnieka vietā un šajā statusā administrators pārņem arī parādnieka procesuālās tiesības un pienākumus⁸⁶. Tas nozīmē, ka maksātnespējīgais parādnieks nevar patstāvīgi realizēt viņam piešķirtās tiesības, un šīs tiesības īsteno administrators kā parādnieka likumiskais pārstāvis.

Tātad administratoram fiziskās personas maksātnespējas procesā ir jāveic visas iespējamās darbības, lai noregulētu jautājumu par parādniekam piederošā transportlīdzekļa, kas, iespējams, faktiski neeksistē, norakstīšanu CSDD.

Saskaņā ar Nolietotu transportlīdzekļu apsaimniekošanas likuma 6. panta pirmo daļu transportlīdzekļa īpašnieks nodrošina, lai jebkurš tā īpašumā esošs nolietots transportlīdzeklis tiktu nodots apstrādes uzņēmumam.

Gadījumā, kad nolietots transportlīdzeklis nav nodots apstrādes uzņēmumam, jo tas ir iznīcināts vai gājis bojā un CSDD reģistrā ar to nav veiktas darbības pēc 2009. gada 31. decembra, proti, nav veikta reģistrācija vai tehniskā apskate, tad atbilstoši Dabas resursu nodokļa likuma 26. panta pirmās daļas 2. punktam par minētā transportlīdzekļa norakstīšanu ir jāmaksā dabas resursu nodoklis 165 *euro* apmērā.

Maksātnespējas likuma 11. panta otrā daļa noteic, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas tostarp ir izdevumi, kas rodas, nodrošinot juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktā ir ietverts parādnieka pienākums bankrota procedūras laikā segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Vienlaikus Maksātnespējas likuma 172. pantā skaidri nodefinētas fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas (tiešās un netiešās)⁸⁷, kas parādniekam rodas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Tātad likumdevējs ir noteicis nepārprotamu parādnieka pienākumu iesaistīties fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanā.

Papildus uzsverams, ka normatīvie akti regulē administratora darbības ietvarus, nosakot administratora tiesības un pienākumus, tomēr nav iespējams tiesību aktos ietvert regulējumu, kas noteiktu ikvienu darbību katrai situācijai. Līdz ar to administratoram kā savas jomas specialistam, pārzinot konkrētā maksātnespējas procesa faktiskos apstākļus un nianšes, pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora tiesībām un pienākumiem.

⁸⁶ Sk. arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 22. maija lēmumu lietā Nr. A420421411, SKA-691/2014; Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 31. oktobra spriedumu lietā Nr. C32372015, SKC-272/2019, ECLI:LV:AT:2019:1031.C32372015.13.S. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [aplūkots 04.10.2021.]

⁸⁷Pieejams www.mkd.gov.lv sadaļā "Fiziskās personas maksātnespējas process" [aplūkots 05.10.2021.]

6. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI

Par dokumentu nodošanu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas⁸⁸

Iesniegumā norādīts, ka Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Centra iecirkņa lietvedībā atrodas kriminālprocess Nr. /numurs/ par iespējamo svešas mantas prettiesisku iegūšanu vai izšķērdēšanu lielā apmērā. Konstatēts, ka SIA "/Nosaukums/", reģistrācijas Nr. /numurs/, 2016. gada 17. augustā tika pasludināts maksātnespējas process un par administratori tiek iecelta Administratore. Ar 2017. gada 8. un 16. novembra lēmumu par izņemšanas izdarīšanu tika izņemti SIA "/Nosaukums/" dokumenti, kas atradās Administratores rīcībā. Tāpat noskaidrots, ka Administratore SIA "/Nosaukums/" dokumentus nodeva Latvijas Nacionālajam arhīvam. 2018. gada 23. janvārī maksātnespējas process ir pabeigts un 2018. gada 25. janvārī SIA "/Nosaukums/" likvidēta.

Ņemot vērā, ka kriminālprocesā jālemj jautājums par turpmāko rīcību ar SIA "/Nosaukums/" izņemtajiem dokumentiem, kas atrodas krimināllietas materiālos, lūgts sniegt viedokli par kārtību, kādā izņemtie dokumenti ir atdodami un kam.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta sestajai daļai administrators savā prakses vai parādnieka atrašanās vietā kārtu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu, kurā iekļauj visu ar juridiskās personas maksātnespējas procesu un fiziskās personas maksātnespējas procesu saistīto informāciju un dokumentus, kā arī sastāda attiecīgā procesa lietā esošo dokumentu sarakstu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punktu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators nodod glabāšanā valsts arhīvam parādnieka dokumentus, tajā skaitā: a) parādnieka rīkojumus par personālsastāvu (par personu pieņemšanu darbā, pārceļšanu citā darbā, atbrīvošanu no darba), b) parādnieka personālsastāva rīkojumu reģistrācijas žurnālu (reģistru), c) parādnieka darbinieku darba līgumus, ar kuriem izbeigtas darba tiesiskās attiecības (ja tie neatrodas attiecīgajās personas lietās), un darba grāmatiņas (ja tās neatrodas pie attiecīgajiem darbiniekiem), d) parādnieka dokumentus par sociālā nodokļa maksājumiem līdz 1997. gada 1. janvārim, e) darbā notikušo nelaimes gadījumu izmeklēšanas aktus vai atzinumus un izmeklēšanas materiālus.

Ievērojot Maksātnespējas likuma 120. panta ceturtajā daļā noteikto, piecu dienu laikā pēc tam, kad saņemts tiesas lēmums par procesa pabeigšanu, administrators iesniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram pieteikumu par parādnieka izslēgšanu no attiecīgā reģistra, pievienojot valsts arhīva izziņu par parādnieka dokumentu nodošanu glabāšanā.

Savukārt Maksātnespējas likuma 26.¹ panta ceturajā daļā paredz, ka Ministru kabinets nosaka administratora lietu nomenklatūru un glabāšanas termiņus, kā arī lietvedības uzskaites kārtību.

Ņemot vērā, ka SIA "/Nosaukums/" maksātnespējas process ir pabeigts 2018. gada 23. janvārī, tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas lietu vešanas kārtību regulēja Ministru kabineta 2017. gada 30. maija

⁸⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 15. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2021/982.

noteikumi Nr. 286 "Tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas un maksātnespējas procesa administratora lietvedības noteikumi", kas zaudēja spēku 2019. gada 14. jūnijā.

Minēto noteikumu 37. punkts paredzēja, ka uzraugošā persona un administrators visas lietas, izņemot tos lietā esošos dokumentus, kas saskaņā ar Maksātnespējas likumu ir nododami glabāšanā valsts arhīvam, glabā 10 gadus pēc lietas pabeigšanas dienas, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts garāks dokumentu glabāšanas termiņš.

No iepriekš minētā izriet, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir jānodod valsts arhīvam tikai Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punktā uzskaitītos parādnieka dokumentus, savukārt pārējos maksātnespējas procesa lietā esošos dokumentus administrators glabā 10 gadus, skaitot šo termiņu pēc lietas pabeigšanas dienas.

Papildus atzīmējams, ka no 2019. gada 14. jūnija administratora lietu nomenklatūru un glabāšanas termiņus, kā arī lietvedības uzskaites kārtību regulē spēkā esošie Ministru kabineta 2019. gada 11. jūnija noteikumi Nr. 246 "Kārtība, kādā maksātnespējas procesa administratori un tiesiskās aizsardzības uzraugošās kārtoto lietvedību", kur 30. un 31. punktā ir noteikts līdzīgs regulējums, tostarp attiecībā par administratora dokumentu datnes un papīra formas dokumentu nodošanu un glabāšanu maksātnespējas procesos.

Līdz ar to secināms, ka Maksātnespējas likumā noteiktais administratora tiesību un pienākumu apjoms, tajā skaitā dokumentu glabāšanas un nodošanas pienākums, attiecas uz noteiktu subjektu, proti, administratoru, kurš ir iecelts konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesā. Tāpat minētais regulējums piemērojams arī tad, kad juridiskās personas maksātnespējas process ir pabeigts, neskatoties uz to, ka administratora pienākumi un pilnvaras izbeidzas līdz ar juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Respektīvi, juridiskās personas maksātnespējas procesā izņemtie dokumenti nododami atpakaļ konkrētajā procesā pēdējam ieceltajam administratoram.

Vienlaikus informējam, ka ar Maksātnespējas kontroles dienesta direktora 2019. gada 24. janvāra lēmumu "Par sertifikāta darbības izbeigšanu" nolemts izbeigt Administratori izsniegtā administratora sertifikāta darbību. Tomēr Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā personas atbrīvošana no administratora amata nav nosacījums, kas pats par sevi atbrīvo no normatīvajā regulējumā noteikto pienākumu izpildes. Līdz ar to fakts, ka fiziskā persona ir atcelta no administratora amata, pats par sevi neatbrīvo no maksātnespējas procesa dokumentu glabāšanas pienākuma.

Par mantas statusu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas⁸⁹

Iesniegumā minēts, ka sniedzot juridisko palīdzību bijušās ZS "/Nosaukums/" īpašniekam, ir nepieciešams saņemt pamatotu skaidrojumu par to, kāds statuss un kam pieder kustama manta, kas šobrīd atrodas pie trešās personas (kreditora), un tā pirms maksātnespējas procesa pabeigšanas un ZS likvidēšanas, izslēdzot no Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra komercreģistra, ir piederējusi ZS īpašniekiem. Vai pēc ZS maksātnespējas procesa pabeigšanas minētā manta ir atzīstama par bijušās ZS īpašniekiem piederošo mantu?

⁸⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 26. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2021/1016.

Saskaņā ar likuma "Par individuālo (ģimenes uzņēmumu un zemnieku vai zvejnieka saimniecību" 10. pantu ZS mantu veido ZS īpašnieka manta vai attiecīgi ģimenes kopīpašums. ZS valda, lieto savu mantu un rīkojas ar to saskaņā ar šo likumu, Civillikumu un uzņēmuma statūtiem.

Likuma "Par individuālo (ģimenes uzņēmumu un zemnieku vai zvejnieka saimniecību" 3. pants noteic, ka ZS īpašnieks atbild par sava uzņēmuma saistībām ar visu savu mantu, izņemot to mantu, uz kuru saskaņā ar likumu nevar vērst piedziņu.

Tātad ZS manta tiek izmatota konkrētam mērķim – saimnieciskās darbības veikšanai, taču "juridiski neizmaina apstākli, ka visa uz ZS vārda reģistrētā manta juridiski pieder fiziskajai personai"⁹⁰. Respektīvi, ZS īpašnieka un ZS manta ir nedalāma mantas kopība un ZS īpašnieks nes atbildību par sava uzņēmuma uzņemtajām saistībām ar visu savu mantu, izņemot to mantu, uz kuru piedziņa ar likumu nav pieļaujama.

Atbilstoši likuma "Par individuālo (ģimenes uzņēmumu un zemnieku vai zvejnieka saimniecību" 21. panta ceturtajai daļai, ja likvidācijas gaitā atklājas, ka ar likvidējamā ZS mantu nav iespējams pilnībā apmierināt visas likumīgās kreditoru prasības, īpašniekam, kopīpašniekiem vai likvidatoram ir jāziņo par to attiecīgi pārējiem kopīpašniekiem vai īpašniekam un jāiesniedz tiesā pieteikums par maksātnespēju normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Maksātnespējas likuma 95. panta otrā daļa paredz, ka pēc juridiskās personas (ZS) maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators pārvalda parādnieka mantu, veic pasākumus tās atgūšanai un rīkojas ar šo mantu šajā likumā noteikto pilnvaru ietvaros.

Maksātnespējas likuma 110. pants noteic, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā tiek realizēta šā likuma 92. pantā norādītā parādnieka manta, izņemot naudas līdzekļus.

Savukārt Maksātnespējas likuma 111. panta sestajā daļā tiek atrunāti procesuālie termiņi, kādā administrators pārdod visu parādnieka mantu juridiskās personas maksātnespējas procesā.

Līdz ar to secināms, ka administratoram ar likumu tiek piešķirtas plašas pilnvaras attiecībā uz parādnieka mantas pārvaldīšanu un pasākumu veikšanu tās atgūšanai, tostarp ievērojot kreditoru intereses un realizējot parādniekam piederošo mantu maksātnespējas procesā tā, lai pēc iespējas lielākā apmērā atgūtu parādnieka līdzekļus, un no tiem segtu kreditoru prasījumus.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta septītajai daļai, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem šā likuma 81. pantā noteiktajā kārtībā, uzaicinot viņus paturēt mantu sev par tās sākumcenu. Kreditors, kas piekrīt parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot, divu nedēļu laikā no administratora uzaicinājuma nosūtīšanas dienas paziņo par to administratoram. Ja vairāki kreditori vēlas paturēt sev vienu un to pašu mantu, administrators rīko izsoli starp šiem kreditoriem Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Ja kreditori nepiekrīt mantas izslēgšanai no mantas pārdošanas plāna, viņiem ir tiesības ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu atbilstoši šā likuma 84. panta 1. punkta nosacījumiem.

No minētā izriet, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā viennozīmīgi visa parādnieka manta ir atsavināma un tikai gadījumā, ja nav iespējams parādnieka mantu pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, tad kreditors šādu mantu par tās sākumcenu var paturēt sev, tādējādi samazinot parādsaistības apmēru. Secīgi, pēc parādnieka

⁹⁰ E-konsultācija "Piedzīņas vēršana uz zemnieku saimniecības mantu", Latvijas Vēstnesis Nr. 23419. Pieejams: <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/23419-piedzinas-versana-uz-zemnieku-saimniecibas-mantu-2021> [aplūkots 21.10.2021.]

mantas iegūšanas trešā persona, t. sk. arī kreditors iegūst īpašuma tiesības normatīvajos aktos noteiktā kārtībā.

Atzīmējams, ka juridiskās personas maksātnespējas process tiek izbeigts ar parādnieka juridiskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanu, proti, kad juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, izpildīts kreditoru prasījumu segšanas plāns, kā arī atsavinātā manta ir pārgājusi jaunajiem ieguvējiem un segtas visas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas. Savukārt pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 123. panta otro daļu fiziskajai personai, kas ir bijusi ZS dibinātājs vai tās dalībnieks, ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Papildus norādāms, ka dibinātājs vai dalībnieks ZS ir fiziskā persona, kura veic saimniecisko darbību un par saimnieciskās darbības ietvaros radītajām saistībām atbild ar visu savu mantu. Secīgi, ZS manta tiesiskā nozīmē nav nošķirta no ZS dibinātāja vai dalībnieka mantas, un fiziskā persona ar šo mantu atbild, gan veicot saimnieciska rakstura darbības, gan iesaistoties civiltiesiskajās attiecībās.

Uzsverams, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst maksātnespējīgās juridiskās personas mantas apzināšana, statusa noteikšana u.c. tamlīdzīgi jautājumi, it īpaši pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas.

Minētais vienlīdz attiecināms uz gadījumiem, kad pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas atklājas manta. Maksātnespējas kontroles dienests nav kompetents noteikt, kam šāda manta pieder, vai arī tā būtu uzskatāma par bezīpašnieka mantu, un pēc noteiktu procedūru veikšanas bezīpašnieka manta pāriet valsts īpašumā.

Par parādnieka tiesībām pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas⁹¹

Iesniegumā norādīts, ka parādnieks ir pabeidzis fiziskās personas maksātnespējas procesu, un šajā sakarā noskaidrojams, kā rīkoties, ja pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas parādniekam atsaka pakalpojumu saņemšanu?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātnespējas process (turpmāk šajā skaidrojumā – maksātnespējas process) ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Maksātnespējas process ir brīvprātīgs instruments savu saistību dzēšanai, līdz ar to personai ir jāreķinās, ka tai būs ne tikai jāpilda Maksātnespējas likumā ietvertie nosacījumi, lai maksātnespējas procesu pabeigtu veiksmīgi, proti, lai atbrīvots no neizpildītajām saistībām un atjaunotu maksātspēju, bet arī jāapzinās un jāņem vērā iespējamās sekas – riski un ierobežojumi, ar kurām var nākties saskarties pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas.

Atzīmējams, ka arī vairāku profesiju reglamentējošajās tiesību normās ir ietverts ierobežojums attiecīgā amata ieņemšanai noteiktu laika periodu pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas. Piemēram, saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 55. panta 5. punktu par tiesneša amata

⁹¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 4. novembra vēstule Nr. 1-49n/2021/91.

kandidātu nevar būt personas, kurām pasludināts maksātnespējas process un no tā izbeigšanas dienas nav pagājuši pieci gadi. Arī Maksātnespējas likumā noteikts, ka par maksātnespējas procesa administratoru nevar būt persona, kurai pasludināts maksātnespējas process un no tā izbeigšanas dienas nav pagājuši pieci gadi (minētā likuma 13. panta otrās daļas 4. punkts).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta otro daļu maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Informācija par maksātnespējas procesa norisi tiek atspoguļota Uzņēmumu reģistra vestajā maksātnespējas reģistrā (turpmāk – maksātnespējas reģistrs). Maksātnespējas reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, un tā ierakstiem ir publiska ticamība.

Maksātnespējas likuma 132. panta pirmā daļa noteic, kādas ziņas par maksātnespējas procesa lietu ieraksta maksātnespējas reģistrā. Minētajā reģistrā ieraksta tostarp parādnieka vārdu, uzvārdu, personas kodu, datumu, kad pasludināts un izbeigts maksātnespējas process u.c. ziņas par maksātnespējas procesu.

Norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 132. panta trešo daļu šā panta pirmajā daļā minētās ziņas publisko maksātnespējas reģistrā maksātnespējas procesa laikā, kā arī vienu gadu pēc ieraksta par maksātnespējas procesa izbeigšanu izdarīšanas dienas.

Minētais nozīmē, ka, pat pēc veiksmīgas maksātnespējas procesa pabeigšanas, informācija par attiecīgo maksātnespējas procesu vēl gadu ir publiski pieejama maksātnespējas reģistrā.

Vienlaikus norādāms, ka normatīvie akti, tostarp Maksātnespējas likums, neregulē t.s. "melno sarakstu", kā arī nenoteic, vai un cik ilgu laiku pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas personai ekonomiskajā aprītē varētu tikt ierobežota kādu pakalpojumu saņemšana.

Jāņem vērā, ka minēto jautājumu izvērtēšana ir tikai un vienīgi pakalpojuma sniedzēju kompetencē. Pakalpojuma sniedzējiem ir tiesības noteikt savu potenciālo pakalpojumu saņēmēju izvērtēšanas politiku, tostarp, lai izvērtētu, vai un cik ilgu laiku pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas maksātnespējas procesa fakts ir uzskatāms kā papildu risks vai ierobežojums pakalpojumu saņemšanai.

Vienlaikus plašāku informāciju par maksātnespējas procesu var aplūkot Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "[Fiziskās personas maksātnespējas process](#)"⁹², kā arī sadaļā "[Skaidrojumi un atziņas](#)"⁹³, kur ir iestādes sniegto viedokļu apkopojumi, tostarp jautājumos par fiziskās personas maksātnespējas procesu.

⁹² Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/fiziskas-personas-maksatnespejas-process>.

⁹³ Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/skaidrojumi-un-atzinas>.